

Baptria

Vol. 33 2008 N:o 1

Suomen Perhostutkijain Seura ry
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf

Pikkuperhoshavainnot
2004 ja 2005

Värikästä punakeltaisaa (*Oncocera semirubella*) tavattiin vuonna 2004 entistä pohjoisempaa. Lisää pikkuperhosista vuosina 2004 ja 2005 tämän lehden sivuilla 6–22.
Kuva: Juha Tylinen

Baptria

Julkaisija – Utgivare

Suomen Perhostutkijain Seura ry
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf

Jäsenlehdessä ilmestyy neljä numeroa vuodessa. Lehti postitetaan Suomen Perhostutkijain Seuran jäsenille. Osoitteenmuutokset seuran toimistoon.

Ilmoitukset – Annonser

1/1 sivu – sida 250 euroa
1/2 sivu – sida 150 euroa
1/4 sivu – sida 80 euroa

Paino–Tryckeri: F. G. Lönnberg, Helsinki

Ulkoasu ja taitto: Timo Lehto

ISSN 0355-4791

BAPTRIAN TOIMITUS

Päätoimittaja

Panu Välimäki

Simeonintie 3, 90420 Oulu, puh. 040 716 8516,
e-mail: panu.valimaki@oulu.fi

Toimittajat:

Lauri Kaila, (tieteellinen tarkastus)

Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto,
PL 17, 00014 Helsinki, e-mail: lauri.kaila@helsinki.fi

Jari Kaitila

Kannuskuja 8 D 37, 01200 Vantaa, puh. 050 586 8531,
e-mail: jari.kaitila@perhostutkijainseura.fi

Jaakko Kullberg

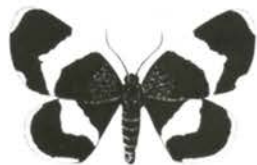
Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto,
PL 17, 00014 Helsinki, e-mail: jaakko.kullberg@helsinki.fi

Timo Lehto, (taitto)

Merimiehenkatu 8 B 29, 00120 Helsinki,
puh. 050 338 3725, e-mail: timo.t.lehto@welho.com

Magnus Östman, (ruotsinnokset)

Alexandersgatan 19b 23, 06100 Borgå,
tel. (09) 6122 2923, 040 768 5526, fax. (09) 6122 2910,
e-mail: magnus.ostman@naturochmiljo.fi

Suomen Perhostutkijain Seura ry
Lepidopterologiska Sällskapet i Finland rf

Osoite/Address: Suomen Perhostutkijain Seura ry, Lämmittäjänkatu 2 A, FI-00810 Helsinki
• puh. (09) 477 2310, fax. (09) 477 2311
• e-mail: toimisto@perhostutkijainseura.fi, internet: http://www.perhostutkijainseura.fi
Toimisto avoinna tiistaisin klo 15.30–20.00. Ajalla 8.5.–12.6. myös torstaisin klo 15.30–20.00

Pankkiyhteys – Bankförbindelse Sampo 800019-268583
IBAN: FI0680001900268583, BIC-koodi PSPBFIHH

Hallitus – Styrelse:

Puheenjohtaja – Ordförande

Antti Aalto c/o Anna Aalto, Anttilantie 10, 05840 Hyvinkää
puh. (019) 433 885 k, (019) 338 231 kesäas., e-mail: anaalto@gmail.com

Varapuheenjohtaja

Reima Leinonen, Rauhalantie 14 D 12, 87830 Nakertaja
puh. 040 529 6896, e-mail: reima.leinonen@ymparisto.fi

Taloudenhoitaja

Lassi Jalonen, Isonmastontie 2 as 1, 00980 Helsinki
puh. 040 557 3000, e-mail: lassi.jalonen@kolumbus.fi

Sihtööri – Sekreterare

Markus Lindberg, Meritullinkatu 15 D 45, 00170 Helsinki
puh. 040 701 9891, e-mail: markus.lindberg@abo.fi

Muut hallituksen jäsenet:

Jaakko Kullberg, Luonnontieteellinen Keskusmuseo, Hyönteisosasto 00014 Helsinki
puh. 050 328 8886, e-mail: jaakko.kullberg@helsinki.fi

Risto Martikainen, Hallituskatu 23 A 12, 33200 Tampere
puh. (03) 389 9199 t., 050 550 0643, e-mail: risto.martikainen@viestipaino.fi

Marko Mutanen, Vehmaansuontie 202, 90900 Kiiminki
puh. 040 824 6749, e-mail: marko.mutanen@oulu.fi

Ari Uusimäki, Saniaistie 12 B 12, 00730 Helsinki
puh. 050 380 7199, e-mail: auusimaki2@hotmail.com

• Toiminnanjohtaja – Verksamhetsledare

Jari Kaitila, Kannuskuja 8 D 37, 01200 Vantaa, puh. 050 586 8531,
e-mail: jari.kaitila@perhostutkijainseura.fi

• Tarvikevälitys – avoinna toimiston aukioloaikoina, tilaukset:

Markus Rantala, perhostarvike@luukku.com tai puh. 050 561 6760 (ma–pe klo 15.00–18.00)

Toimikunnat — Utskott

Eettinen toimikunta: Vesa Lepistö (pj), Jyrki Lehto, Markus Lindberg, Karl-Erik Lundsten

Suojelutoimikunta: Erkki Laasonen (pj), Petri Hirvonen (siht.), Jari Kaitila, Jaakko Kullberg,

Hannu Koski, Reima Leinonen, Kari Nupponen, Pekka Robert Sundell, Panu Välimäki

Havainto- ja tiedonantotoimikunta: Lassi Jalonen (pj.), Olavi Blomster, Sami Haapala,

Jari Kaitila, Jaakko Kullberg, Pekka Malinen, Marko Mutanen, Pertti Pakkanen, Hannu

Saarenmaa, Panu Välimäki

Taloustoimikunta: Lassi Jalonen (pj), Bo-Göran Kumlander, Risto Martikainen,

Heikki Seppälä, Esko Tuomisto

Tulevia kokouksia

PAIKKA: Luentosali 104, Tieteiden talo
Kirkkokatu 6, Helsinki (Kruununhaka)

Keskiviikko 14.5.2008 klo 18.30–21.00
SEURAN SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN
KEVÄTKOKOUS

Käsiteltävänä sääntömääräiset asiat:

- toimintasuunnitelma
- talousarvio
- puheenjohtajan ja hallituksen jäsenten (3kpl) valinta seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi

– tilintarkastajien ja varamiesten valinta seuraavalle tilikaudelle

JA SEURAN YLIMÄÄRÄINEN SYYSKOKOUS

Käsiteltävänä sääntömääräiset asiat:

- toimintakertomus ja tilinpäätöisasiat
- Muu ohjelma
- Soiden ennallistaminen — palautuuko perhoslajisto (Olli Loukkola)
- Nocturna yöperhosseuranta 2007 (Reima Leinonen)

Keskiviikko 17.9.2008 klo 18.30–21.00

- Perhosten sukulaisuussuhteet (Marko Mutanen)

Perhosharrastajan moraalit

Moraali tarkoittaa mm. yhteisöissä vallitsevia käyttäytymissääntöjä, jotka koskevat oikeaa ja väärää sekä ohjaavat yhteisön jäsenten toimintatapoja. Etiikka on ahtaassa mielessä ihmisen moraalista toimintaa tai päämäärien mielekkyyttä tukeva tieteenhaara, mutta arkikielessä sekä etiikalla että moraalilla tarkoitetaan yhtä ja samaa. Perhosharrastajien keskuudessa etiikka ja moraalit nousevat aika ajoin keskustelun aiheiksi, lähinnä koska yksittäisten harrastajien toimet koetaan toisinaan tavalla tai toisella yhteisön kannalta arveluttaviksi.

Normaalin tai hyväksyttävän toiminnan rajat määrittelee se yhteisö jäseneen, minkä keskuudessa toiminta tapahtuu. Suomalaiset perhosharrastajat, kuten muutkin ihmiset, kuuluvat kaikki useampaan yhteisöön. Yksityisen tason muodostavat lähimmät harrastuksen piirissä olevat ystävät ja tästä laajempaan piiriin kuuluvat esim. paikallisyhdistysten ja SPS:n jäsenistö sekä laajemmin koko keräilijäkunta ja lopulta suomalaiset. Valtakunnallisella tasolla tietynlaisina moraalissääntöinä toimivat lait ja asetukset, joista perhosharrastusta koskevat konkreettisimmin luonnonsuojelualueita ja lajikohtaisia rauhoituksia koskevat säädökset. Perhosharrastuksen jatkuvuuden kannalta myös ns. suuren yleisön mielikuvilla on oma painoarvonsa, mutta kuinka paljon julkisilta tahoilta suuntautunut paine vaikuttaa käytännön toimintatapoihin yksityisellä tasolla?

Uskon vakaasti SPS:n jäsenistön noudattavan esim. luonnonsuojelulain perhoslajikohtaisia rauhoitusmääräyksiä, mutta en toisaalta usko kuuliaisuuden johtuvan ensisijaisesti poliisin pelosta, vaan yksinkertaisesti siitä, että rauhoitettujen lajien keräämistä koetellaan ei yleisesti pidetä hyväksyttävänä lähipiirissä. Vastaavasti tuntemattomien ”piipertäjien” kielteisellä suhtautumisella perhosharrastukseen on hyvin rajalliset suorat vaikutusmahdollisuudet yksittäisten harrastajien toimintamalleihin. Julkisella tasolla tapahtu-

va valvonta onkin kasvottomuudessaan aina suhteellisen tehontonta ja siksi perhosharrastuksen kehittäminen ja hyvän julkisuuskuvan säilyttäminen tai sen edelleen kiillottaminen lähtee todellisuudessa yhteisön sisästä — yksityisen tason ratkaisuihin. Tarkoitukseni ei ole kyseenalaistaa SPS:n eettisen toimikunnan toimintaa, mutta näen sen aseman ennemmin jäsenistön asettamien moraalissääntöjen lipunkantajana kuin ohjeistuksen luojana.

Kuten olen aiemminkin todennut (pääkirjoitus 1/07), perhosharrastus on mitä suurimmassa määrin muistojen ja tunnetilojen keräämistä. Jos näin ei olisi, perhosten parissa kulutettua ”vapaa-aikaa” tai aikuisen lapsenomaista innostumista mitättömistä pikkuötököistä ei voi selittää. Harrastajat kokevat tapahtumat yksilöllisesti ja siksi kukin harrastaa juuri itselleen mielekkäimmällä tavalla. Tämän seurauksena kaiken kattavaa harrastusohjeistoa ei edes voi määrittellä, vaan kaikkien tulisi kunnioittaa harrastuksen kirjavuutta ja eritoten toistensa tapaa ja oikeutta harrastaa. Koska olemme ihmisiä, yksittäiset ylilyönnit tai Mika Myllylän markkinoimalle harmaalle alueelle ulottuvat tapahtumat eivät ole kokonaan vältettävissä. Harmaa alue muodostuu, kun eettisiä arvoja sovelletaan omaleimaisella tavalla esim. uhanalaisten lajien talletusmäärissä vaarantamatta suotuisaa suojelutasoa tai luonnonsuojelualueiden rajatulkinnossa. Polttavan intohimonkin kourissa tulisi muistaa, että kukin on viime kädessä vastuussa omista tekemisistään kuitenkin edustamatta vain itseään. Moraalissääntöjen rikkomisesta seuraavaa yhteiskunnallista vastuuta esim. sakoja huomattavasti raskaampaa on vastuu lähipiirille, ystäville.

Panu Välimäki

TARVIKEVÄLITYS

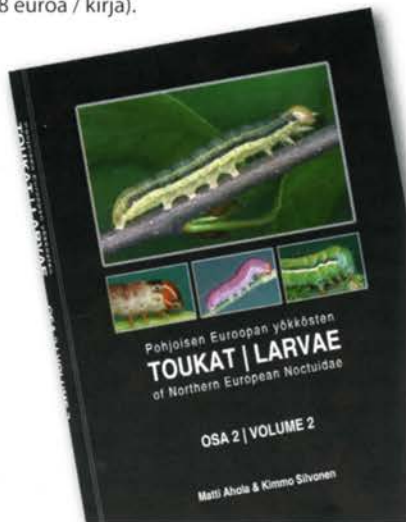
Kokosi: Lassi Jalonen & Timo Lehto

MUISTA UV-LMPPUJA KÄYTTÄESSÄSI SUOJALASIT — JA KÄYTÄ NIITÄ OIKEIN!

TOUKAT KIRJASARJAA (OSAT 1 JA 2) SAATAVANA TARVIKEVÄLITYKSESTÄ HINTAAN 59 EUROA/KPL

Myös toimitusmyyntinä matkahuoltotoimituksella (toimituskulut 8 euroa / kirja).

Uutuuksia ja tarjouksia!

Pyrimme kehittämään jäsenille tarkoitettua tarvikevälityksemme tuotevalikoimaa koko ajan parantaaksemme kasvavan jäsenistömme erilaisia tarpeita. Tämänkin kevään aikana saamme useita uusia tuotteita valikoimiimme.

Lamput ja putkivalojärjestelmät

Lamppuvalikoimaamme olemme saaneet normaalikantaan (E27) suoraan kytkettävän 26W:n Ekoterra UV-lampun (tuote 533), jonka houkuteluteho on lähes 160W sekavalolampun luokkaa ja alhaisen virrankulutuksensa ansiosta soveltuu hyvin vaikka akusta invertterin avulla tuotetun sähkön kanssa keräämiseen. Lisäksi kevään aikana tulee koeluontoisesti myyntiin useita erilaisia ja eri tehoisia ns. mustavalolamppuja, joista tulevan kesän kokemusten perusteella valitsemme parhaat osaksi pysyvää tuotevalikoimaamme. Putkivalojärjestelmiin on tullut lisää valikoimaa lähinnä matkakäyttöön suunnitelluista näppäristä ja kevyistä 220V järjestelmistä suoraan 12V tasavirralla (akku) toimiviin. Muistathan, että UV-lamppujen kanssa on aina syytä käyttää suojalaseja (tuote 921).

Muut tarvikkeet

Levityslautalaatikoita on taas myynnissä. Nyt laatikkoa on saatavana kahta eri kokoa, joista isompaan mahtuu leveysuunnassa 43 cm ja pienempään 25 cm levityslautoja. Laatikoissa on lukitussalvat ja kantokahva. Toukkien etsintään on saatavana kokoontaitettava 1x1 m kokoinen "karistushaavi".

TARVIKEVÄLITYKSEN TARJOUKSIA

- Perhosten Lumo (juhlakirja) **25,-** (38 euroa)
- Suomen Mesipistiäiset **37,-** (45 euroa)
- Päiväperhoset elinympäristössään **50,-** (55 euroa)
- T-paidat **8,-** (10 euroa)

Tarvikehinnasto on ladattavissa seuran internetsivuilta. Tilaukset: Markus Rantala, perhostarvike@luukku.com tai puh. 050 561 6760 (ma-pe klo 15.00–18.00)

Pieni salkkumallin levityslautalaatikko, johon mahtuu 25 cm leveydeltä levityslautoja. (Saatavana myös isompi 43 cm malli).

Atulamallit ylhäältä alas: terävä suora (tuote 812), terävä kaareva (tuote 814), terävätkö suora (tuote 813) ja erittäin terävä käyrä (tuote 815). Lisäksi saatavana lyhyttä (9 cm) terävää maastopinnettä hintaan 3 euroa (tuote 816).

Kevyt 220V / 38W putkivalojärjestelmä 400 mm UV-putkella.

Suoraan akkukäyttöön soveltuva 12V / 2x20W putkivalojärjestelmä, jossa voit käyttää 20W:n Sylvania tai Insect O-Cutor UV-putkia.

Todella kevyt elektronisella kuristimella varustettu matkakäyttöön soveltuva 220V / 2x20W putkivalojärjestelmä 600mm ohuilla Reptri Glo UV-putkilla.

Perhoshavaintoja Enontekiöltä elokuussa 2007

Tomi Mutanen

Peltolankaari 6 A 21, 90230 Oulu;
tomutane@mail.student oulu.fi

Olin vaimoni kanssa lyhyellä vaellusretkellä Kilpisjärven lähimaastossa elokuun alussa 2007. Jo ennakkoon oli tiedossa, että tuohon aikaan ei kovin paljon perhosia enää alueella lentele, joten suunnittelimme lyhyen ja kevyen reitin lähinnä maisemamatkailumieles- sä. Kuitenkin päätin retuuttaa haavia mukana, mikä osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi.

Saavuimme Kilpisjärvelle 6.8. illalla.

Paljakkajuuriperhosen (*Hepialus fuscoargenteus* Bang-Haas, 1927) parveilu

Perhosen esiintymispaikka sijaitsi puurajan tasolla Enontekiön Ailakkavaaran pohjoispuolisen puron varressa. Parveilu alkoi ilta-auringon valossa noin klo. 21.45. Viikkain aika oli noin klo. 22.00–22.30, jolloin yksilöitä saattoi nähdä useita samaan aikaan. Viimeinen yksilö havaittiin noin klo. 23.00, jolloin aurinko oli jo laskenut. Lämpötila oli molempina havainnointi-iltoina (6.8. ja 8.8.) noin +15°C. Lämpömittaria ei tosin ollut mukana, mutta havaitsemista tehtiin joka tapauksessa paitahissillaan. Ilma oli tyyni ja taivas selkeä. Puronvarsi oli muuta ympäristöä kosteampi ja rehevämpi, erilaisista heinistä ja ruohoista muodostunutta aluskasvillisuutta peittivät pajut ja vaivaiskoivut. Maapohja oli muodostunut enimmäkseen suurista kivistä, mikä vaikeutti kovasti perhosten perässä juoksemista. Perhoset lentelivät lähes yksinomaan puronvarren kosteammassa painaumissa, viereisellä kuivemalla kankaalla havaittiin vain yksittäisiä yksilöitä.

Havaitsemisajankohtana perhonen oli todennäköisesti lentoaikansa alkupuolella, sillä 18:sta talletetusta yksilöstä vain yksi oli naaras, ja lähes kaikki yksilöt olivat hyväkuntoisia. Näköhavainnot mukaan lukien havaittiin yhteensä noin 40 yksilöä. Koiraat lensivät 0,5–1 metrin korkeudella kova ja hieman mutkitellen, mutta ne olivat kuitenkin vauhdin puolesta juostavissa kiinni. Ainoa naaras paristeli parveilun vilkkaimpaan aikaan heinikon seassa. Mainittakoon, että puronvarren sinirintapariskunta oli selvästi tilanteen tasalla: monta kertaa sinirinta nousi varvikosta ja nappasi otuk-

Seuraavien päivien aikana (6.–9.8.) kävelleskelimme pitkin jokilaaksoa, joka sijaitsee Ailakkavaaran pohjoispuolella alkaen länneestä Tsháhkjaljerveltä jatkuen itään aina Marjajärvien itäpuolelle. Kelit olivat koko reissun ajan upeat, päivällä oli laaksoissa lämpöä yli hellerajan, alkuyöstä ei teltassa tarvinnut edes makuupussia. Perhoslajeja oli vähänlaisesti lennossa — viimeiset *Colias palaenot*, *Sparganothis rubicundana*, *Entephria caesiata* ja *Eana oseanata* olivat enää liikkeellä. Reissun runsaimmat perhoslajit olivat kuitenkin *Epinotia mercuriana* ja *Hepialus fuscoargenteus* (ks. Paljakkajuuriperhosen parveilu (laatikko alla)). *Epinotia mercuriana* oli huomattavan runsas, sitä lensi kaikkialla ja yksilöitä oli koko ajan näköpiirissä (yhteensä tuhansia). Laji oli selvästi aktiivisimmillaan iltapäivällä ja alkuillasta pahimman kuumuuden hellitettyä.

Perhosmiehen silmin jokilaakso on enimmäkseen tavallista suomalaista, karua tunturimaisemaa, jossa vuorottelevat

kosteat suomalaiset puronvarret sekä kuiva ja karu tunturikangas. Nousimme mm. Salmivaarojen eteläpuolella sijaitsevan vaaran laelle ja tutkimme sen etelärinnettä. Alue osoittautui karuksi eikä herättänyt juuri minkäänlaisia perhosharrastajan intohimoja. Sen sijaan Ailakkavaaran pohjoisrinteen yläosien lumenviipymiin tutustuminen herätti tuntemuksia. Sulamisvedet pitivät rinteiden kosteana ja rehevänä, ja kasvillisuus yllätti monipuolisuudellaan. Yläosissa kasvoi mm. runsaasti erilaisia rikkolajeja (esim. *Saxifraga nivalis*, *stellaris* ja *cernua*), läätettä (*Saussurea alpina*), pohjanruttojuurta (*Petasites frigidus*) sekä paljon muita kasveja, joita oli noilla seuduilla tottunut näkemään vain Saanan etelärinnteellä. Kalkinvaatijakasvit, kuten lapinvuokko (*Dryas octopetala*), kuitenkin puutuivat. Ailakkavaara jäi mieleen paikkana, jota olisi syytä tutkia jatkossa lisää, ajankohta oli nyt liian myöhäinen. Tunturi on vieläpä yhtä helposti saavutettavissa kuin Saana tai Malla.

sen lennosta juuri ennen kuin sen kohdalle itse ehti juosta.

Elinympäristö ja parveilukäyttäytyminen olivat pääpiirteissään verrattavissa Kailan ja Roslinin (1986) raportointiin parveiluhavaintoihin. Myös ruotsalaisessa tietokannassa esitetyt tiedot elinympäristöstä ja elintavoista sopivat hyvin nyt tehtyihin havaintoihin. Tietokannassa mainitaan, että kasvatushavaintojen perusteella toukka elää vaivaiskoivun (*Betula nana*) juurissa, mutta kuitenkin sen arvellaan lähilajien tapaan olevan luonnossa juuripolyfagi (Artdatabanken 2007). Suomesta lajista on tehty muutaman parveiluhavainnon lisäksi vain yksittäishavaintoja, kaikki Kilpisjärven ja sen takaisten ns. takatuntureiden alueelta. Elinympäristövaati-

musten suhteen laji voisi helposti olla tavattavissa laajemmaltakin alueelta Käsivarresta ja ehkä myös Inarin Lapin alueelta. Lajin myöhäisestä lentoajasta johtuen se jää helposti löytymättä perhosharrastajien palattua heinäkuun puolenvälin aikoihin takaisin Helsinkiin.

Artdatabanken 2007-02-08. Faktablad:

Gazoryctra fuscoargenteus – Lapprotfjäril. Förf. Göran Palmqvist 2007. http://www.artdata.slu.se/rodlista/Faktablad/gazo_fus.PDF (16.10.2007)

Kaila, L. & Roslin, T. 1986: Havaintoja *Hepialus fuscoargenteus* -parveilusta. — *Baptria* 11: 56–58.

Hepialus fuscoargenteus -juuriperhosen parveilupaikka 8.8.2007 noin klo 17. Taustalla Ailakkavaaran pohjoisrinne.

Pikkuperhoshavainnot 2004–2005

Marko Mutanen, Jaakko Kullberg, Jari-Pekka Kaitila, Tomi Mutanen & Panu Välimäki

Kirjoittajien osoitteet — Authors' addresses:

Marko Mutanen, Eläinmuseo, PL 3000, FI-90014 Oulun yliopisto;

E-mail: marko.mutanen@oulu.fi

Jaakko Kullberg, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Hyönteisosasto,

PL 17, FI-00014 Helsingin yliopisto

Jari Kaitila, Kanhuskuja 8 D 37, FI-01200 Vantaa

Tomi Mutanen, Peltolankaari 6 A 21, FI-90230 Oulu

Panu Välimäki, Simeonintie 3, FI-90240 Oulu

Noteworthy records of Finnish Microlepidoptera (Micropterigidae–Pylalidae) in 2004–2005

This paper reports noteworthy findings of microlepidopteran species in Finland during 2004–2005 as well as some older unpublished findings. The nomenclature follows Kullberg et al. (2001) and for species reported after that, Kullberg (2007).

A total of 13 species were reported for the first time in Finland. Two of them, *Elachista baltica* and *Acleris effractana*, are “old” Finnish species which are reported due to recent taxonomic revisions of one species into two (Baran & Buszko 2005: *Entomologica Fennica* 16: 9–18, Karsholt et al. 2005: *Nota lepidopterologica* 28:93–102).

E. baltica is found to be widespread in northern Finland, where its closest relative *E. freyerella* is apparently lacking. It occurs in sandy areas, and numerous specimens have been reared on *Poa pratensis*.

A. effractana seems to be common throughout the country and more widespread than the supposedly more southern *A. emargana*, though the distributions of both species are still incompletely known.

An undescribed *Elachista* species was found in southern Finland simultaneously in a couple of localities. This species will be described in a separate article (Kaila et al., in press). One specimen of the expanding species *Bucculatrix noltei* was reported from southeastern Finland in 2004 and another specimen from exactly the same site in 2005.

Without doubt it is a resident species in Finland nowadays. A population of an international rarity *Coleophora filaginella* was found in southern Finland (Saarela & Sippola 2006: *Baptria* 31: 40–41). A single specimen of *Cochylidia moguntiana* was recorded in a light trap material from southern archipelago. The specimen is considered as an immigrant, since the food plant is absent in the locality. The difficult species groups among Cnephasiini species are discussed as two species *Eana derivana* and *Cnephasia genitalana*, were reported as new to Finland. The former is represented by one specimen caught already in 2000 and the latter by two apparently migrated specimens found within a short period of time about at the same time as *C. moguntiana*. A single specimen of *Archips crataeganus* was reported from southwestern Finland. Its status in Finland is still uncertain as no additional specimens have been found. Similarly the single specimen of *Thisanotia chrysonuchella* from

southern archipelago is considered as an immigrant, because further investigations have not yielded any additional individuals. Also the findings of *Agriphila deliella* and *Epascestria pustulalis* are based on single specimens and they are both considered as vagrants. The first two “real” *Anania verbascalis* specimens were reported. All former specimens of *A. verbascalis* are found to belong to another, closely related and still undescribed species. The two species have some external differences, but are most safely identified by genital traits.

In the second section of the article, the life history of *Lampronia standfussiella* is outlined for the first time. The larva lives in spring in the developing buds of *Rosa majalis*, aborting or severely disturbing its growth. Damaged, inhabited buds are easy to detect after the leaf burst, which is usually around the first half of June in northern Finland. The larva pupates inside the half-burst bud. The moth flies around the midsummer, males swarming at dawn, sometimes in great numbers, around rose bushes.

In the third section, distribution changes of some expansive species are discussed based on latest findings. The following species are discussed: *Caloptilia falconipennella*, *Leucospilapteryx omissella*, *Phyllonorycter pastorellus*, *Glyphipterix bergstraesserella*, *Agonopterix multiplicella*, *Ethmia bipunctella*, *Coleophora nutantella*, *Coleophora squalorella*, *Teleiodes flavimaculellus*, *Psoricoptera speciosella*, *Helcystogramma lutatellum*, *Heterogenea asella*, *Eudemis porphyra*, *Eucosma conterminana*, *Eucosma flavispecula*, *Eucosma metzneriana*, *Epiblema sticticanum*, *Pammene ignorata*, *Emmelina monodactyla*, *Cryptoblabes bistriga*, *Sciota adelphella*, *Sciota fumella*, *Oncocera semirubella*, *Myelois circumvolutus*, *Vitula bivella*, *Scoparia basistrigalis*, *Catoptria verella*, *Loxostege turbidalis*, *Phlyctaenia stachydalis*, *Ostrinia nubilalis*, *Anania* sp. nr. *verbascalis* and *Pleuroptya ruralis*.

The rest of the paper reports faunistically interesting records made predominantly during 2004–2005. A new host record is worth mentioning: *Crambus uliginosellus* was reared on the moss *Paludella squarrosa*, in which the larva feed in a silken tube extruding frass on the ground. In the locality, the occurrence of this local species seems to be confined to this moss species.

Johdanto

Suomesta ilmoitettiin vuosina 2004–2005 yhteensä 13 uutta pikkuperhoslajia, joita koskevat löydöt ovat luonnollisesti myös maakuntien ensihavaintoja. Uusien lajien tulva on selvästi jatkunut, sillä ainakin jotkut näistä ovat olleet viime aikoina leviäviä lajeja lähialueilla ja pystynevät muodostamaan paikallispopulaatioita Suomessa. Tässä yhteenvedossa on jo aiemmin Suomesta tavatut leviävät lajit käsitelty omana osionaan. Lajien leviäminen pohjoiseen on saanut viime vuosina osakseen huomattavaa mielenkiintoa. Perhosharrastajat antavat tässäkin tärkeän panoksensa tieteelliseen tutkimukseen. Yhteenvedo osoittaa, että myös monet vanhat kotimaiset lajit ovat Suomessa laajentamassa levinneisyysaluettaan. Jotkut pohjoiset lajit luultavasti vetäytyvät samalla pohjoiseen (ks. Viidalepp & Mikkola 2007). Harmillista kyllä, tätä on

paljon vaikeampi todentaa, koska negatiivisiä havaintoja ei juuri kerätä. Yhteenvedo koostuu vain ilmoitetuista havainnoista, minkä seurauksena se on joiltakin osin välttämättä epätäydellinen. Toivottavasti havaintoja maltettaisiin kuitenkin ilmoittaa innokkaasti myös sellaisista leviävistä lajeista, jotka ovat jo vakiintuneet maahamme ja kenties runsastuneetkin. Erityisen tärkeitä ovat havainnot alueilta, joissa harrastajia on verraten vähän. Mikrotiedonannoissa käytetty nimistö on Suomen perhosten luettelon (Kullberg ym. 2001) mukainen, uudempien lajien kohdalla nimistö kuitenkin Kullberg (2007) mukaan.

Pikkuperhosyhteenvedossa maakuntahavaintoja on koostettu aiemmasta käytännöstä poikkeavalla tavalla. Omaksi osiokseen ovat koostettuina maakunnittain seläiset havainnot, jotka on tehty vuoden 2005 loppuun mennessä (pääsääntöisesti 2004–2005), mutta puuttuvat edelleen Luonnon-

tieteellisen keskusmuseon (LTKM) ylläpitämästä Suomen perhosten luettelon maakuntahavaintolistauksesta (Kullberg ym. 2007). Maakuntahavaintojen joukossa on aivan varmasti puutteita ja sellaisia havaintoja, jotka eivät ole kyseisen maakunnan ensihavaintoja. Vastaavasti muiden faunististen havaintojen joukkoon on todennäköisesti sijoitettu joitain "aitoja" maakuntien ensihavaintoja. Tilanne on syntynyt, koska LTKM:n maakuntalista on päivitetty osin dokumentoimattomilla "epävirallisilla" ilmoituksilla ja toisaalta siksi, että osa aiemmissa mikrotiedonantokoosteissa ilmoitetuista maakuntahavainnoista ei ole listaan päivittynyt. Täten yksi yhteenvedoartikkelin alkuperäisistä tavoitteista, että kaikki Kyrkin (1978) kokoaman ensimmäisen maakuntaluettelon jälkeiset uudet maakuntalöydöt tulisivat dokumentoituiksi, ei tässä yhteenvedossa millään toimintatavalla kuitenkaan toteutuisi. Uskoaksemme kysy-

Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera (Micropterigidae–Pyalidae) i Finland 2004–2005

I denna artikel rapporteras anmärkningsvärda fynd av småfjärilsarter i Finland under åren 2004–2005. Dessutom ingår en del äldre tidigare publicerade fynd. Nomenklaturen följer Kullberg et al. (2001). För arter som anmälts som nya efter 2001 gäller Kullberg (2007).

Totalt rapporterades 13 arter nya för Finland. Två av dem, *Elachista baltica* och *Acleris effractana*, är "gamla finländska arter" som här anmäls som nya på grund av taxonomiska revisioner där en art spjälkts upp i två. (Baran & Buszko 2005: Entomologica Fennica 16: 9–18, Karsholt et al. 2005: Nota lepidopterologica 28:93–102). *E. baltica* befanns vara vida utbredd i norra Finland, där dess närmaste släkting *E. freyerella* uppenbarligen saknas. Den förekommer på sandmark och ett antal exemplar har fötts upp på *Poa pratensis*. *A. effractana* förefaller vara vanlig i hela landet och mer utbredd än den sydligare arten *A. emargana*. Dessa arters utbredning är dock ännu ofullständigt känd. En ännu obeskriven *Elachista*-art påträffades i södra Finland samtidigt på flera lokaler. Denna art kommer att beskrivas i en särskild artikel (Kaila et al. i tryck). Ett exemplar av den expanderande arten *Bucculatrix noltei* rapporterades från sydöstra Finland år 2004 och ett annars exemplar på exakt samma plats år 2005. Arten är numera utan tvekan bofast i Finland. En population av den internationella rariteten *Coleophora filaginella* påträffades i södra Finland (Saarela & Sippola 2006: Baptria 31: 40–41). Ett enstaka exemplar av *Cochylidia moguntiana* påträffades i material från en ljusfälla i den södra skärgården. Detta exemplar bedömdes som en immigrant eftersom artens värdväxt saknas på fyndplatsen. De svårbestämbara arterna inom Cnephasiini, som här behandlas som två separata arter, *Eana derivana* som *Cnephasia genitalana*, rapporteras som nya för Finland. Den förstnämnda togs i ett exemplar redan år 2000 och den senare i två uppenbarligen influgna exemplar under en kort tidsperiod samtidigt som ovanstående *C. moguntiana*. Ett enstaka exemplar av *Archips crataeganus* rapporterades från sydvästra Finland. Dess status i Finland är än så länge osäker eftersom inga fler observationer av arten har gjorts. Likaså bedöms det enda exemplaret av *Thisanotia chrysonuchella* som en immigrant, eftersom ytterligare exemplar inte påträffats trots eftersökningar. Av arterna

Agriphila deliella och *Epascestria pustulalis* har också bara ett exemplar påträffats, och därmed bedöms de vara influgna. De första "riktiga" exemplaren av *Anania verbascalis* har rapporterats. Alla tidigare exemplar av *A. verbascalis* har visat sig tillhöra en annan närbesläktad och fortfarande obeskriven art. De båda arterna har en del yttre olikheter men kan säkrast identifieras med hjälp av genitalpreparat.

I den senare delen av artikeln ges för första gången en beskrivning av livscykeln hos *Lampronia standfussiella*. Larven lever under våren i knopparna av *Rosa majalis* så att knopparnas utveckling upphör eller allvarligt störs. Skadade knoppar som hyser larver är lätta att upptäcka efter att växtens blad utvecklats, vilket i norra Finland vanligen sker i mitten av juni. Larven förpuppar sig inne i den till hälften utslagna knoppen. Fjärilen flyger kring midsommar. Hanarna svärmar i gryningen kring rosenbuskar, ibland i stora mängder.

I artikelns tredje del diskuteras förändringar i utbredningen hos några expansiva arter utgående från de senaste fynden. Följande arter behandlas: *Caloptilia falconipennella*, *Leucospilapteryx omissella*, *Phyllonorycter pastorellus*, *Glyphipterix bergstraesserella*, *Agonopterix multiplicella*, *Ethmia bipunctella*, *Coleophora nutantella*, *Coleophora squalorella*, *Teleiodes flavimaculellus*, *Psoricoptera speciosella*, *Helcystogramma lutatellum*, *Heterogenea asella*, *Eudemis porphyrana*, *Eucosma conterminana*, *Eucosma flavispecula*, *Eucosma metzneriana*, *Epiblema sticticanum*, *Pammene ignorata*, *Emmelina monodactyla*, *Cryptoblabes bistriga*, *Sciota adelphella*, *Sciota fumella*, *Oncocera semirubella*, *Myelois circumvolutus*, *Vitula biviella*, *Scoparia basistrigalis*, *Catoptria verella*, *Loxostege turbidalis*, *Phlyctaenia stachydalis*, *Ostrinia nubilalis*, *Anania* sp. nr. *verbascalis* och *Pleuroptya ruralis*.

I slutet av artikeln rapporteras faunistiskt intressanta fynd gjorda främst under 2004–2005. En ny upptäckt gällande värdväxter kan nämnas: *Crambus uliginosellus* uppföddes på mossan *Paludella squarrosa*, i vilken larven äter inspunnen i ett silkesrör som sticker upp från marken. På den undersökta lokalen verkar artens förekomst vara bunden till denna art av mossan.

myksessä on ainoastaan eräänlainen siirtymäkausi manuaalisesta tietojen dokumentoimisesta automaattiseen, tietokantapohjaiseen toimintamalliin. Kun kaikki SPS:n kautta ilmoitetut havainnot on saatu syötettyä tietokantaan, ilmoitetut maakuntien ensihavainnot tulevat olemaan helposti listattavissa. Samassa yhteydessä maakuntakarkastelun mielekkyys painetussa muodossa arvioidaan uudelleen. Maakuntiin perustuva havaintolistaus on perua ajoilta, jolloin nykyisen kaltaisia atk-järjestelmiä tietokantoihin ei ollut käytettävissä. Nykyään levinneisyyden tarkastelu ja havaintojen tallentaminen on mahdollista hyvin tarkalla tasolla. Tällöin myös mielenkiintoiset levinneisyyden muutokset maakuntien sisällä tulevat huomioiduksi ja toisaalta marginaaliset siirtymät maakuntien rajoilla voidaan arvottaa entistä paremmin. Tämä ei tarkoita maakuntajärjestelmän alasajoa, sillä lajistossa pitkällä aikavälillä tapahtuneita muutoksia ei aiemmin käytössä olleiden paikkatietojärjestelmien suurpiirteisyyden seurauksena voi muulla tasolla edes tarkastella. Lähinnä kysymys on siitä, että reaaliaikaisena päivittyvä www-pohjainen Hyönteistietokanta on maakuntaseurantaan "hidasta" lehteä parempi väline. Tiedonannot tulevatkin tulevaisuudessa painottumaan yhä enemmän talletetun havaintoaineiston tulkintaan ja lajien elintapitietoihin.

Muutokset ajattelutavoissa saattavat ensin tuntua vaikeilta. Näin on kenties asiainlaite myös maakuntalähtöisen ajattelutavan suhteen. Tilanne oli täsmälleen sama aikanaan, kun etiketteihin alettiin lisätä koordinaatteja. Aluksi koordinaateissa omaksuttiin yhä laajalti käytössä oleva sadan neliökilometrin (10×10 km ruutu) tarkkuus. Nykyään varsin pienellä vaivalla etiketteihin saa havaintopaikkatiedon myös tarkemmin, etenkin jos omistaa satelliittipaikantimen ja totuttelee ottamaan koordinaatit jo maastossa ylös. Koordinaattitietoja kannattaakin mahdollisuuksien mukaan tallettaa vähintään 1×1 km ruudun tarkkuudella, sillä muuten paikkatietojen siirtäminen tulevaan yleiseurooppalaiseen koordinaattijärjestelmään (ETRS-TM35FIN / EUREF-FIN) tulee tuottamaan vaikeuksia eivätkä kaikki vanhat havainnot sijoitu tarkalleen oikeisiin ruutuihin uudessa järjestelmässä. Tarkat koordinaatit ovat helposti löydettävissä myös internetistä (esim. <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/koordinaatit/koordinaatit.html> tai <http://www.020202.fi/kartat>). Toivottavasti uuteen koordinaattijärjestelmään siirtyminen sujuu ajallaan nopealla tahdilla ja vaivattomasti.

Suomelle uudet lajit

Species new to Finland in 2004 or 2005

Bucculatrix noltei Petry, 1912

Suomen havainnot:

Ka: Virolahti 671:53; 13.–14.6.2004; 1 m; J.-P. & P. Kaitila; määrittäminen genitaaleista
Ka: Virolahti 671:53; 17.–20.6.2005; 1 m; J.-P. & P. Kaitila

Tuntomerkit. *B. noltei* on hyväkuntoisena ulkonäkönsä puolesta suhteellisen helposti erotettavissa muista töyhtökoilajeista ja se tuskin on sekoitettavissa muihin Pohjois-Euroopan lajeihin. Lajin etusiipien pohjaväri on valkea tai valkeahko, mutta niissä on koiraalla vaalean kellertävän ruskeiden ja naaraalla hieman tätä tummempiä väyisempiä suomujen muodostamaa runsasta ja hyvin epämääräistä kuviointia. Runsaan kuvioinnin ansiosta laji näyttää hyväkuntoisena kellertävän ruskealta. Kuluneet yksilöt näyttävät huomattavasti vaaleammalta. Etusiiven kärjen valkeahkona erottuva alue on hyvä tuntomerkki sekä hyväkuntoisella että kuluneemmalla yksilöllä, sillä sen ympärillä kellertävän ruskeita suomuja on tiheimmin ja siinä kellertävyys säilyy myös kuluneella yksilöllä. Myös päätupsun kullankellertävä väri erottaa sen useimmista Pohjois-Euroopan töyhtökoilajeista. Ainoastaan ketomaruunalla elävillä lajeilla, *B. ratisbonensis* ja *B. artemisiella* päätupsun väri on kutakuinkin sama, mutta esim. *B. humiliellalla* se on harmahtavan ruskea.

Levinneisyys. Laji on laajalle levinnyt Keski-Euroopassa, mutta sitä ei ole havaittu Etelä-Euroopasta kuin Italiasta puuttuen mm. Espanjasta ja Balkanilta (Fauna Europaea Web Service 2007). Laji puuttuu myös Brittein saarilta sekä Norjasta ja Ruotsista. Pohjois-Euroopassa se tunnettiin pitkään vain Liettuasta ja Latviasta. 2000-luvun alussa laji levisi Kaakkois-Viroon (U. Jürivete, suull. tieto) ja on nykyisin ainakin itäisessä Virossa erittäin yleinen. Tanskan laji on myös hiljattain levinnyt (O. Karsholt, suull. tieto). Myös Ka Virolah-

den havainnot viittaavat paikalliseen kantaan, sillä valopyydyshavainnot ovat samalta paikalta peräkkäisiltä vuosilta ja syksyisin paikalla on havaittu todennäköisiä *B. noltei*-toukkien syömäjälkiä.

Elintavat. Laji esiintyy Pohjois-Euroopassa kahtena sukupolvena, ensimmäisen lentäessä touko–kesäkuussa (Svensson 1993) ja toisen ilmeisesti heinä–elokuussa. Jälkimmäisen sukupolven lentoaika perustuu toukkahavaintoihin Virossa, jossa lajin toukkia on löytynyt kesäkuun lopulla, elokuussa ja osin vielä syyskuun alussa (J.-P. Kaitila, oma havainto). Lajin toukka elää ainakin Pohjois-Euroopassa yksinomaan pujolla (*Artemisia vulgaris*) (Svensson 1993). Toukat tekevät pujon lehtiin vieriereen useita pieniä, valkeahkoja läiskämiinoja, joiden keskellä on toukan purema pyöreä reikä. Lajin toukkia etsiessä, miinnattuja pujon lehtiä kannattaa käsitellä varovaisesti, sillä miinaustavasta huolimatta lehden alapinnalla ulkoisesti syövä, vaalean vihertävä toukka pudottaantuu herkästi, jääden roikkumaan silkkilangan varaan. *B. noltein* miinaustapa muistuttaa kovasti pienen *Coleophora trochilella*-pussikoin syömätapaa eikä lajien miinoja ole helppo erottaa toisistaan, jos toukkaa ei löydy. Yleensä *B. noltein* miinoja on samassa lehdessä tiheämmässä ja myös vierekkäisistä lehdistä löytyy miinoja. Syöntiaika on luonnossa hyvin lyhyt ja löytyvät toukat vaihtelevat kooltaan. Pienimmätkin niistä kuitenkin koteloituvat vajaan viikossa valkeaan kehtoon, jonka löytäminen Viron kokemusten perusteella on erittäin vaikeaa (J.-P. Kaitila, oma havainto). Kotelovaihe talvehtii (J.-P. Kaitila, oma havainto).

Elachista sp. (kuvaamaton laji)

Suomen havainnot:

Ta: Loppi 678:34; 17.6.2005; 1 ex.; M. Mutanen & P. Välimäki; määrittäminen varmistanut L. Kaila

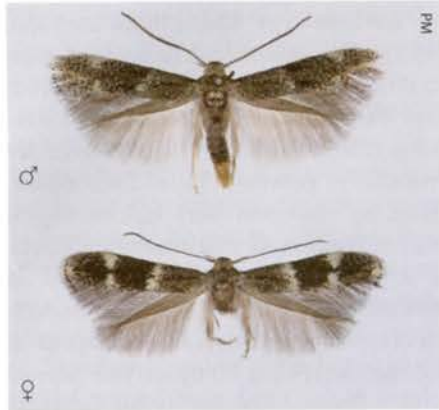
Tieteelle uusi laji, joka tunnistettiin Suomen Perhostutkijain Seuran järjestämän pinnarallin seurauksena. Sama laji on löydetty myös muutamasta muusta paikasta Etelä-Suomesta. Myös lajin elintavat on onnistuttu selvittämään. Lajin tuntomerkkeistä ja biologiasta on lähiaikoina tulossa tar-

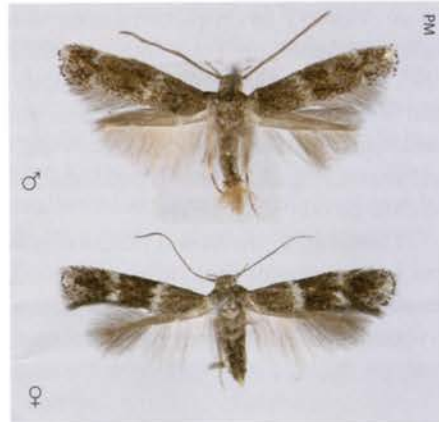

kempi selostus lajinkuvauksen yhteydessä (Kaila ym., painossa).

Elachista baltica Hering, 1891

Elachista baltica

Elachista freyerella

Suomen havainnot:

Lkor: Pelkosenniemi 31.5.1994;
2 exx.; M. Mutanen & J. Itämies
Lkor: Sodankylä Vuotso 755:50;
11.7.1998; 2 exx.; E. & L. Laasonen

Elachista baltica on vastikään todettu olevan lähisukulaisistaan erillinen laji (Baran & Buszko 2005). Lajin taksonomiasta ja biologiasta on mainitussa Entomologica Fennica -sarjan artikkelissa esitetty tarkka kuvaus, joten tässä yhteydessä siihen ei puututa, lukuun ottamatta muutamaa Suomea koskevaa huomiota.

Ilmeisesti kaikki Pohjois-Suomesta hiekkaisilta paikoilta kerätyt *E. freyerella*-yksilöt on katsottava kuuluvaksi lajiin *E. baltica*, koska genitaali- ja muiden tuntomerkkien perusteella pohjoissuomalaiset yksilöt ovat lähempänä sitä kuin *E. freyerella*. Erityisesti saccuksen muoto on lajeilla erilainen. Myös elinympäristöt, hiekkapohjaiset lämpimät kentät, joilla laji pohjoisessa elää, ovat samankaltaisia kuin lajin habitaatit Baltiassa ja Puolassa. Baltiassa laji elää meripunanadalla (*Festuca rubra* ssp. *arenaria*) (Baran & Buszko 2005).

Pohjois-Suomessa se taas elää niittyurmikalla (*Poa pratensis*) (J. Itämies & M. Mutanen oma havainto). *E. baltica* esiintyy Suomessa ilmeisen laajasti pohjoisessa lähes kaikkialla sopivilla hiekkapohjaisilla paikoilla, esim. jokivarsihietikoilla ja teiden varsilla, jopa vähäliikenteisillä metsäautoteillä. Etelä-Pohjanmaalta tarkistettu yksilö osoittautui *E. freyerellaksi*. *E. baltican* levinneisyyden eteläraja Suomessa ja vastaavasti *E. freyerellan* pohjoisraja ovat vielä hämärän peitossa. Vaikuttaa siltä, että välivyöhykkeellä, esim. Oba Oulun alueella, molemmat lajit puuttuvat tai ovat joka tapauksessa harvinaisia.

Coleophora filaginella Fuchs, 1881

Suomen havainnot:

Ta: Valkeakoski 679:34; ex larva 2005 (*Filago arvensis*); 2 exx.; L. Sippola
Ta: Valkeakoski 679:34; 27.6.2005;
1 ex.; L. Sippola

Suomalaisista löydöistä, lajin ulkonäöstä ja biologiasta on julkaistu oma artikkelinsa Baptriassa (Saarela & Sippola 2006).

Acleris effractana (Hübner, 1799)

Suomen havainnot:

Ta: Riihimäki Hirvijärvi 673:37;
26.8.–11.9.1981; 1 ex.; A. & J. Kullberg
Oa: Maalahti 698:21; 30.8.1982;
1 ex.; A. & J. Kullberg
N: Helsinki Laajasalo 667:38;
25.8.1988; 1 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland; 669:45;
14.–19.8.1994; 1 ex.; I. Kontuniemi
N: Hanko Russarö 663:27;
23.8.–3.9.1994; 1 ex.; A. & J. Kullberg
Ka: Virolahti 671:53; 11.9.–15.10.1994;
1 ex.; A. & J. Kullberg
N: Pernaja Strömsland 669:45;
10.–20.9.1996; 1 ex.; I. Kontuniemi
Ab: Dragsfjärd Öro 664:23;
29.9.–1.11.2005; 1 ex.; A. & J. Kullberg
N: Helsinki Vallisaari 6671:388;
28.8.–3.10.2005; 3 exx.; P. Somerma,
P. Koskinen, E. & L. Laasonen
N: Pernaja Strömsland 669:45;
28.8.–2.9.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45;
21.–26.8.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
Kl: Rautjärvi 681:62; 08.2005; 1 ex.;
SIP Haapala

Acleris effractana kuvattiin hiljan Suomessa yleisestä *A. emargana* (Fabricius, 1775) -lajista omaksi lajikkeeksi nimellä *A. stettinensis* Leraut, 2003. Myöhemmin paljastui, että *A. effractana* oli taksonille vanhin käytettävissä oleva nimi ja että laji esiintyi myös Pohjois-Amerikassa nimellä *A. emargana* ssp. *blackmorei* Obraztsov, 1963 (Karsholt ym. 2005).

Tuntomerkit. Kooltaan 19–23 mm harmaan ja ruskean kirjava tai osin kellertävä leveäsiipinen kääriäinen. Muistuttaa suuresti samankokoista *A. emargana* -lajia, mutta etusiiven etureunan kovertuma ei ole *A. effractanalla* yhtä syvä. Hyväkuntoisilla yksilöillä sanotaan olevan mustien pystyjen suomujen rivi etusiiven poikki sisemmän poikkiviirun ja keskivarjon kohdalla, kun taas *A. emarganalla* pystyjen suomujen sanotaan olevan vaaleita (Karsholt ym. 2005). *A. emarganan* nimimuoto on pohjaväritään keltainen tumman harmaanruskealla verkkokuvioinnilla — yksivärisempi f. caudana on kuitenkin huomattavasti runsaampi. Myös *A. effractanalla* esiintyy samanlaiset muodot, mutta kellertävä muoto on Suomessa hyvin vähälukuinen ja harvinaisempi kuin *A. emarganalla*. Oma käsitys lajeista kannattaa kuitenkin luoda tekemällä molemmista lajeista genitaalipreparaatteja, sillä eriasteisesti kuluneiden yksilöiden olemus vaihtelee. *A. effractana* -koirilla soicit ovat pidemmät ja ulottuvat yhtä pitkälle kuin uncus, joka on lisäksi leveämpi kuin *A. emargana* -koirilla (Karsholt ym. 2005). *A. effractana* -naarilla sterigma on tukevampi ja kärjestään leveämpi kuin *A. emarganalla*, ja lisäksi ductus bursae on pidempi.

Levinneisyys. *A. effractana* on holarktininen boreaalinen laji, joka esiintyy Pohjois-Euroopassa ja keskisen Euroopan pohjoisosissa (Karsholt ym. 2005). Laji elänee koko Suomessa ja on sisämaassa ja pohjoisessa ilmeisesti se runsaampi laji, vaikka esiintymistä ei kaikissa maakunnissa ole vielä varmennettu. Lounaisaarisuudessa se on

vähälukuinen eikä varmennettu havaintoja ole vielä ilmoitettu Ahvenanmaalta. Transpalearktinen *A. emargana* on selvästi yleislevinneisyydeltään eteläisempi laji, joka esiintyy laajalti koko Keski-Eurooppaa myöten ja puuttuu aivan pohjoisimmasta Euroopasta (Karsholt ym. 2005). Se on meillä etelärannikolla runsaampi laji ja esiintyminen näyttäisi yltävän eteläiseen Lappiin. LTKM:n sekä A. & J. Kullbergin kokoelmissa *A. effractana* -määritykset on varmennettu genitaalipreparaateilla (J. Kullberg det.) maakunnista Ab, N, Ka, St, Ta, Kl, Oa, Sb, Kb, Om, Oba, Obb, Ks, Le ja Li ja *A. emargana* -määritykset maakunnista Al, Ab, N, Ka, St, Ta, Kl, Oa, Sb, Kb, Ok, Lkoc (Kullberg ym. 2007).

Elintavat. Molemmat lajit elävät lehtikäärössä pajuilla (*Salix* spp.) — *A. emargana* monilla muillakin lehtipuilla, haavalla (*Populus tremula*), koivulla (*Betula* sp.), pähkinäpenssaalla (*Corylus* sp.) ja lepällä (*Alnus* sp.) (Bradley ym. 1973). *A. effractana* ravintokasveiksi ovat varmentuneet halava (*S. pentandra*) (Buhl ym. 2004), puna- (*S. purpurea*), tuhkapaju (*S. cinerea*) (Karsholt ym. 2005) sekä raita (*S. caprea*) (M. Mutanen, oma havainto), mutta laji elänee muillakin pajuilla. Aikuiset lentävät hämärissä ja öisin heinäkuun lopulta lokakuuhun (Svensson 2006).

Cochylidia moguntiana (Rössler, 1864)

Cochylidia moguntiana

Cochylidia richteriana

Suomen havainto:

N: Tammisaari 664:31; 25.7.2005; 1 m; L. Kaila; J. Kullberg gen. prep. det.

Cochylidia moguntiana on vaikeasti määritettävänä lajina ollut pitkään odotuslistalla Suomen lajistoon. Toistaiseksi lajin havainnot ovat meillä vain yhden N Tammisaaren saaristosta havaitun, mitä ilmeisimmin vael-

taneen yksilön varassa. Viime kesien erinomaisten vaellusten takia lajia kannattaa kuitenkin pitää silmällä sen ravintokasvia ketomarunaa (*Artemisia campestris*) kasvavilla paikoilla. *C. moguntiana* sijoittuu Suomen perhosten luettelossa (Kullberg ym. 2001) lajien *C. richteriana* ja *C. heydeniana* väliin (Kullberg ym. 2007).

Tuntomerkit. *Cochylidia* -suvun kätökääriäisiä tunnetaan Suomesta ja Euroopasta *C. moguntiana* mukaan lukien kaikkiaan kuusi lajia (Razowski 2002). Näistä punalattvalla (*Eupatorium cannabinum*) elävä *C. rupicola* ja kultapiiskulla (*Solidago virgaurea*) elävä *C. subroseana* eroavat *C. moguntiana* -lajista leveämmän siivenmuotonsa ja voimakkaamman punertavan väriyksensä perusteella. Sama tuntomerkkiero pätee myös yleiseen *C. implicitanaan*, joka vaihtelee kuitenkin suuresti. Eniten *C. moguntiana* (10–14 mm) muistuttaa pienikoista *C. richteriana* (15–17 mm), mutta *C. moguntiana* on lähilajiaan vielä kapeaja suhteessa pitkäsiipisempi ja sen etusiipien poikkijuovat ovat kapeammat. Vaihtelevaan *C. implicitanaan* (10–14 mm) verrattuna ulompi poikkiviiru on selvempi. *C. moguntiana*lla on myös usein hyvin selvä suuri tumma täplä etusiiven takareunassa lähellä ulompaa poikkiviirua, joka on muilla pienillä lajeilla heikompi. Karvaskallioisella (*Erigeron acer*) elävä *C. heydeniana* on yleensä hyvin pieni (9–13 mm), lyhytsiipisempi eivätkä sen poikkiviirut ole yhtä vinot kuin *C. moguntiana*lla.

Levinneisyys. *C. moguntiana* on levinnyt laajalti yli Euroopan etelä- ja keskiosien aina Etelä-Uralille saakka (Razowski 2002). Pohjois-Euroopassa laji esiintyy Tanskassa ja Ruotsin kaakkoisista maakunnista Öölanti ja Gotlanti mukaan lukien (Gustafsson 2006a). Se esiintyy hyvin harvinaisena myös Virossa ja Latviassa (Jürivete ym. 2000) sekä Liettuassa (Ivinskis 1993).

Elintavat. Toukka elää kuivilla hiekkaisilla paikoilla ketomarunan juuressa, talveheti (Razowski 2002). Aikuiset lentävät iltaisin ja hämärissä, mutta tulevat huonosti valolle (Svensson 2006). Pohjois-Euroopassa kaksi sukupolvea, joista ensimmäinen lentää touko–kesäkuussa ja jälkimmäinen heinä–elokuussa (Razowski 2002, Svensson 2006).

Eana derivana (La Harpe, 1858)

(Kuva lajista sivulla 23)

Suomen havainto:

Al: Kökar 666:15 (toisessa lähteessä 666:16!); 1.–16.7.2000; 1 ex.; J. Kaitila, K.-E. Lundsten, P. Sundell, K. Vaalamo

& M. Östman; J.-P. Kaitila gen. prep. det.

Tuntomerkit. Ks. 'Apua harmokääriäisten tunnistamiseen' (sivut 23–25).

Levinneisyys. Länsipalearktinen laji, joka on Euroopassa laajalle levinnyt, mutta ilmeisen paikoittaisesti esiintyvä. Euroopan ulkopuolelta lajia ei ole toistaiseksi tavattu (Razowski 2002). Lajin tunnettu levinneisyys keskittyy Keski-Eurooppaan, josta laji tunnetaan lähes kaikista alueen maista läntisimpiä osia lukuun ottamatta. *E. derivana* ei ole ilmeisesti levinnyt kovin pitkälle itäänkään, sillä sitä ei ole ilmoitettu tavatun Venäjällä, Valko-Venäjällä tai Ukrainassa (Fauna Europaea Web Service 2007). Suomen lähialueilta laji tunnetaan ainoastaan Ruotsista ja Liettuasta. Ruotsissa laji esiintyy hyvin paikoittaisena vain maan itärannikolla Tukholmasta etelään sekä Öölannissa ja Gotlannissa (Gustafsson 2006b). Laji on tavattu Liettuassa yhdessä paikassa maan länsirannikolla (Palanga) ja toisessa paikassa maan kaakkoisosassa (Margis) (Ivinskis 2004).

Elintavat. *E. derivanan* toukan elintavat ovat tuntemattomat (Razowski 2002, Svensson 2006). Lajin elinympäristöksi Svensson (2006) ilmoittaa alvarien mäntymetsän. Kuvaukseen sopivasti, Suomen yksilö tuli valorysään kalkkiperäiseltä keitoalueelta pienen männikön reunasta. Lajia voi houkuttaa tunnetulla feromoniyhdistelmällä E9-12Ac (11 osaa) ja Z9-12Ac (9 osaa) (Hrdy ym. 1989).

Cnephasia genitalana Pierce & Metcalfe, 1922

(Kuva lajista sivulla 24)

Suomen havainnot:

Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 23.6.–19.7.2005; 1 f; J. & A. Kullberg; J. Kullberg gen. prep. det.
Ab: Korppoo 668:19; 20.7.2005; 1 m; J.-P. Kaitila & M. Rantala; J.-P. Kaitila gen. prep. det.

Tuntomerkit. Ks. 'Apua harmokääriäisten tunnistamiseen' (sivut 23–25).

Levinneisyys. Länsi-palearktinen laji, joka on laajalle levinnyt Euroopassa. Euroopan ulkopuolelta se tunnetaan pohjoisesta Afrikasta (Libya) ja Aasian puolelta Kaukasukselta (Dagestan) (Razowski 2002). Suomen lähialueilta laji on tunnettu vuosikymmeniä Tanskasta ja eteläisestä manner-Ruotsista sekä Öölannista ja Gotlannista esiintyen kuitenkin varsin paikoittaisena ja harvinaisena (Svensson 2006). Baltiasta laji on tavattu ensi kerran Latvi-

asta vasta 2000-luvulla (N. Savenkov, suull. tieto) ja myöhemmin vuonna 2007 Virossa (Hiidenmaa) (U. Jürivete, suull. tieto). Myös Tanskassa laji on viime vuosina yleistynyt (O. Karsholt, suull. tieto). Viimeaikaiset havainnot läntisestä Baltiasta ja Lounais-Suomesta saattavat viitata lajin leviämiseen kohti koillista.

Elintavat. Svensson (2006) ilmoittaa lajin toukan elävän hietaolkikukan (*Helichrysum arenarium*) ja muiden kuivan paikan matalien kasvien yhteenpunuissa kärkiversoissa. Razowski (2002) ilmoittaa suuremman joukon ravintokasveja (esim. *Senecio*, *Chrysanthemum*, *Ranunculus*, *Hieracium*, *Medicago*, *Trifolium*, *Coronilla*, *Teucrium*), joiden lehtiä ja kukintoja toukka punoo yhteen. Pieni toukka talvehtii (Razowski 2002) ja täysikasvuisia toukat ovat (Ruotsi) kesä- ja heinäkuun vaihteessa (Svensson 2006). Aikuiset lentävät (Ruotsi) heinä–elokuussa (Svensson 2006). Laji on keskimäärin myöhäisin pienistä harmokääriäisistä aloittaen lentonsa viikkoa, jopa kahta viikkoa myöhemmin kuin *C. pasiuana* (tai *C. asseclana*). Ruotsissa lajin mainitaan suosivan hiekkamaita (Svensson 2006).

Archips crataeganus (Hübner, 1799)

Suomen havainto:

Ab: Dragsfjärd 667:24; 16.–24.7.2004; 1 m; E. & L. Laasonen & R. Martikainen

Tuntomerkit. *A. crataeganus* on ulkonäöltään tyypillinen sukunsa edustaja, joka muistuttaa eniten tavallista *A. rosanus* -lajia. *A. crataeganus* -lajin koiras on jälkimmäisen koirasta hiukan suurempi ja etusiipien pohjaväri on tummempi. Siiven keskiosan tumman alueen sisäpuolella on selväpiirteinen vaalea mutkitteleva poikkivyön tapainen alue, joka *A. rosanus* -lajilla erotuu epäselvemmin ja vähemmän mutkittelevana. *A. rosanus* -naaras on melkein kuvioton, ja eroaa selvemmin *A. crataeganus*

-lajin kirjavammasta naaraasta. Muistuttaa myös *A. xylosteanusta*, mutta tällä lajilla huomio kiinnittyy etusiiven etureunan keskivaiheen selvästi erottuvan kellertävään laikkuun sekä siiven kärjen tummaan laikkuun, joka muilta suvun lajeilta puuttuu. *A. betulanus* taas on ruskeampi ja sen takasiivissä on laajalti vaaleanharmaata, joka suvun muilta lajeilta puuttuu. *A. podanus* on selvästi lämpimämmän sävyinen ja sillä taas takasiivissä on laajalti oranssinkeltaista väriä. Männyllä elävän *A. oporanus* -lajin koiras muistuttaa myös *A. crataeganus*, mutta etusiipien kuviointi on melko erilaista.

Levinneisyys. Laji elää monissa naapurimaissamme, mutta on kaikkialla melko harvinainen. Tanskassa lajia tavataan parhaiten Bornholmin saarella (O. Karsholt, suull. tieto). Ruotsissa tavattu Uplantiin asti, mahdollisesti levinnyt viime aikoina (N. Ryrholm, suull. tieto). Latviassa lajalle levinnyt, mutta paikoittainen (N. Savenkov, suull. tieto). Virossa lajia tavataan harvinaisena länsisaaristossa (U. Jürivete, suull. tieto). Suomessa havaittu yksittäinen yksilö voi olla harhailija. Toisaalta lajin tilanne naapurimaissa huomioiden sen leviäminen ja menestyminen Suomessa vaikuttaa täysin mahdolliselta.

Elintavat. *A. crataeganus* elää toukana alkukesällä useilla eri lehtipuilla ja penssailla, Svensson (2006) mainitsee tammen (*Quercus robur*) ja jalavan (*Ulmus glabra*), Razowski (2001) myös mm. pajut (*Salix* spp.), lehmuksen (*Tilia cordata*), orapihlan (*Crataegus* sp.), *Prunus*-lajit ym. Ruotsissa lajia tavataan erityisesti metsälaitumilla (N. Ryrholm, suull. tieto), Latviassa rehevissä lehtimetsissä. Yöaktiivinen, tulee hyvin valolle ja syötillekin. Lentää suun-

nilleen samaan aikaan suvun muiden lajien kanssa — parhaiten heinäkuussa (Svensson 2006), jolloin myös suomalainen yksilö havaittiin.

Thisanotia chrysonuchella (Scopoli, 1763)

Suomen havainto:

Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 31.5.–17.6.2004; 1 m; A. & J. Kullberg

Tuntomerkit. *Thisanotia*-suvun ainoa eurooppalainen laji. Leveäsiipinen 21–27 mm iso heinäkoisa (Palm 1986), naaraat koiraita lyhytsiipisempiä. Etusiivet pohjaväritään kellertävät, voimakkaasti ruskeaviiruiset, keskellä leveämpi vaalea viiru — yleisvaikutelma tummempi ja suttuisempi kuin esim. etelämpänä tavattavilla keltapohjaisilla *Chrysocrambus*-lajeilla. Kapean, monille heinäkoisille tyypillisen ulomman poikkiviirun lisäksi selkeä leveämpi ruskea keskivarjo, mistä lajin erottaa vaihtelevasta ja tavallisesta *Chrysoteuchia culmella*-sta. Takasiivet ovat tyypillisesti tasaisen tumman harmaanruskeat. Paras tuntomerkki on kuitenkin pään ja huulirihmojen voimakas ruosteensuskea väri!

Levinneisyys. Laji on laajalle levinnyt Etelä- ja Keski-Euroopassa. Esiintyy Ete-

Yllätys Öröstä

Toukokuussa olimme Timo Lehdon kanssa parisen viikkoa keräilemässä perhosia Länsi-Ukrainassa lähinnä Ivano-Frankivskin länsipuolella, missä Dnjestr-joki virtaa etelään kohti Mustaa merta. Yksi suosikkipaikoistamme oli kaakkoon kallistuva kalkkinen steppirinne, jonka runsaimpana lentävä perhonen oli *Thisanotia chrysonuchella*. Lajista tuli sitten useampaan kertaan valitettua Timolle, että on se kumma, että tämä Keski-Euroopan runsaimpiin Crambini-lajeihin kuuluva perhonen ei ikinä löydy Suomen puolelle, vaikka tunnetaan aivan lahden toiselta puolelta Ruotsista ja lentää täällä 1000 km Helsingistä etelään pilvenä. Palattuani Suomeen olimme Antto Mäkisen kanssa kokemassa pyydyksiäni Örössä kesäkuun puolivälissä. Tallustin saaren keskiosassa sijaitsevan helikopterikentän reu-

naan ja sen ensimmäiselle valopyydykselle, jossa ei nyt juuri ollut kummoistakaan määrää perhosia. Silmiini osui kuitenkin *Pediasia fascelinella*, joka on saarella runsas hietikoiden ja kuivien kotojen laji. Aloin saman tien nurista kauempana kulkevalle Antolle, että: "Miksei tämäkään voi olla vaikka Ukrainasta tuttu *chrysonuchella*, vaan taas samaa vanhaa jne..." Siirsin katsettani samalla eteenpäin purkissa ja silmiini osui mennä viikolta tuttu leveäsiipinen Crambini-hahmo, jonka ruosteepunainen otsa kiinnitti heti huomioni ja valitus katkesi siihen. Ei voi olla totta, onko se tuore, pesinkö tukkani eilen — ei kai se pudonnut purkkiin mistään! Otus oli kuitenkin pehmeä ja tuore, Suomen ensimmäinen *T. chrysonuchella* — itse esiin manattuna.

— Jaakko Kullberg

lä-Ruotsissa, missä tavattu aina Uplantiin saakka (Palm 1986), viime aikoina taantunut (N. Ryrholm, suull. tieto), Baltiasta laji tunnetaan Liettuasta. Suomalaisen yksilön löytöpaikalla on lajille sopivaa biotooppia, mutta yksilö kuitenkin lienee harhautunut Ruotsista, sillä etsinnöistä huolimatta lisää- yksilöitä ei ole löytynyt.

Elintavat. Elää seittiputkessa erilaisten heinien tyvessä, esim. lampaannadalla (*Festuca ovina*) ja nurmikoilla (*Poa* spp.), toukka talvehtii. Lentää Pohjois-Euroopassa toukokuun puolivälistä kesäkuun loppuun. Elää kuivilla lämpimillä, usein kalkkipitoisilla paikoilla, kedoilla, nummilla ja rinteillä. Esiintymisessään laji on yleensä paikallinen, mutta runsaslukuinen. Aikuiset lentävät hämärissä, mutta lähtevät häiritäessä muulloinkin helposti lentoon (Palm 1986, J. Kullberg, oma havainto).

Agriphila deliella (Hübner, 1813)

Suomen havainto:

EK: Virolahti Harvajanniemi 670:52; 20.8.2004; 1 m; H. Luoma

Tuntomerkit. *A. deliella* on suurehko heinäkoisalaji, jonka oljenkellertävien ja huomattavan kapeiden etusiipien keskellä kulkee tyvestä siivenkärkeen ulottuva valkea viiru, jonka päällä on lajille luonteenomainen ohut, mustahko viiru. Lisäksi koirilla on etusiipien kuvioinniltaan hieman samankaltaisista lajeista (*A. tristella*, *A. aeneociliella* ja *Catoptria lythargyrella*) poiketen valkeahkot takasiivet. Naaraan takasiivet ovat vähän tummemmat, vaalean harmaat. Eniten *A. deliella* muistuttaa hyvin vaaleaa *A. tristellaa*, joka on monin paikoin runsas laji, joten tarkkaavaisuus on tarpeen. Heinäkoisille tyypilliseen tapaan naaras on koirasta pienempi ja kapeasiipisempi.

Levinneisyys. Suomen lähialueilla laji on tavallinen Tanskan dyynialueilla (O. Karsholt, suull. tieto). Ruotsissa laji on ilmeisesti runsastumassa: vanhoja löytöjä on vähän, nykyään sitä tavataan useissa paikoissa rannikon dyynikentillä, pohjoisissa Gotlannissa (N. Ryrholm, suull. tieto). Latviassa laji esiintyy rannikolla paikoittaisesti (N. Savenkov, suull. tieto). Virossa laji on

löytynyt melko äskettäin, vain yksi paikka tunnetaan maan länsiosasta (U. Jürivete, suull. tieto). Suomen löytö saattaa ounastella sitä, että laji on leviämässä pohjoiseen, joskin sopivia elinympäristöjä löytyy Suomesta varsin vähän ja ennen kaikkea vähenevästi.

Elintavat. Toukan ravintokasvi on ilmeisesti tuntematon, mutta elää melkein varmasti heinillä. Elää kuivilla hiekkapohjaisilla paikoilla, useimmiten rannikolla. Yöaktiivinen, mutta lähtee häiritäessä lentoon päivälläkin, tulee hyvin valolle. Lentää melko myöhään kesällä, lähinnä elokuussa ja syyskuun alussa. (Palm 1986). Virossa laji on tavattu vain elokuussa (U. Jürivete, suull. tieto).

Epascestria pustulalis (Hübner, 1823)

Suomen havainto:

Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 18.–25.7.2004; 1 f; A. & J. Kullberg

Tuntomerkit. Suku *Epascestria* kuuluu omaan alaheimoonsa Odontiinae yhdessä meikäläisten sukujen *Metaxmeste* ja *Cynaeda* kanssa (Slamka 2006, Kullberg ym. 2007). *E. pustulalis* on vantera, pienen yökkösen mieleen tuova, mutta helposti tunnettavissa oleva koisa. Siivenkärkiväli 17–22 mm, sukunsa ainoa laji Euroopassa (Slamka 2006). Pastelliväriäinen laji, jonka ruskeissa etusiivissä on vaaleankeltaisia laikkuja pitkin siiven keskiosaa ja heikkoa ulompaa poikkiviirua, takasiivet ovat mustan harmaat. Koirilla täplät ovat keskimäärin suurempia ja yleisväritys usein aavistuksen naaraita vaaleampi.

Levinneisyys. Mantereinen, laajalle levinnyt Keski- ja Itä-Euroopassa — puuttuu mm. Brittein saarilta ja Atlantin rannikolta. Tavattu lähialueiltamme Etelä-Ruotsista: Smoolanti, Södermanland, Öölanti ja Gottlanti — saarilla yleisempänä (Palm 1986), muualta vain vanhoja havaintoja (N. Ryrholm, suull. tieto). Laji tunnetaan kaikesta Baltian maista ja se on runsastunut 2000-luvulla pohjoisella levinneisyysalueellaan (Slamka 2006, U. Jürivete & N. Savenkov, suull. tiedot).

Elintavat. Elää kuivilla ja avoimilla pai-

koilla, missä kasvaa lajin ravintokasveja rohtorastia (*Anchusa officinalis*) ja neidonkieltä (*Echium vulgare*). Lähialueiden havainnot viittaavat siihen, että laji eläisi nimenomaan Suomessa harvinaisella rohtorastilla, mutta laji kannattaa pitää silmällä myös neidonkieltä kasvavilla paikoilla. Toukka elää laikkumiinassa lehden sisällä, minne se myös koteloituu (Slamka 2006). Lentää etelämpänä toukokuusta syyskuuhun kahtena sukupolvena, kuten *Cynaeda dentalis* (Slamka 2006). Lentää Ruotsissa kesäkuun puolivälistä heinäkuun puoliväliin. Aikuiset lentävät öisin, mutta niitä voi pelottaa lentoon myös päivisin (Palm 1986). Öröstä valopyydyksellä saatu naaras on ensimmäisen sukupolven yksilöksi myöhäinen ja voi kuulua kumpaan tahansa sukupolveen. Vaikka ravintokasviksi Keski-Euroopassa mainittua neidonkieltä kasvaakin saarella, suomalainen yksilö lienee lentänyt meille etelämpää, sillä lajin miinoja ei ole etsinnöistä huolimatta löytynyt.

Anania verbascalis (Denis & Schiffermüller, 1775)

Anania verbascalis

Anania sp. nr. *verbascalis*

Suomen havainnot:

Al: Kökar 666:15; 20.–29.8.2003; 1 ex.; J.-P. Kaitila; K.-E. Lundsten; P. Sundell; K. Vaalamo & M. Östman; J.-P. Kaitila gen. prep. det.
N: Helsinki Harakka 6672:386; 25.7.–1.8.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen

Tuntomerkit. Lajia tuskin voi sekoittaa mihinkään kuvattuun eurooppalaiseen lajiin, mutta ainakin Suomessa, Baltiassa ja samoilla leveysvyöhykkeillä euroopanpuoleista Venäjää esiintyy vielä kuvaamaton lähilaji (ks. *Anania* sp. nr. *verbascalis*). Ulkonäöltään lajit ovat hyvin samankalta-

set, mutta *A. verbascalis* on keskimäärin hieman pienempi, kapeasiipisempi ja pohjaväriältään vaaleampi, selvästi kellertävän ruskea. Kuvaamaton laji taas on pohjaväriältään aavistuksen tummempi ja sen siivissä on harmaita suomuja, joiden ansiosta se näyttää varsinkin hyväkuntoisena selvästi *A. verbascalista* suttuisemmalta. Kuvaamattoman lajin yksilöillä ulomman poikivierun mutka ulottuu etureunassa lähemmäksi siiven keskiosaa kuin aidolla *A. verbascalis* -yksilöillä. Lajien välillä on selvät genitaalierot, jotka tullaan esittämään tulevaisuudessa lajikuvausten yhteydessä.

Levinneisyys. Laji on laajalle levinnyt Etelä- ja Keski-Euroopassa (Fauna Europaea Web Service 2007). Se on levinnyt myös Pohjois-Afrikan puolelle, sillä kirjoittajista J.-P. Kaitila on nähnyt Tunisiasta kerättyjä yksilöitä. Idässä lajin levinneisyys ulottuu aina Japaniin asti (LTKM:n kokoukemat). Pohjois-Euroopassa laji oli pitkään tunnettu vain muutamia kertoja tavattuna vaeltajana sekä Tanskassa että Ruotsissa (Palm 1986). 2000-luvulla laji on kuitenkin kotiutunut Tanskaan ja Ruotsissa Skoonen sekä Öölantiin ja se näyttää vuosi vuodelta laajentavan esiintymistään (N. Ryrholm, suull. tieto). Baltiasta lajin ilmoitetut havainnot koskevat ilmeisesti kaikki kuvaamatonta lähilajia.

Elintavat. Etelä- ja Keski-Euroopassa *A. verbascalis* -lajilla on useampia sukupolvia huhti–lokakuussa (J.-P. Kaitila, oma havainto). Pohjois-Euroopassa laji näyttääsi olevan joko yksi- tai kaksipolvinen riipuen vuoden lämpimyydestä. Ykköspolvi lentää Puolassa kesäkuussa (J.-P. Kaitila, oma havainto) ja Tanskasta yksilöitä on tavattu kesä–heinäkuussa (Palm 1986). Kakkospolven yksilöitä on tavattu elo–syyskuussa (Betholtz 2007, Bina ym. 2007, Suomen havainnot). Laji on sekä ilta- että yöaktiivinen, mutta lähtee häirittyinä herkästi lentoon myös päivällä (J.-P. Kaitila, oma havainto). Lajin toukan ravintokasvi Pohjois-Euroopassa on ukontulikukka (*Verbascum thapsus*), jonka lehden alapinnalla toukka elää seitissä (Hannemann 1964). Myöhemmin toukka lisää samaan kudokseen toisen lehden tai siirtyy syömään kahden muun lehden väliin tekemäänsä kudokseen (Palm, 1986). Kuvattu elintapa koskee syksyllä syövää toukkaa. Lisäksi etelämpänä Euroopassa lajin ravintokasveja ovat rohtoteurikka (*Teucrium scorodonia*) ja jotkut syläljuurilajit (*Scrophularia* spp.) (Hannemann 1964). Täysikasvuinen toukka talvehtii maassa olevassa kehossa, johon se keväällä koteloituu (Hannemann 1964).

Lampronia standfussiellan elintavoista

Lampronia standfussiella (Zeller, 1839) löydettiin maalle uutena vuonna 1994 Rovaniemen maalaiskunnasta Rovaniemen kaupungin kupeesta Kemijoen rantatöyräältä (Itämies ym. 1996). Tuolloin tiedossa olleet elintavat tästä lajista olivat ristiriitaisia. Zagulajev (1989) mainitsi lajin elävän viinimarjojen (*Ribes nigrum* ja *spicatum*) silmuissa, kun taas Svensson (1993) epäili ruusua (*Rosa* sp.). Kun kaikki Rovaniemen alueelta saadut yksilöt oli pyydystetty metsäruusun (*Rosa majalis*) ympäriltä lentelemästä, heräsi jo tuolloin vankka epäily, että laji käyttäisi Suomessa kyseistä kasvia ravintokasvinaan. Myöhemmin lajia on havaittu aikuisena Rovaniemen alueelta useista paikoista, jopa runsaana — aina metsäruusunpensaiden ympäriltä. Lisäksi lajia on havaittu ainakin Tornion Kalkkimaalla (K. Vaalamo ja K. Saloranta) sekä vastikään Ruotsin puolella Tornionjoen varressa (Svensson 2005). Kahdessa edellä mainitussakin paikassa yksilöt lensivät metsäruusujen ympärillä. Eteläisin havainto on Oulusta, jossa muutama yksilö havaittiin kesäkuussa 1999 valorysällä omakotilähiöstä (T. Mutanen, oma havainto). Tämän paikan lähellä ei ollut tiedossa metsäruusuja, mutta sen sijaan rysän vieressä kasvoi useita juhannusruusunpensaita (*Rosa pimpinellifolia*), joilta yksi naarasyksilö myös haavittiin.

Lajin toukkia yritettiin pitkään Rovaniemen seudulla kasvattaa metsäruusulta, mutta tuloksetta. Lajin elintapojen jäljille päästiin viimein, kun tiedot lähilajin, *Lampronia redimitella*, elintavoista lisääntyivät. *L. redimitella* elää ilmeisesti viinimarjan silmun tai verson sisällä talvehtien todennäköisesti täysikasvuinen (elintavat syksyllä huonosti tunnettu), ja koteloituu keväällä viinimarjan lehtien puhkeamisen aikoihin kasvavan lehden alapuolelle tekemäänsä taiteeseen, josta se on suhteellisen helppo löytää (Mutanen ym. 2005b). Tämä tieto mielessä yksi kirjoittajista (T. Mutanen) suuntasii juhannusaattona 2005 iltapäivällä noin kello 17.00 Rovaniemen keskustan lähellä sijaitsevaan Koivusaareen, jossa sijaitsee *L. standfussiellan* runsain tunnettu esiintymä. Laji oli juuri lähtenyt lentoon, sitä parveili metsäruusunpensaiden ympärillä ja sisällä satamäärin. Välittömästi ensimmäisestä pensaasta löytyi muuten täysikasvuisten lehtien joukosta runsaasti lehdettömiä tai muuten kärsineen näköisiä lehtituppia ja hiirenkorvia, joista osasta tökötti tyhjiä kotelokuoria. Hetken etsimisen jälkeen löytyi myös lehdenkalkuja, joiden sisältä löytyi kuoriutumattomia koteloida. Näistä kuoriutui jo muutaman tunnin päästä useita *L. standfussiella* -yksilöitä. Näin lajin ravintokasviksi varmistui odotetusti metsäruusu, *Rosa majalis*.

Kun *L. standfussiellan* elintavat selvisivät, kävi ilmi, että laji on hyvin helppo havaita toukan tekemistä syönnöksistä. Toukka elää kehittyvässä silmussa aiheuttaen lehden kehityksen huomattavan hidastumisen tai usein jopa koko lehti surkastuu täysin (ks. kuva). Nämä lehdettömät tupet on hyvin helppo havaita täysien lehtien joukosta. Toukka koteloituu lehtituppeen, ja kuoriutumisen jälkeen kotelokuori jää näkyvästi töröttämään lehtitupesta. Ilmeisesti toukka kykenee välillä vaihtamaan silmua, sillä läheskään kaikista syödyn näköisistä lehtitupista ei löytynyt koteloa tai kotelokuorta. Vaihtoehtoisesti tyhjiä lehtitupista olivat toukat kuolleet kesken kehityksen. Itse toukkaa ei myöhäisestä ajankohdasta johtuen löydetty, lajihan oli havaintoajkaan jo pääosin aikuisvaiheessa.

Lajin levinneisyys Suomessa on vielä puutteellisesti tunnettu. Aikuisia kannattaa pitää silmällä juhannuksen maissa pohjoisessa. Jos lajia on etelämpänä, se on lennossa todennäköisesti jonkin verran aikaisemmin pohjoiseen verrattuna. Mikäli ajankohta on muuten sopiva, mutta aikuisia ei näy, kannattaa etsiä toukkien aiheuttamia syönnöksiä tai tyhjiä kotelokuoria. Ne näkyvät helposti ja paljastavat lajin olemassaolon kohtuullisen luotettavasti.

Lampronia standfussiella on helppo havaita toukan tekemistä syönnöksistä.

Leviävät lajit

Expansive species

Caloptilia falconipennella

N: Inkoo 665:33; 6.–14.5.2004; 1 ex.;
T. Salin, J.-P. Kaitila & P. Vinni
N: Inkoo Bärösund Bjurs 665:32; 6.–15.5.2004;
1 ex.; J.-P. Kaitila, T. Salin & P. Vinni
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 18.9.2004;
4 exx.; P. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 3.–17.10.2004;
2 exx.; P. & T. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 29.8.–18.9.2004;
1 ex.; P. & T. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 18.9.–3.10.2004;
3 exx.; P. & T. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 27.8.–25.9.2005;
1 ex.; P. & T. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 25.9.–
15.10.2005; 2 exx.; P. & T. Hirvonen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 15.10.2005;
1 ex.; P. Hirvonen

Vanha kotimainen laji, jota vuosikymmeniä sitten tavattiin Ahvenanmaalta Länsi-Uudellemaalle. Oltuaan 1970-luvulta asti kokonaan kateissa, laji on palasi vakituiseen lajistoomme suosituhannen vaihteessa. Tällä hetkellä se elänee pitkien etelärannikko-koita, mutta sisämaasta tai Ahvenanmaalta ei liene vielä tuoreita havaintoja. Laji kannattaisi etsiä erityisesti toukkana ja kotelona. Toukka koteloituu hyvin erottuvaan vaaleaan kehtoon tervaleppien lehtiin alapinnalle, josta kotelokehto oksaa käännettäessä on hyvin helppo havaita (J. Buszko, suull. tieto).

Leucospilapteryx omissella

N: Pernaja Strömsland 669:45; 7.–12.8.2005;
1 ex.; I. Kontuniemi

Laji elää pujolla (*Artemisia vulgaris*), joten ravintokasvin niukkuus ei ainakaan ole runsastumisen tiellä. Ilmoitettujen havaintojen vähyydestä huolimatta, laji on paikallinen Etelä-Suomessa. *L. omissella* on aikuisena ilmeisen hankalasti havaittava, sillä se on yöaktiivinen eikä ei tule erityisen hyvin valolle. Lisäksi tämän pienikokoisen lajin havaitseminen valorysäaineiston muusta hyönteisaineistosta vaatii suurta huolellisuutta. Heikko havaittavuus selittää ainakin osittain lajin näennäisen odotettua hitaamman runsastumisen. Kuitenkin ainakin *Ka Virolahdelta* lajia saatiin vuosina 2004–2005 yli 15 yksilöä (J.-P. Kaitila, oma havainto), joten ainakin osa havainnoista on jäänyt ilmoittamatta. Lajin ilmoitettua laajempaa esiintymistä tukevat myös havainnot vuodelta 2007, jolloin toukkia löytyi *N Helsingin Pasilasta* (J. Tabell, suull.

tieto) ja aikuisia havaittiin sekä Vuosaaren täyttömäellä (J.-P. Kaitila, oma havainto) että *N Sipoossa* (P. Hirvonen, suull. tieto). Toukka miinaa pujon lehtiä ja on sekoitettavissa pujolla miinaaviin kärpäsiin. Kärpäsiä poiketen *L. omissellan* täysikasvuinen toukka on likaisen oranssi, mutta pienempänä ne ovat vaalean kellanvihreitä (Emmet ym. 1985).

Phyllonorycter dubitellus

Obb: Rovaniemen mlk. 7381:445; 20.6.2005;
1 ex.; E. & L. Laasonen

Phyllonorycter pastorellus

Kb: Joensuu keskusta 6946:641; ex larva 2005
(*Salix babylonica* × *fragilis*); 3 exx.; J. Matero

Lajin ensimmäiset suomalaiset yksilöt löytyivät vuonna 1979 (Laasonen ym. 1988). Leviämisestä ei ole varmaa tietoa, mutta toisaalta havainnot *Kb Joensuun* seudulta viittaavat lajin ekspansiiisuuteen. Kuitenkaan esim. *Oba Oulun* alueelta lajia ei ole etsimisestä huolimatta vielä löydetty.

Glyphipterix bergstraesserella

Oba: Kiiminki 722:44; 30.6.2004; 1 ex.;
M. Mutanen
Om: Haapavesi Karsikaskylä 709:41;
23.–29.7.2004; 1 ex.; A. Hyvärilä
Om: Rantsila Sipolankylä 714:44; 25.6.2005;
1 ex.; P. Hirvonen

Leviävänä pidetty laji, mitä käsitystä myös nämä uudet pohjoisimmat havainnot selvästi tukevat. Ainakaan ravintokasvi, kevätpiippo (*Luzula pilosa*), ei rajoita lajin leviämistä edelleen pohjoiseen.

Agonopterix multiplicella

Ab: Houtskär 66907:1824; 7.5.2004; 1 ex.; H. Bruun
N: Helsinki Laajasalo 667:38; 13.7.2004; 1 ex.;
I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 18.7.2004; 1 ex.;
I. Kontuniemi
Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 24.5.–17.6.2004;
3 exx.; P. & T. Hirvonen
Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 17.–30.6.2004;
1 ex.; P. & T. Hirvonen
Ka: Anjalankoski Kaipiainen 675:50; 2004; 27
exx.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen
& P. Välimäki

Vuonna 2000 *Ka Virolahdelta* Suomesta ensi kertaa löydetty lattakoilaji. Tämä pujolla (*Artemisia vulgaris*) elävä laji näyttää muutamassa vuodessa levinneen kaakosta käsin koko etelärannikolle sekä Kaakkois-Suomen sisämaahan. Se on luultavasti runsaampi kuin havaintomäärä antaisi ymmärtää, koska ryhmän lajit tulevat huonosti

Ethmia bipunctella

pyydyksiin. Lisäksi laji menee helposti sekaisiin runsaan *A. herafricanan* kanssa (ks. Mutanen & Nupponen 2003).

Ethmia bipunctella

N: Hanko Tvärminne 664:28; 4.8.2004; 1 ex.;
L. Jalonen & I. Seuranen & O. Helminen
N: Hanko Tulliniemi 6640:270; 11.–18.7.2004;
1 ex.; K.-E. Lundsten
N: Inkoo 665:33; 6.–14.5.2004; 1 ex.;
T. Salin, J.-P. Kaitila & P. Vinni
N: Inkoo Bärösund Bjurs 665:32; 6.–15.5.2004;
1 ex.; J.-P. Kaitila, T. Salin & P. Vinni
Ab: Kemiö 668:26; 1.1.2005; 4 toukkaa;
A. & J. Kullberg
Ab: Dragsfjärd Kråkvik 666:24; 6.8.2005; 1 ex.;
M. Cygnel
Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 10.–21.8.2005; 1 ex.;
A. & J. Kullberg
N: Hanko Uddskatan 664:26; 20.5.–2.6.2005;
1 ex.; K.-E. Lundsten
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 7.–27.8.2005;
1 ex.; P. & T. Hirvonen
N: Hanko Uddskatan 664:26; 18.–24.8.2005;
1 ex.; K.-E. Lundsten
N: Hanko Uddskatan 664:26; 7.–17.8.2005;
1 ex.; K.-E. Lundsten
N: Tammisaari Gullö 6652:298; 19.–27.8.2005;
1 ex.; K. Mikkola
N: Hanko Uddskatan 664:26; 18.7.2005; 1 ex.;
K.-E. Lundsten
N: Hanko Täktom 6643:280; 5.–15.8.2005;
1 ex.; L. Jalonen & I. Seuranen & O. Helminen
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 7.–27.8.2005;
1 ex.; P. & T. Hirvonen

Aiemmin vain meillä harvinaisena vaeltavana tavattu laji, joka on todistetusti kotitunut Suomen eteläiselle rannikkovyöhykkeelle. Sitä on Suomessa havaittu toukkana neidonkielen (*Echium vulgare*) kukista, mutta laji saattaa elää meillä myös joillakin muilla Boracinaceae-heimon kasveilla, sillä lajia on esimerkiksi Helsingistä havaittu vuosina 2004–2007 säännöllisesti paikalta, missä ei neidonkieltä kasva (J. Kullberg, oma havainto). Esimerkiksi raunioyrtit (*Symphytum* spp.) ovat tässä mielessä silmälläpidettäviä kasveja. Lajia ei liene ole vielä etsinnöistä huolimatta tavattu sisämaan neidonkielikasvustoista. Tulee hyvin valolle, mutta myös aikuisten aktiivihavainnointi on helppoa, sillä etenkin naaraat istuskelevat öisin näkyvästi ravintokasvin kukinnoissa (P. Välimäki, oma havainto).

Coleophora nutantella

Coleophora nutantella

N: Porvoo; Linnamäki 669:42; 8.–13.6.2005; 4 ex.; P. Hirvonen
N: Helsinki Vallisaari 6671:388; 23.6.–1.7.2005; 2 ex.; P. Somerma, P. Koskinen, E. & L. Laasonen

Jälleen kaksi uutta löytöpaikkaa tälle Suomeen 1990-luvun lopulla levinneelle lajille. Ensimmäisenä lajin esiintymä todettiin Virolahdella vuonna 1997 ja sittemmin esiintymiä on löytynyt mm. Sa Asikkalan Vesivehmaalta, N Hangosta ja Al Kökarista. Lajin toukka elää nuokkukohokin (*Silene nutans*) siemenillä ja on löydettävissä heinä- ja elokuun taitteessa (J. Tabell, suull. tieto). Lajin nopea leviäminen on yllättävää, koska ravintokasvi on varsin paikoittainen ja monin paikoin selvästi jopa taantuva. Tämä ei kuitenkaan tunnu estävän lajin leviämistä ja runsastumista.

Coleophora squalorella

N: Porvoo 669:42; 17.7.2004; 1 ex.; P. Hirvonen
Ab: Dragsfjärd Rosala 6646:243; 17.–22.7.2005; 2 ex.; P. Hirvonen

Laji oli vuosikymmeniä ainakin näennäisesti lähes kateissa, mutta on vastikään taas runsastunut. Elänee tällä hetkellä rannikkoalueella suunnilleen Ka Virolahden ja Ab Dragsfjärdin välisellä alueella, yhä ilmeisen paikoittaisena. Lajin elinympäristöjä ovat usein rakennusten suojaamat ja hiekkai- tai hietamaalla kasvavat savikkakasvut (*Chenopodium* spp.).

Teleiodes flavimaculellus

Ab: Karjalohja 668:32; 9.7.2004; 1 ex.; M. Mutanen
N: Porvoo 669:42; 14.7.2004; 1 ex.; P. Hirvonen
N: Pernaja Strömsland 669:45; 23.7.2004; 2 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 22.7.2004; 2 ex.; I. Kontuniemi

Edellisen lajin tavoin harvinaisuus, joka oltuaan pari vuosikymmentä melkein kateissa on viime vuosina selvästi runsastunut. Ilmoitettujen havaintojen lisäksi laji on kerrottu löytyneen valorysämaterialleis-

Coleophora squalorella

ta runsaamminkin pitkin etelärannikkoa, kuten Ka Virolahdelta, N Kirkkonummelta ja N Inkoosta. Havaintoja kannattaa ilmoittaa jatkossakin kannan kehityksen seuramiseksi.

Psoricoptera speciosella

Ok: Kuhmo Rajakangas 7094:662; 2.–11.8.2005; 1 ex.; R. Leinonen

Havainto uudelta alueelta viittaa lajin mahdolliseen leviämiseen. Toisaalta elokuun alussa vallitsi voimakas idän ja kaakon puoleinen vaellusvirtaus, jolloin Kainuussa havaittiin mm. *Macroglossum stellatarum* ja perinteisen levinneisyytensä ulkopuolella lennellyt yksittäinen *Oncocera semirubella* (Mutanen ym. 2007), joista jälkimmäinen kuitenkin lienee tulkittavissa nykyään paikalliseksi Kainuussa.

Helcystogramma lutatellum

Ab: Dragsfjärd 667:24; 4.–14.8.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen
Ab: Dragsfjärd 666:24; 27.7.2005; 1 ex.; M. Mutanen
Ab: Houtskär Hypeis 669:18; 15.–31.8.2005; 1 ex.; H. Bruun
Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 18.7.–21.8.2005; 2 ex.; A. & J. Kullberg
N: Hanko 663:28; 07.2005; 1 ex.; K. Helomaa, K. Saloranta & K. Vaalamo

Laji saatiin Suomesta ensi kertaa vuonna 1999 (Kullberg 2000a). Listattujen havaintojen lisäksi laji on tavattu ainakin N Tammissaareissa (L. Kaila, suull. tieto), N Inkoossa ja Ab Korppoossa (J.-P. Kaitila, omia havaintoja). Ensihavainnon jälkeen laji on vakiintunut Lounais-Suomeen ja sen esiintymisalue on mahdollisesti edelleen laajenemassa.

Heterogenea asella

N: Inko 665:32; 3.7.2004; 1 ex.; T. Mäkinen
N: Pernaja Strömsland 669:45; 9.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 10.–20.7.2004; 2 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 23.7.2004; 2 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 25.7.2004; 1 ex.;

Heterogenea asella

I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 27.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
Ka: Virolahti 671:54; 15.7.2004; 1 ex.; C. Hublin
Ka: Hamina Neuvoton 671:50; 28.6.–15.7.2004; 1 ex.; A. Graffe & H. Holmberg
Ka: Hamina 671:50; 28.6.–15.7.2004; 1 ex.; H. Holmberg
N: Pernaja Strömsland 669:45; 12.–16.6.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
N: Pernaja Strömsland 669:45; 8.–9.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi

Kuuluu kotiutuneiden lajien joukkoon. Lajin elintavat ja -ympäristö tunnetaan melko huonosti. Ilmeisesti laji on melko paikoittainen ja selvästi kaakkoispainotteinen, kuitenkin vakituinen ainakin N Inkooseen asti lännessä. Sisämaasta tavattu Sa Joutsenosta 2003. Laji ei tule hyvin valolle eikä varsinkaan helposti mene pyydyksiin. Selvästi parhaiten sitä tavataan kosteapohjaisista lehtimetsistä ja niiden reunoista.

Eudemis porphyra

Oba: Kiiminki 722:44; 26.6.2005; 1 ex.; M. Mutanen

Omenalla elävä laji, joka varmasti hyötyy ravintokasvinsa suosiosta puutarhapuuna. Havainto Oba Kiimingistä yhdessä aikaisemman havainnon kanssa Oba Oulusta kertoo lajin todennäköisesti kotiutuneen alueelle.

Eucosma conterminana

Al: Kökar 666:15; 19.–30.7.2005; 1 ex.; P. Sundell, K.-E. Lundsten, M. Varesvuo & L. Jalonen
Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 6.7.–10.8.2005; 8 ex.; A. & J. Kullberg
N: Hanko Russarö 663:27; 30.6.–16.7.2005; 1 ex.; A. & J. Kullberg
N: Helsinki Vallisaari 6671:388; 9.–2.7.2005; 2 ex.; P. Somerma, P. Koskinen, E. & L. Laasonen
Oa: Vaasa Palosaari 701:22; 10.7.2005; 1 ex.; S. Kontiokari
Oa: Vaasa Palosaari 701:22; 18.7.2005; 1 ex.; S. Kontiokari
Oa: Vaasa Palosaari 701:22; 10.–18.7.2005; 3 ex.; S. Kontiokari

Salaperäinen ekspansiolaji, joka saatiin maasta vasta vuonna 1992 (Kaila & Kerpola 1993), mutta on sen jälkeen kenties kotiutunut. Tähän viittaavat sekä lisäänty-

neet havaintomäärät että havaintopaikkojen laaja maantieteellinen sijainti. Havainnot *Oa* Vaasasta ovat silti melko hämmästyttäviä, elleivät koske yksilöitä heinäkuun puolivälin aikaan vallinneessa vaellusvirtauksessa, missä ainakin *Lithosia quadra* kulkeutui Etelä-Pohjanmaalle saakka (vrt. *Cochylidia moguntiana* ja *Cnephasia genitalana*). *E. conterminana* on yleensä tavattu varsin yksittäin. Lajin ravintokasviksi mainitaan kirjallisuudessa yleisesti piikkisalaatti (*Lactuca serriola*), mutta Razowski (2003) mainitsee myös muita *Lactucalajeja* sekä kaalivalvat (*Sonchus oleraceus*). Tämä mahdollisesti yhdessä peltovalvat (*Sonchus arvensis*) kanssa voisi olla lajin pääravintokasvi Suomessa.

Eucosma flavispecula

N: Pernaja Strömsland 669:45; 2.–6.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 Ka: Virolahti 671:53; 28.7.2004; 1 ex.; P. Pakkanen
 Ka: Virolahti 671:53; 22.–25.7.2004; 2 exx.; K. Helomaa, K. Saloranta & T. Klemetti
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–25.7.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 Kb: Ilomantsi Möhkö 695:71; 23.7.2004; 1 ex.; J.-P. Kaitila & E. Tuomisto
 Sb: Sonkajärvi 706:52; 24.7.2004; 2 exx.; R. Siloaho

Edellisen sukulaislajin tavoin kotiutunut Suomeen ensilöytönsä (1998) jälkeen (Kullberg & Sundell 2002). Laji on laajentanut levinneisyydsaluettaan, joskin esiintyminen painottuu edelleen Kaakkois-Suomeen. Havainnot *Kb* Ilomansista ja *Sb* Sonkajärveltä olivat varsin yllättäviä, mutta lisähavainnot vuoden 2005 jälkeen ovat osoittamassa lajin esiintyvän idässä jo melko laajalla alueella. Lajin ravintokasviksi annetaan ahdekaunokki (*Centaurea jacea*) (Razowski 2003), mutta tietoa on pidettävä epävarmana, koska se perustuu väärinymmärrykseen (Kullberg & Sundell 2002).

Eucosma metzneriana

N: Pernaja Strömsland 669:45; 27.6.–5.7.2004; 4 exx.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 11.–20.7.2004; 3 exx.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 9.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Hanko 664:28; 27.5.–14.6.2003; 1 ex.; A. Uusimäki
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 1.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 5.–9.7.2004; 2 exx.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 24.5.–17.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 17.–30.6.2004; 3 exx.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 9.–13.7.2004; 3 exx.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Vilkkilä 6712:539; 13.7.2004; 1 ex.;

A. Wahlgren
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–25.7.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 17.–30.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti 671:54; 29.6.–7.7.2004; 1 ex.; J. Lemström & M. Saarikoski
 Ka: Anjalankoski Kaipiainen 675:50; 2004; 10 exx.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
 N: Porvoo 669:42; 11.6.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
 N: Porvoo Munkby 670:43; 12.6.2005; 8 exx.; P. Hirvonen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 12.–16.6.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Porvoo Munkby 670:43; 12.6.2005; 8 exx.; P. Hirvonen
 Ka: Virolahti 671:53; 11.6.–6.7.2005; 4 exx.; P. Pakkanen & H. Pitkäranta

Pujolla (*Artemisia vulgaris*) elävä laji, josta tunnettiin pitkään vain yksi 1970-luvun havainto Ka Virolahdelta. Perhonen levisi kertarysäyksellä aivan 1990-luvun lopulla kaakkoisimpaan Suomeen. Vuoteen 2005 mennessä on jo levinnyt ainakin koko etelärannikolle Ka Virolahdelta Ab Dragsfjärdiin ja Turun saaristoon. Ekspansio ei ole jäänyt pelkästään rannikolle, mistä kertovat vuoden 2001 havainnot Ka Ylämaalta ja 2004 havainnot selvästi sisämaan puolella sijaitsevalta paikalta Ka Anjalankosken Kaipiaisista.

Epiblema sticticanum

Oba: Kiiminki 722:44; 11.6.2005; 10 exx.; M. Mutanen

Pohjoisin havainto lajista. Leskenlehden (*Tussilago farfara*) menestys ja leviäminen ruderaattikasvina on varmasti laajentanut lajin levinneisyydsaluetta.

Pammene ignorata

Ab: Kaarina 670:24; 14.5.–1.6.2000; 1 ex.; J. Lindén, M. & T. Sillanpää
 Ab: Karjalohja 668:31; 9.7.2004; 1 ex.; M. Mutanen; gen. prep. det.; havaintopaikalla ei lehmusta, jalavaa eikä saarnea.
 Ab: Tammissaari Bromarv 6659:278; 17.–29.6.2005; 3 exx.; H. Koski
 N: Porvoo 669:42; 11.6.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
 N: Hanko Russarö 663:27; 17.–29.7.2005; 1 ex.; A. & J. Kullberg

Lajin leviämisestä ei ole varmuutta, mutta havainnot manner-Suomesta ovat lisääntyneet. Aiemmin tunnettiin vain Ahvenanmaalta, joskin myöhemmin on löydetty yksi vanhempi hämäläinen yksilö. Etsimistä hankaloittaa se, ettei ravintokasvista ole tietoa. Ab Karjalohjan vuoden 2004 havaintopaikalla ei pähkinää (*Corylus avellana*) lukuun ottamatta kasva mitään jalopuuta, joihin laji on jollakin tavalla yhdistetty (esim. Svensson 1993).

Emmelina monodactyla

N: Porvoo Tarmola 669:43; 4.10.2004; 1 ex.; P. Hirvonen
 N: Porvoo Tarmola 669:42; 8.9.2004; 1 ex.; P. Hirvonen
 St: Pori Toejoki 683:22; 10.8.2004; 1 ex.; T. Aaltonen
 Ta: Janakkala 67462:3718; 11.–12.9.2004; 1 ex.; J. Tyllinen
 Ab: Merimasku 672:21; 28.4.2005; 1 ex.; T. Aaltonen
 Ab: Turku Ruissalo 6711:234; 23.5.2005; 1 ex.; M. Rantala & A. Oksanen
 N: Kirkkonummi Masala 667:36; 16.4.2005; 1 ex.; J.-P. Hirvonen
 N: Porvoo Tarmola 669:42; 6.10.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
 N: Porvoo Tarmola 669:42; 3.10.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
 St: Rauma 679:20; 29.7.2005; 2 exx.; P. Välimäki

Menestyjä, joka on runsastunut huomattavasti viime vuosina, vaikka ilmoitetut havainnot eivät tätä johtopäätöstä suoranaisesti tuekaan. Tätä nykyä laji on joka tapauksessa jo niin tavanomainen laajalla alueella Etelä-Suomessa, että ilmoituskynnys ei etenkään vahvalla alueella Lounais-Suomessa ylity. Elää toukkana kierron (*Convolvulus*) kukissa, tulee valolle ja on haavittavissa iltahämärissä kiertokasvustojen ympäriltä.

Cryptoblabes bistriga

Om: Sievi Huuhankallio 7070:388; 14.6.–4.7.2005; 1 ex.; M. Ahola
 Oba: Kiiminki 722:44; kesäkuu 2005; 2 exx.; M. Mutanen
 Obb: Tornio Kaakamo 730:38; 1.–3.7.2005; 1 ex.; P. Tokola

Ilmeinen ekspansiolaji, jota tavattiin 2005 aivan uusilla alueilla Pohjanmaalla.

Sciota adelphella

Ab: Dragsfjärd 667:24; 17.–23.7.2004; 2 exx.; E. & L. Laasonen & R. Martikainen
 Ka: Virolahti Virojoki 6719:540; 25.7.–1.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
 Ka: Virolahti 671:53; 22.–25.7.2004; 4 exx.; K. Helomaa & K. Saloranta & T. Klemetti
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–25.7.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 KA: Virolahti Eerikkälä 671:53; 11.6.–10.8.2004; 15 exx.; J.-P. & P. Kaitila & S. Korpela
 N: Kirkkonummi Hila 665:36; 21.7.–1.8.2004; 1 ex.; K. Saloranta & K. Vaalamo

Suvun muiden lajien tapaan lajin menestys on ollut huikkea. Laji on selvästi viime vuosina kotiutunut ainakin kaakkoisrannikolle, mutta kovin runsaana sitä ei liene tavattu missään.

Epiblema sticticum

Sciota fumella

Myelois circumvolutus

Sciota fumella

N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 30.5.–20.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 25.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 1.–15.8.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 N: Tammisaari 664:31; 7.7.2004; 1 ex.; L. Kaila
 N: Tammisaari 664:31; 15.7.2004; 2 ex.; L. Kaila
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 24.5.–17.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti Viikkilä 6712:539; 13.7.2004; 2 ex.; A. Wahlgren
 Ka: Virolahti Viikkilä 6712:539; 24.6.2004; 1 ex.; A. Wahlgren
 Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50; 2004; 6 ex.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
 Sa: Lappeenranta 677:56; 2004; 2 ex.; P. Malinen
 Ab: Parainen 669:23; 23.5.2005; 1 ex.; M. Rantala & A. Oksanen
 N: Hanko 664:27; 19.7.2005; 1 ex.; P. Pakkanen
 N: Inkoo 665:32; 07.2005; 1 ex.; P. Malinen
 N: Vantaa Ylästö 668:38; 11.6.2005; 1 ex.; M. Laitinen
 N: Helsinki Vallisaari 6671:388; 16.–22.6.2005; 1 ex.; P. Somerma, P. Koskinen, E. & L. Laasonen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 16.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 22.6.–15.7.2005; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 N: Vantaa Ylästö 668:38; 11.6.2005; 1 ex.; M. Laitinen
 N: Vantaa Ylästö 668:38; 17.7.2005; 1 ex.; M. Laitinen
 Sa: Lappeenranta 677:56; 07.2004; 1 ex.; P. Malinen
 Sa: Lappeenranta 677:56; 07.2005; 1 ex.; SIP Haapala

Selvästi levinneisyysaluettaan laajentanut laji, joka aikaisemmin oli meillä kaakkoinen harvinaisuus. Vuoteen 2005 mennessä se oli jo levinnyt lännessä Ab Paraisille, yksi havainto on myös Ahvenanmaalta. Runsaammillaan laji on edelleen kaakossa, mistä kaikkia havaintoja ei ole varmasti edes ilmoitettu.

Oncocera semirubella

St: Parkano 688:29; 2.8.2004; 1 ex.; J. Lindén
 Sb: Varpaisjärvi 702:54; 6.8.2004; 1 ex.; J. Hyttinen
 Sb: Jäppilä Saunalahti 6932:519; 3.–4.8.2004; 3 ex.; SIP Haapala
 Sb: Jäppilä Saunalahti 693:51; 3.–4.8.2004; 3 ex.; SIP Haapala
 Om: Kälviä Peltokorpi 708:32; 6.–12.8.2005;

1 ex.; M. Ahola, J. & M. Sykkö
 Ok: Kajaani Paltaniemi 7131:533; 1.–10.8.2005; 1 ex.; R. Leinonen
 Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536; 12.–19.7.2005; 1 ex.; R. Leinonen
 Oba: Hailuoto Marjaniemi 721:38; 9.–16.8.2005; 1 ex.; P. Tokola

Yllä on mainittu vain äärialueiden löytöjä. Jatkuvasti levinnyt laji, joka ilmeisesti elää vakituisesti jo Kainuun korkeudella. Oba Hailuodon havainto on yksittäishavainto, mutta biotooppia saarella on runsaasti, joten paikallispopulaation mahdollisuutta ei voi sulkea pois. Toisaalta on huomioitava, että kaikki edellä esitetyt äärihavainnot vuodelta 2005 ajoittuvat heinäkuun puolivälissä ja elokuun alussa vallinneisiin vaellustilanteisiin (ks. Mutanen ym. 2007).

Myelois circumvolutus

Ab: Piikkiö 670:25; 12.7.2004; 1 ex.; A. Lehtinen
 Ab: Houtskär 66907:1824; 1.–14.8.2004; 2 ex.; H. Bruun
 Ab: Nummela 669:34; 19.7.2004; 3 ex.; M. Mutanen; istuivat ravintokasvin ketokaunokien kukkien alla.
 Ab: Turku Kulho; 8.7.–11.8.2004; 2 ex.; O. Lehkoinen
 N: Helsinki 667:39; 21.–22.7.2004; 1 ex.; M. Varesvuo
 N: Porvoo 669:42; 20.–21.7.2004; 1 ex.; J. Lehto
 N: Siuntio 667:34; 14.7.2004; 1 ex.; P. Koskinen
 N: Kirkkonummi 666:36; 16.7.2004; 1 ex.; P. Somerma & P. Koskinen
 N: Siuntio 667:34; 16.7.2004; 1 ex.; P. Koskinen
 N: Nurmijärvi Lepsämä 6699:370; 11.–13.7.2004; 1 ex.; K. Keinänen
 N: Nurmijärvi Lepsämä 669:37; 13.–14.7.2004; 2 ex.; K. Keinänen
 N: Siuntio 667:34; 21.6.2005; 1 ex.; P. Koskinen
 N: Helsinki 667:39; 6.7.2005; 1 ex.; C. Hublin
 N: Helsinki Vallisaari 6671:388; 2.–8.7.2005; 1 ex.; P. Somerma, P. Koskinen, E. & L. Laasonen
 N: Siuntio 667:34; 9.7.2005; 1 ex.; P. Koskinen
 N: Siuntio 667:34; 1.–2.7.2005; 1 ex.; P. Koskinen
 N: Vantaa Ylästö 668:38; 4.–6.7.2005; 1 ex.; M. Laitinen
 Sa: Valkeala 675:48; 1.7.2005; 2 ex.; T. Mäkinen
 Sa: Valkeala 675:486; 5.–6.7.2005; 1 ex.; T. Mäkinen

Nopeasti levinnyt laji, jota 1970- ja 1980-luvuilla tavattiin Suomessa harvoin. Nykyisin elää koko Etelä-Suomessa, paikoin myös sisämaassa. Elää Suomessa varmuudella ainakin ketokaunokilla (*Centaurea*

scabiosa) ja piikkiöhdakkeella (*Cirsium vulgare*). Elänee ilmeisesti muillakin lähisukuisilla kasveilla, kuten pelto-ohdakkeella (*C. arvense*), jonka kasvustoissa lajia on esiintynyt Helsingissä (J. Kullberg, oma havainto).

Vitula biviella

Ab: Dragsfjärd Ölmos 667:24; 4.–14.8.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen & R. Martikainen
 Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53; 23.–24.7.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–25.7.2004; 2 ex.; P. & T. Hirvonen

Tunnettu ekspansiolaji, joka saatiin Suomesta ensi kertaa vuonna 1992 (Kaila & Kerppola 1995). Elänee tätä nykyä Suomessa koko etelärannikolla sekä Ahvenanmaalla. Lajia on kuitenkin tavattu perin yksittäin eikä se ilmeisesti tule valolle kovin hyvin. Leviäminen ei näytä enää viime vuosina juuri jatkuneen.

Scoparia basistrigalis

N: Tammisaari 664:31; 7.7.–7.8.2004; 14 ex.; L. Kaila
 N: Tammisaari 664:32; 7.–27.7.2005; 49 ex.; L. Kaila
 N: Inkoo Bårosund 665:32; 12.7.2005; 1 ex.; SIP Haapala
 N: Helsinki Vallisaari 6671:388; 23.7.–1.8.2005; 3 ex.; P. Somerma, P. Koskinen, E. & L. Laasonen

Vastikään maasta todettu laji (Mutanen ym. 2005a), joka on vaikeasti tunnistettavissa lähisukulaisistaan. N Tammisaareen laji on joka tapauksessa kotiutunut hyvin. Luultavasti laji esiintyy laajasti, joskin paikottaisena Lounais-Suomessa ja itäänpäin ainakin N Helsinkiin saakka. Vaikeasti tunnistettavana laji jää useimmiten huomioimatta (ks. Mutanen ym. 2005a).

Catoptria verella

N: Hanko 664:28; 6.–14.7.2002; 1 ex.; A. Uusimäki
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 1.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Hanko Uddskatan 6640:269; 27.7.–4.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
 N: Hanko Uddskatan 6640:269; 7.–13.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten

N: Pernaja Strömsland 669:45; 22.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Tammisaari 664:31; 20.7.2004; 1 ex.; L. Kaila
 N: Tammisaari 664:31; 8.8.2004; 5 ex.; L. Kaila
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 6.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 2.–5.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Tjuöv 669:45; 19.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 24.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Tammisaari 664:31; 7.8.2004; 1 ex.; L. Kaila
 N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 12.–25.7.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
 N: Porvoo 669:42; 20.8.2004; 1 ex.; P. Hirvonen
 Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53; 3.–4.8.2004; 6 ex.; J.-P. & P. Kaitila & S. Korpela
 Ka: Virolahti Lakakallio 670:53; 3.–4.8.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila & S. Korpela
 Ab: Houtskari Jungfruskär 668:17; 21.7.2005; 200 ex.; J.-P. Kaitila & M. Rantala
 N: Tammisaari 664:31; 17.7.2005; 2 ex.; L. Kaila
 N: Tammisaari 664:31; 31.7.2005; 1 ex.; L. Kaila
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 15.7.2005; 2 ex.; I. Kontuniemi
 N: Porvoo 669:42; 1.–31.7.2005; 10 ex.; P. Hirvonen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 10.–13.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 16.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi

Todellinen menestyjä, joka ensilöytönsä (1999) levisi hetkessä koko etelärannikolle. Tulevaisuus näyttää jatkuuko leviämisen sisämaahan. Tunnistamisessa korostamme, että toisinaan *C. falsella*-yksilöt voivat muistuttaa hyvin paljon *C. verellaa*. *C. verella* palpit ovat mustakärkiset ja poikkipäiset, kun taas *C. falsellan* palpit ovat teräväkärkiset ja pääosin vaaleat (Kullberg & Junnilainen 2002).

Loxostege turbidalis

Ka: Anjalankoski 675:50; 29.6.2004; 1 ex.; T. Mäkinen
 Ka: Anjalankoski 675:50; larvae syyskuu 2004 (*Artemisia campestris*); 30 ex.; M. Mutanen, P. Välimäki & M. Pentinsaari
 Sa: Lappeenranta 677:56; ex larva 2004; 1 ex.; H. Koski; Toukka syksyllä 2003 seittipussissa (*Artemisia campestris*); kuoriutui 2004.
 Sa: Lappeenranta 677:56; 18.6.2004; 1 ex.; T. Mutanen

Laji tavattiin Suomesta ensikerran 1999 (Kullberg 2000b), minkä jälkeen se näyt-

Phlyctaenia stachydalis

tää nopeasti kotiutuneen muutamin paikoin Kaakkois-Suomeen. Elinympäristönsä suhteen laji on varsin vaativa, elää lämpimillä, hiekkapohjaisilla ketomarunaa (*Artemisia campestris*) kasvavilla paikoilla. Ka Anjalankoskella lajin toukkia tavattiin 2004 vain tietyin kohdin laajempaa marunakasvustoa. Runsaimmillaan toukkien määrä oli etelään avautuvassa jyrkässä, hiekkapohjaisessa rinteessä — tasamaalta toukkia ei juuri löytnyt. Ketomarunan lisäksi lajin toukkia tapaa pujoilta (*Artemisia vulgaris*), jotka kasvavat riittävän lämpimissä kohdin hiekkamailla eli kohdissa, jossa pujoa tapaa harvemmin ja ketomarunaa useammin (P. Välimäki, oma havainto).

Phlyctaenia stachydalis

N: Pernaja Strömsland 669:45; 6.–10.7.2003; 1 ex.; I. Kontuniemi
 Ab: Karjalohja 668:32; 21.6.2004; 1 ex.; M. Mutanen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 10.–20.7.2004; 3 ex.; I. Kontuniemi
 N: Hanko 664:28; 24.–26.6.2004; 1 ex.; J. Karvonen
 N: Järvenpää 670:39; 17.–20.7.2005; 2 ex.; M. Englund

Kuuluu selvästi kotiutuneisiin lajeihin, joka on nopeasti levinnyt laajalti Etelä-Suomeen ja 2005 mennessä jo rannikolta sisämaatakin kohti. Lajin vahvimmat esiintymät ovat Uudellamaalla, mutta lajia on tavattu rannikolta myös idässä Ka Virolahdelta. Elää pähkämöillä (*Stachys*), ja syö helposti huomattavia reikiä lehtiin. Vihreä toukka löydytty lehden alapinnalta. Kasvatuksessa aikuiset kuoriutuvat ilman talvehtimistä ja myös luonnonolosuhteissa elokuun alkupuolella lentävä toinen sukupolvi kehittyä varsin usein (J.-P. Kaitila, oma havainto).

Ostrinia nubilalis

N: Nurmijärvi Lepsämä 6699:370; 12.–26.7.2004; 17 ex.; K. Keinänen
 Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–25.7.2004; 2 ex.; P. & T. Hirvonen
 Ka: Virolahti 671:53; 21.7.2004; 1 ex.; P. Pakkanen
 Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50; 2004; 14 ex.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki

Ostrinia nubilalis

Sa: Mäntyharju 6811:490; 12.7.2004; 1 ex.; O. Peltonen
 Ta: Asikkala 678:42; 19.7.2004; 1 ex.; O. Blomster
 N: Tammisaari Gullö 6652:298; 7.–9.7.2005; 1 ex.; K. Mikkola
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 10.–13.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
 N: Vantaa Ylästö 668:38; 15.6.2005; 1 ex.; M. Laitinen
 N: Pernaja Strömsland 669:45; 26.6.–7.7.2005; 2 ex.; I. Kontuniemi
 N: Hanko 664:27; 10.7.2005; 9 ex.; P. Pakkanen
 N: Hanko 664:28; 11.7.2005; 1 ex.; T. Aaltonen
 N: Inkoo 665:32; 07.2005; 1 ex.; P. Malinen
 Ka: Virolahti 671:53; 1.–6.7.2005; 1 ex.; P. Pakkanen & H. Pitkäranta
 Sa: Mäntyharju 6811:490; 23.7.2005; 1 ex.; O. Peltonen

Ulkomailla erityisesti maissin tuholaisena tunnettu koisa, joka 2005 mennessä oli kotiutunut jo ainakin pitkin etelärannikkoa. Levinneisyys ulottuu nykyään jo pitkälle sisämaahan, kuten havainnot Ka Anjalankoskelta, Sa Mäntyharjulta ja Ta Asikkalasta osoittavat.

Anania sp. nr. verbascalis

N: Siuntio 667:34; 16.7.2004; 1 ex.; P. Koskinen
 Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53; 23.–24.7.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila
 Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50; 2004; 1 ex.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki

Kuvaamaton laji, joka kuuluu "paluumuuttajien" joukkoon. Uusia havaintoja on vanhoja enemmän. Laji on selvästi paikallinen, joskin edelleen vähälukuinen kaakossa.

Pleuroptya ruralis

Li: Inari 763:54; 26.6.2005; 1 ex.; M. Mutanen
 Lkoc: Kolari 746:36; 26.6.2005; 4 ex.; M. Mutanen

Monin paikoin erittäin runsaana viime aikoina esiintynyt isonokkoskoisa on myös selvästi levinnyt esiintymisaluettaan ja on tätä nykyä löydettävissä käytännössä koko Suomesta. Lajia tulee meille ajoittain massiivisen runsaana vaelluksien mukana ulkosaaristoon (J. Kullberg, oma havainto).

Ostrinia nubilalis

Maakunnille uudet lajit

Species new to Finnish provinces in 2004 or 2005

Ab:lle uudet

- *Caloptilia robustella*
Ab: Dragsfjärd Fallkil 6666:243; 17.–25.6.2005; 1 ex.; E. & L. Laasonen & R. Martikainen
- *Teleiodes wagai*
Ab: Iniö Salmis 670:18; 24.6.2005; 1 ex.; T. Mutanen & O. Blomster
- *Grapholita lobarzewskii*
Ab: Lohja 667:33; 1.–17.7.2004; 1 ex.; J. Lindén
- *Agrotera nemoralis*
Ab: Kaarina Kappelinmäki 670:25; 3.7.2001; 1 ex.; J. Laasanen

Ka:lle uudet

- *Euhyponomeuta stannellus*
Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 2004; 5 exx.; P. & T. Hirvonen
- *Coleophora partitella*
Ka: Anjalankoski Kaipiainen 675:50; 2004; 1 ex.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
- *Gnorimoschema nordlandico-ellum*
Ka: Anjalankoski Kaipiainen 675:50; 2004; 31 exx.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
- *Cochylidia heydeniana*
Ka: Anjalankoski Kaipiainen 675:50; 2004; 1 ex.; H. Kronholm, T. Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
- *Cydia leguminana*
Ka: Hamina 671:51; 13.6.2004; 2 exx.; J.-P. Kaitila
- *Sciota rhenella*
Ka: Virolahti Lakakallio 670:53; 25.–26.7.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila

St:lle uudet

- *Phyllonorycter heegeriellus*
St: Vammala 681:27; 4.9.1998; 1 larva; J. Lindén
- *Phyllonorycter quercifoliellus*
St: Vammala 681:27; 4.9.1998; 1 larva; J. Lindén
- *Parornix polygrammella*
St: Pomarkku Isoneva 685:23; 7.6.2005; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Monochroa hornigi*
St: Pori 684:20; 1.7.2004; 4 exx.; T. Aaltonen
- *Gelechia nigra*
St: Pori Reposaari 684:20; 9.–19.7.2005; 2 exx.; T. Aaltonen
- *Aphelia unitana*
St: Pori Reposaari 684:20; 14.–26.7.2004; 1 ex.; T. Aaltonen

- *Endothenia marginana*
St: Pori 684:20; 30.7.2002; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Phiaris obsoletana*
St: Merikarvia Jyllilä 687:21; 27.6.–10.7.2000; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Eucosma hohenwartiana*
St: Pori Reposaari 684:20; 30.7.2003; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Epermenia illigerella*
St: Pori Reposaari 684:20; 14.–26.7.2004; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Hypsopygia costalis*
St: Pori Reposaari 684:20; 29.7.–2.8.1998; 1 ex.; J. Saralehto
- *Oncocera semirubella*
St: Ulvila Kullaa 683:23; 19.9.1999; T. Aaltonen
- *Phycita roborella*
St: Merikarvia 687:21; 12.–19.8.1996; 1 m; T. Aaltonen
- *Gesneria centuriella*
St: Merikarvia 687:21; 22.–29.7.1996; 1 ex.; T. Aaltonen
- *Pyrausta sanguinalis*
St: Luvia Säppi 683:19; 30.7.1995; 1 ex.; J. Saralehto

Ta:lle uudet

- *Ostrinia nubilalis*
Ta: Asikkala 678:42; 19.7.2004; 1 ex.; O. Blomster

Sa:lle uudet

- *Hepialus sylvinus*
Sa: Joutseno Suokummaa 6771:591; 1.–7.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
- *Ectoedemia turbidella*
Sa: Mäntyharju 6811:490; 29.6.2004; 1 ex.; Osmo Peltonen
- *Agonopterix hypericella*
Sa: Heinola 678:44; 07.2004; toukkia; M. Mutanen
- *Monochroa suffusella*
Sa: Mäntyharju 6811:490; 20.7.2005; 1 f; O. Peltonen
- *Eucosma hohenwartiana*
Sa: Joutseno Kuurmanpohja 677:59; 24.7.2000; 1 ex.; T. Aaltonen

Kl:lle uudet

- *Cochylidia heydeniana*
Kl: Rautjärvi Änkilä 681:62; 13.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- *Eudonia pallida*
Kl: Parikkala 681:62; 23.7.2005; 1 ex.; J. Sinkkonen

Oa:lle uudet

- *Nemapogon wolffiellus*
Oa: Mustasaari Sommarö 701:21; 18.7.2003; 1 ex.; M. Ahola
- *Parectopa ononidis*
Oa: Laihia 697:24; 2.7.2005; 1 m; A. & J. Kullberg
- *Dasystoma salicellum*
Oa: Kristiinankaupunki 692:22; 13.5.2001; 1 ex.; N. Hellberg

Tb:lle uudet

- *Stigmella nylandriella*
Tb: Soini Hankanen 697:36; 17.8.2002; 1 toukka; S. Kontiokari
- *Cauchas fibulella*
Tb: Viitasaari 699:44; 3.7.2004; A. Kullberg
- *Prochoreutis sehestediana*
Tb: Petäjävesi Kintaus Kortelahti 6913:417; 19.7.2005; 1 f; K. Kulmala
- *Pempelia palumbella*
Tb: Lauhaa Vuontee 691:44; 20.–27.8.2004; 1 ex.; K. Kulmala

Sb:lle uudet

- *Eidophasia messingiella*
Sb: Juankoski Juankoski 699:56; 9.7.2005; 1 ex.; M. Ahola
- *Loxotermia tiedemanniana*
Sb: Varpaisjärvi 7017:538; 7.7.2004; 2 exx.; J. Hyttinen & M. Niittykoski
- *Eucosma flavispecula*
Sb: Sonkajärvi 706:52; 24.7.2004; 2 exx.; R. Siloaho
- *Scoparia subfusca*
Sb: Siilinjärvi Vuorela 6987:535; 31.7.2004; 1 ex.; M. Piirainen
- *Sitochroa verticalis*
Sb: Nilsä 702:54; 30.6.2000; 1 ex.; J. Hyttinen & M. Niittykoski

Kb:lle uudet

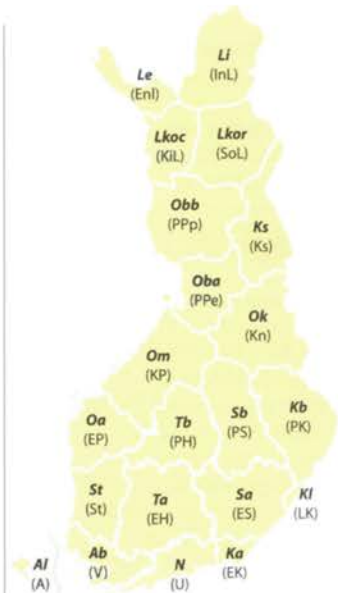
- *Bucculatrix thoracella*
Kb: Kitee Puhos 6890:650; 31.7.2005; 3 miinaa (*Tilia*); J. Matero
- *Dichomeris limosella*
Kb: Ilomantsi Möhkö 695:71; 30.7.2004; 1 ex.; J.-P. Kaitila & E. Tuomisto

Om:lle uudet

- *Bucculatrix bechsteinella*
Om: Haapavesi Karsikaskylä 709:41; 13.–26.6.2005; 1 ex.; A. Hyvärilä
- *Coleophora alnifoliae*
Om: Rantsila Sipolankylä 714:44; 25.6.2005; 1 kotelohehto/koppa; P. Hirvonen
- *Coleophora ramosella*
Om: Haapavesi Karsikaskylä 709:41; 19.–31.7.2005; 1 ex.; A. Hyvärilä
- *Oncocera semirubella*
Om: Kälviä Peltokorpi 708:32; 6.–12.8.2005; 1 ex.; M. Ahola, J. & M. Sykkö

Ok:lle uudet

- *Acrolepiopsis assectella*
Ok: Kajaani 713:54; 30.6.2004; 1 ex.; T. Nupponen
- *Ypsolopha falcella*
Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536; 9.–15.8.2005; 2 exx.; R. Leinonen
- *Depressaria pimpinellae*
Ok: Paltamo Melalahti 7145:532; 5.–12.9.2005; 1 ex.; R. Leinonen

Suomen eliömaakuntien lyhenteet tieteellisistä ja (suomenkielisiä) nimistä lyhennettyinä. | Finnish provinces with Latin and (Finnish) abbreviations.

- *Coleophora pyrrhulipennella*
Ok: Kajaani 713:54; 19.6.2004; 1 ex.; T. Mutanen
- *Sophronia semicostella*
Ok: Kajaani 713:54; 7.7.2004; 1 ex.; T. Mutanen
- *Bactra lacteana*
Ok: Sotkamo Aarreniemi 7122:546; 12.–19.7.1998; 2 exx.; R. Leinonen
- *Dichrorampha acuminatana*
Ok: Kajaani Paltaniemi 7131:533; 2.–10.8.2005; 1 ex.; R. Leinonen
- *Dichrorampha flavidorsana*
Ok: Kajaani 713:54; 7.7.2004; 1 ex.; T. Mutanen

Oba:lle uudet

- *Elachista compsa*
Oba: Kiiminki 722:44; 22.–27.6.2005; 2 exx.; M. Mutanen
- *Synanthedon flaviventris*
Oba: Oulunsalo KK 720:42; 11.–14.6.2002; 1 ex.; M. Ahola
- *Lamellocossus terebra*
Oba: Kiiminki 722:44; toukokuu 2005; 1 ex.; M. Mutanen; määritys varmistettu täysikasvuisesta toukasta ja kotelokuoreesta
- *Capua vulgana*
Oba: Kiiminki 722:44; 16.6.2004; 1 ex.; M. Mutanen
- *Olethreutes concretanus*
Oba: Kiiminki 722:44; 30.6.2004; 1 ex.; M. Mutanen
- *Spilonota laricana*
Oba: Oulu Alppila 721:42; 1.–30.6.2005; 1 ex.; P. Tokola
- *Epiblema sticticanum*
Oba: Kiiminki 722:44; 11.6.2005; 10 exx.; M. Mutanen
- *Cydia servilana*
Oba: Kiiminki 722:44; 2005; 1 ex.; M. Mutanen

• *Grapholita tenebrosana*
Oba: Kiiminki 722:44; 2005; 1 ex.;
M. Mutanen
• *Cryptoblabes bistriga*
Oba: Kiiminki 722:44; kesäkuu 2005;
2 exx.; M. Mutanen

Obb:ille uudet

• *Phyllonorycter dubitellus*
Obb: Rovaniemen mlk. 7381:445;
20.6.2005; 1 ex.; E. & L. Laasonen
• *Monochroa hornigi*
Obb: Tornio Kaakamo 730:38;
6.7.2005; 1 ex.; P. Tokola
• *Ancylis diminutana*
Obb: Tornio Kalkkimaa 731:38;
27.6.2005; 1 ex.; M. Mutanen
• *Enarmonia formosana*
Obb: Kemi Selkäsarvi 728:37;
11.7.2000; 1 ex.; J. Itämies
& P. Tokola
• *Epinotia granitana*
Obb: Tornio Oxö 730:37; ex pupa
2 exx.; M. Mutanen & P. Välimäki;
kuoriutuivat kuolleista kuusen
alaoksista
• *Cryptoblabes bistriga*
Obb: Tornio Kaakamo 730:38;
1.–3.7.2005; 1 ex.; P. Tokola
• *Crambus uliginosellus*
Obb: Tornio Kalkkimaa 731:38;
5.7.2001; 1 ex.; P. Tokola.

Ks:ille uudet

• *Morophaga choragella*
Ks: Kuusamo Liikasenvaara 736:61;
5.7.2003; 1 ex.; T. Aaltonen
• *Swammerdamia compunctella*
Ks: Kuusamo Jäkälämütka 736:61;
7.7.2003; 1 ex.; T. Aaltonen
• *Ochsenheimeria urella*
Ks: Kuusamo 7322:598; 10.8.2005;
2 m/1 f; P. Välimäki
• *Depressaria silesiaca*
Ks: Kuusamo Oulanka 7367:609;
9.8.2005; 2 m; P. Välimäki
• *Scythris noricella*
Ks: Kuusamo 7322:598; 10.8.2005;
1 m; P. Välimäki
• *Apotomis betuletana*
Ks: Kuusamo Jäkälämütka 736:61;
4.7.2005; 1 ex.; T. Aaltonen
• *Ancylis diminutana*
Ks: Salla Vuorela 744:59; 30.6.2003;
1 ex.; M. Ahola
• *Evergestis pallida*
Ks: Taivalkoski Jurmu 727:54;
27.7.2003; 1 ex.; P. Tokola
• *Udea prunalis*
Ks: Kuusamo Jäkälämütka 736:61;
4.7.2005; 1 ex.; T. Aaltonen

Lkoc:ille uudet

• *Acleris logiana*
Lkoc: Kolari 746:36; 26.6.2005;
2 exx.; M. Mutanen
• *Philedonides lunanus*
Lkoc: Kolari Äkäsojen as. 748:35;
26.5.2005; 1 ex.; E. & L. Laasonen

• *Epinotia immundana*
Lkoc: Kittilä 755:38; 4.7.2002; 1 ex.;
T. Aaltonen
• *Phlyctaenia coronata*
Lkoc: Muonio 754:36; 6.7.1994; 1 f;
P. Malinen

Le:ille uudet

• *Lampronia luzella*
Le: Enontekiö Hietatievat 759:40;
15.7.2004; 1 ex.; H. Seppälä
• *Tinea trinotella*
Le: Enontekiö Hietatievat 759:40;
14.7.2004; 1 ex.; H. Seppälä
• *Chrysoclista lathamella*
Le: Enontekiö Hietatievat 759:40;
15.7.2004; 1 ex.; H. Seppälä

Li:ille uudet

• *Lampronia capitella*
Li: Utsjoki Vetsikko 776:51; 4.7.1999;
1 ex.; T. Aaltonen
• *Scythris fuscopterella*
Li: Inari lentokenttä 761:51;
14.7.2005; 22 exx.; E. & L. Laasonen
• *Pleuroptya ruralis*
Li: Inari 763:54; 26.6.2005; 1 ex.;
M. Mutanen

Muut faunistiset havainnot

Other faunistic notices

• *Stigmella hybnerella*
Al: Finström 670:10; 2004; 1 larva; E.
& L. Laasonen
• *Trifurcula headleyella*
Sa: Lappeenranta Lentokenttä
677:55; 15.9.2004; 50 larvae;
J.-P. Kaitila
• *Lampronia redimitella*
Oba: Kiiminki 722:44; kesäkuu 2004
50 larvae (*Ribes rubrum*);
M. Mutanen & P. Välimäki
• *Lampronia fuscata*
Oba: Oulu 722:42; toukokuu 2005;
12 äkämää; M. Mutanen
• *Lampronia standfussiella*
Obb: Rovaniemen mlk. 738:44;
18.6.2005; 300 exx.; T. Mutanen
• *Stenoptinea cyaneimarmorella*
Ab: Tammisaari Bredvik 665:27;
14.7.2003; 1 ex.; E. Franssila
Ab: Tammisaari Bredvik 665:27;
18.7.2004; 1 ex.; E. Franssila
N: Inkoo Bärösund Bjurs 665:32;
12.–17.7.2004; 1 ex.; J.-P. Kaitila,
T. Salin & P. Vinni
Ab: Houtskär Hyypeis 669:18;
15.–31.7.2005; 1 ex.; H. Bruun
• *Psyche rotunda*
Oba: Kiiminki 721:44; toukokuu
2004; 12 sakkia vaivaiskoivuja
haavimalla; M. Mutanen
Oba: Kiiminki 721:44; toukokuu
2005; 1 sakkii; M. Mutanen

• *Klimeschia transversella*
Sa: Lappeenranta 677:56; 18.6.2004;
10 exx.; T. Mutanen
• *Bucculatrix ratisbonensis*
Sa: Lappeenranta Kivisalmi 677:56;
1.–31.5.2005; 25 larvae; P. & T.
Hirvonen
• *Bucculatrix demaryella*
Obb: Rovaniemi 727:44; 15.6.2004;
1 ex.; E. & L. Laasonen
• *Phyllonorycter lautellus*
St: Pori 684:20; 3.–7.5.2004; 1 ex.;
T. Aaltonen
• *Ypsolopha falcella*
Kb: Kitee Suoparsaari 6896:652;
18.7.2005; 2 exx.; J. Matero
• *Ypsolopha chazariella*
N: Vantaa Vaarala 668:39; ex larva
2004 (*Acer tatarica*); 30 exx.;
J.-P. Kaitila
N: Espoo Mäkkylä 6675:384;
7.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
N: Helsinki Vallisaari 6671:388;
16.–22.7.2005; 1 ex.; P. Somerma,
P. Koskinen, E. & L. Laasonen
• *Ochsenheimeria urella*
Obb: Tervola 734:41; 21.7.2004;
1 ex.; E. & L. Laasonen
• *Lyonetia prunifoliella*
Ab: Rymättylä Paavainen 670:22;
10.7.2004; 1 ex.; Harri Jalava
• *Levipalpus hepatariellus*
Ks: Kuusamo Oulanka 7367:609;
9.8.2005; 1 ex.; P. Välimäki
• *Agonopterix hypericella*
Al: Sund 669:12; 29.5.2003; 1 ex.;
SIP Haapala
Tb: Jyväskylän mlk. 690:44; ex larva
18.7.2004 (*Hypericum maculatum*);
10 exx.; M. Mutanen
• *Agonopterix capreolella*
N: Kirkkonummi Lähteellä 665:36;
6.–8.5.2004; 2 exx.; J. Junnilainen
& H. Koski
N: Pernaja Strömsland 669:45;
6.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53;
11.–14.9.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
27.8.–25.9.2005; 1 ex.;
P. & T. Hirvonen
• *Agonopterix pallorella*
N: Tammisaari Hästö-Busö 664:29;
23.4.–13.5.2005; 1 ex.; J. Huusko,
J. Itämies, J. Ketonen, S. Korpela
& A. Virtanen
• *Agonopterix nervosa*
Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53;
11.–14.9.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila
• *Depressaria silesiaca*
Ab: Parainen Attu; 20.2.2004; 1 ex.;
T. Lehto
Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53;
15.–20.9.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila,
P. Sundell & B. Wikström
Tb: Petäjävesi Kintaus 6913:417;
18.4.2004; 1 ex.; K. Kulmala
• *Depressaria chaerophylli*
N: Inkoo 666:32; ex larva heinäkuu
2004 (*Chaerophyllum*); 20 exx.;
M. Mutanen
• *Ethmia quadrillella*
Ab: Karjalohja 668:32; 6.–9.7.2004;
4 exx.; M. Mutanen
N: Sipoo 669:39; 11.6.2005; 4 exx.;

T. Lehto & J.-P. Kaitila
• *Perittia fariinella*
N: Tammisaari Gullö 6652:298;
3.6.1973; 1 ex.; K. Mikkola
Sa: Lappeenranta 677:56; 18.6.2004;
1 ex.; T. Mutanen
Sa: Lappeenranta Lentokenttä
677:55; 26.6.2004; 5 exx.; J.-P. Kaitila
• *Elachista occidentalis*
Oba: Utajärvi 716:47; ex larva/pupa
2004 (*Carex ericetorum*); 15 exx.;
M. & T. Mutanen
• *Elachista poae*
Ab: Karjaa 668:32; 21.6.2004; 4 exx.;
M. Mutanen
• *Elachista compsa*
Obb: Tornio Kalkkimaa 731:38;
14.–21.6.2005; 1 ex.; M. Mutanen
• *Elachista vonschantzi*
Oba: Oulu Hietasaari 721:42;
28.6.2005; 5 exx.; P. Hirvonen
& P. Välimäki
Oba: Oulu Hietasaari 721:42;
8.7.2004; 2 exx.; P. Hirvonen
• *Chrysoclista lathamella*
N: Tammisaari 664:31; 11.7.2005;
1 ex.; L. Kaila
• *Denisia stroemella*
Ab: Houtskär 66907:1824;
15.–31.7.2004; 1 ex.; H. Bruun
• *Crassa tinctella*
St: Pori 683:23; 6.6.2004; 1 ex.;
T. Aaltonen
• *Endrosia sarcitrella*
Oba: Kiiminki Ylikylä 722:44; kesä-
heinäkuu 2005; 50 exx. navetassa;
M. Mutanen
• *Aplota kadeniella*
N: Inkoo Bärösund Bjurs 665:32;
18.–27.7.2004; 12 exx.; J.-P. Kaitila,
T. Salin & P. Vinni
• *Mompha sextrigella*
N: Pernaja Strömsland 669:45;
29.5.–9.6.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
• *Coleophora albella*
Ab: Laitila 676:20; 17.–18.6.2005;
5 exx.; M. Mutanen & P. Välimäki
• *Coleophora conspicuella*
N: Pernaja Strömsland 669:45;
10.–13.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
• *Coleophora peribenanderi*
Oa: Vaasa Palosaari 701:22;
28.6.2004; 1 ex.; S. Kontiokari
• *Coleophora artemisiella*
Ka: Anjalankoski Kaipiaainen 675:50;
2004; 16 exx.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
• *Stagmatophora anonymella*
Ka: Anjalankoski Kaipiaainen 675:50;
2004; 8 exx.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
• *Aristotelia brizella*
N: Helsinki Harakka 6672:386;
20.–31.7.2005; 1 ex.; E. & L.
Laasonen
• *Metzneria neuropterella*
Ka: Anjalankoski Kaipiaainen 675:50;
2004; 1 ex.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
• *Monochroa sepicolella*
Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53;
9.–10.6.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila,
P. Sundell & B. Wikström
Ka: Anjalankoski Kaipiaainen 675:50;
2004; 1 ex.; H. Kronholm, T.

- Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
Sa: Lappeenranta Lentokenttä
677:55; 26.6.2004; 3 exx.; J.-P. Kaitila
- **Bryotropha purpurella**
Ta: Heinola 678:44; 5.6.2004; 30 exx.;
J.-P. Kaitila
- **Gelechia jakovlevi**
Kb: Kontiolahti Lehmo 6954:644;
11.–13.8.2004; 1 ex.; A. Wahlgren
- **Chionides tragicellus**
N: Helsinki 667:38; 13.6.2005; 7 exx.;
E. M. & L. Laasonen
- **Chionodes ignorantellus**
Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536;
15.–22.7.1999; 1 ex.; R. Leinonen
- **Gnorimoschema strelciellum**
Kb: Liperi 695:63; 8.6.–6.7.2004;
30 exx.; T. Mutanen
- **Klimeschiopsis kiningerella**
N: Pernaja Strömsland 669:45;
26.6.–7.7.2005; 4 exx.; I. Kontuniemi
- **Caryocolum fischerellum**
Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536;
2.–10.8.2004; 1 ex.; R. Leinonen
- **Dichomeris limosella**
N: Helsinki 667:38; 14.–20.7.2003;
1 ex.; H. Koski
- **Zygaena lonicerae**
Ab: Dragsfjärd 665:24; 17.7.2004;
1 ex.; J. Hyttinen
- Ta: Korpilahti Vaaru 686:43; 07.2004;
2 exx.; K. Kulmala
- **Lamellocossus terebra**
Ka: Imatra Vallinkoski 678:59;
23.–31.7.2000; 1 ex.; M. Saaristo
& T. Klemetti
- Ka: Virolahti 6712:539; 4.8.2004;
1 ex.; K. Nissinen
- Ka: Virolahti 671:53; 28.–30.7.2004;
1 ex.; T. Mutanen
- Ab: Tammisaari Bromarv 6659:278;
4.–8.7.2005; 1 ex.; H. Koski
- **Acleris lorquiniana**
Ab: Dragsfjärd 667:24; 17.23.7.2004;
1 ex.; E. M. ja L. Laasonen &
R. Martikainen
- Ab: Dragsfjärd 667:24; 16.
24.7.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen
& R. Martikainen
- N: Hanko Tvärminne 664:28;
3.–19.10.2004; 1 ex.; K. Helomaa,
K. Saloranta & K. Vaalamo
- N: Hanko 664:28; 2.–20.10.2004;
1 ex.; J. Karvonen & T. Ranki
- **Acleris roscidana**
N: Porvoo Pellinki 6677:436; 24.9.–
22.10.2005; 1 ex.; M. Rantala
- **Gynnidomorpha luridana**
Ab: Houtskär 66907:1824; 15.–
31.7.2004; 1 ex.; H. Bruun
- N: Helsinki Laajasalo 667:38;
28.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
23.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- **Aethes francillana**
N: Hanko Uddskatan 6640:269;
20.–28.7.2003; 1 ex.; K.-E. Lundsten
- **Cochylidia heydeniana**
N: Porvoo Sondby 668:43;
25.5.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
- N: Porvoo Sondby 668:43; 5.6.2005;
1 ex.; P. Hirvonen
- **Cnephasia alticolana**
Ok: Kajaani 713:54; 19.6.–7.7.2004;
100 exx.; T. Mutanen & T. Nupponen
- **Choristoneura diversana**
Ab: Houtskär 66907:1824; 15.–
31.7.2004; 1 ex.; H. Bruun
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
11.–20.7.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- **Clepsis neglectana**
Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50;
2004; 1 ex.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
- **Bactra furfurana**
Oba: Rovaniemi 737:44; 25.6.2005;
1 ex.; T. Mutanen
- **Endothenia quadrimaculana**
Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536;
27.7.–2.8.2004; 1 ex.; R. Leinonen
- **Capricornia boisduvaliana**
Obb: Rovaniemen mlk 736:46;
7.7.2005; 1 ex.; T. Mutanen
- **Ancylis kenneli**
N: Pernaja Strömsland 669:45;
26.6.2004; 2 exx.; I. Kontuniemi
- Sa: Joutseno Kuurmanpohja 677:59;
12.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- Sa: Imatra 677:59; 12.6.2004; 1 ex.;
P. & T. Hirvonen
- N: Pernaja Tjuvö 669:45; 12.–
24.6.2005; 3 exx.; I. Kontuniemi
- **Ancylis obtusana**
Sa: Imatra 677:59; 12.6.2004; 1 ex.;
P. & T. Hirvonen
- Sa: Joutseno Kuurmanpohja 677:59;
12.6.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- **Ancylis paludana**
Ab: Dragsfjärd 665:24; 9.4.–
27.5.2004; 1 ex.; T. Aaltonen
- **Ancylis rhenana**
Ab: Dragsfjärd 667:24; 4.–14.8.2004;
1 ex.; E. & L. Laasonen & R.
Martikainen
- N: Helsinki Harakka 6672:386;
1.–8.8.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen
- N: Helsinki Harakka 6672:386;
15.8.2004; 1 ex.; E. & L. Laasonen
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
2.–5.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
6.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- Ab: Houtskär Hyppeis 669:18;
1.–14.7.2005; 1 ex.; H. Bruun
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
7.–12.8.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
- N: Porvoo Munkby 670:43;
15.5.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
- N: Tammisaari 664:31; 19.7.2005;
1 ex.; L. Kaila
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
26.7.–4.8.2005; 2 exx.; I. Kontuniemi
- N: Tammisaari 664:31; 17.7.2005;
4 exx.; L. Kaila
- N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
7.–27.8.2005; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- **Spilonota loricana**
Ok: Paltamo Mieslahti 7144:547;
3.–10.8.1996; 1 ex.; R. Leinonen
- **Pelochrista mollitana**
N: Hanko Russarö 663:27;
26.7.–4.8.2004; 1 ex.; A. & J. Kullberg
- Ab: Dragsfjärd Öro 664:23; 29.7.–
10.8.2004; 1 ex.; A. & J. Kullberg
- N: Tammisaari 664:31; 17.7.2005;
1 ex.; L. Kaila
- **Pelochrista infidana**
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
15.–29.8.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- **Eucosma guentheri**
Li: Utsjoki 775:51; 6.7.2005; 2 exx.;
K.-E. Lundsten
- **Eucosma messingiana**
N: Hanko Täktom 6642:281; 16.–
25.8.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
- N: Hanko Täktom 6643:280;
3.–18.9.2004; 1 ex.; L. Jalonen,
I. Seuranen & O. Helminen
- **Epiblema simplonianum**
Li: Utsjoki Tsuomas 775:54;
5.7.2005; 1 ex.; E. & L. Laasonen
- **Notocelia rosaecolana**
N: Helsinki Laajasalo 667:38;
18.7.2004; 2 exx.; I. Kontuniemi
- Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 23.–
25.7.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- N: Pernaja Strömsland 669:45;
10.–13.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
- **Gypsonoma minutana**
N: Tammisaari 664:31; 22.7.2004;
1 ex.; L. Kaila
- **Gypsonoma oppressana**
N: Tammisaari 664:31; 15.7.2004;
1 ex.; L. Kaila
- **Cydia medicaginis**
Ab: Dragsfjärd 666:24; 27.7.2005;
2 exx.; M. Mutanen
- N: Tammisaari 664:31; 8.–31.7.2005;
38 exx.; L. Kaila; saarella ei kasva
- Medicago*-lajeja
- N: Hanko Lappohja 664:29;
25.7.2005; 15 exx.; P. Välimäki
- N: Hanko Lappohja 664:29;
27.7.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
- **Cydia leguminana**
N: Espoo Mäkkylä 6675:384;
7.6.2004; 1 ex.; K.-E. Lundsten
- Ta: Kuusankoski 675:47;
23.–28.6.2004; 1 ex. syöttirysästä;
T. Mäkinen
- **Cydia cornucopiae**
Oba: Kiiminki 722:44; 4.–21.6.2005;
15 exx.; M. Mutanen; havaittu myös
kopula haavan rungolla
- Oba: Kiiminki 722:44; 5.7.2004; 1 ex.;
P. Hirvonen
- Oba: Kiiminki 722:44; 24.–30.6.2004;
7 exx.; M. Mutanen & T. Nupponen
- Oba: Kiiminki 722:44; 18.6.2005;
19.6.2005; 2.7.2005; 8 exx.;
E. & L. Laasonen
- **Cydia splendana**
Oa: Närpiö Nämpnäs Fälgrund
693:19; 21.–26.7.2003; 1 ex.;
J. Vähämäki
- **Dichrorampha cinarescens**
N: Pernaja Strömsland 669:45;
19.7.2002; 1 ex.; I. Kontuniemi
- Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50;
2002; 1 ex.; T. Mäkinen
- N: Kirkkonummi Hirsala 666:36; 12.–
25.7.2004; 2 exx.; P. & T. Hirvonen
- N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
27.7.–7.8.2005; 1 ex.; P. & T.
Hirvonen
- **Dichrorampha simpliciana**
Ok: Kajaani Laajankangas 7122:536;
27.7.–2.8.2004; 1 ex.; R. Leinonen
- **Platypilia nemoralis**
N: Kirkkonummi Lähteelä 665:36;
19.–24.7.2004; 2 exx.; J. Junnilainen
& H. Koski
- N: Porvoo Pellinki 6677:436;
28.7.–1.8.2005; 1 ex.; M. Rantala
- **Marasmarcha lunaedactyla**
N: Hanko Uddskatan 6640:269;
28.7.–4.8.2003; 2 exx.; K.-E.
Lundsten
- **Pselnophorus heterodactylus**
Ab: Lohja Lakimäki 6689:332;
15.7.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
- **Hellinsia lienigiana**
Oa: Kurikka 695:26; 27.7.2004; 1 ex.;
T. Rinta-Paavola
- **Adaina microdactyla**
N: Pernaja Strömsland 669:45;
16.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
- **Aphomia zelleri**
N: Lohja 6678:331; 3.7.2001; 1 ex.;
SIP Haapala
- N: Tammisaari 664:31; 17.7.2005;
1 ex.; L. Kaila
- **Galleria mellonella**
N: Sipoo 668:41; 31.8.2004; 1 ex.;
V. Lepistö
- Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50;
2004; 1 ex.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
- **Pyralis lienigialis**
Om: Haapavesi 711:42; 20.7.2005;
1 ex.; H. Malkavaara
- Oba: Kiiminki Ylikylä 722:44; kesä-
heinäkkuu 2005; 3 exx. navetassa;
M. Mutanen
- **Sciota rhenella**
N: Tammisaari 664:31; 22.7.2004;
1 ex.; L. Kaila
- **Euzophera fuliginosella**
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
15.–27.7.2005; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- **Nyctegretis lineana**
Ok: Kajaani Paltaniemi 7131:531;
10.–16.8.2004; 1 ex.; R. Leinonen
- **Homoeosoma nebulellum**
N: Kirkkonummi Hirsala 666:36;
3.–17.10.2004; 1 ex.; P. & T. Hirvonen
- **Phycitodes albatellus**
Obb: Tornio 730:37; 5.7.2005; 2 exx.;
T. Mutanen & P. Välimäki
- **Eudonia laetella**
N: Tammisaari 664:31; 17.7.2005;
1 ex.; L. Kaila
- **Eudonia mercurella**
Ab: Karjalohja 668:31; 21.7.2004;
2 exx.; M. Mutanen
- **Euchromia ocellus**
Ab: Dragsfjärd Fallkil 6666:243;
27.9.–8.10.2005; 1 ex.; E. & L.
Laasonen & R. Martikainen
- **Agriphila poliella**
N: Pernaja Strömsland 669:45;
20.8.2004; 1 ex.; I. Kontuniemi
- **Crambus uliginosellus**
Oba: Kiiminki 722:44; ex larva 2005;
2 exx.; M. Mutanen & J. Itämies;
kasvatettu rassisammalelta
(*Paludella squarrosa*); uusi
elintapato
- **Metaxmeste schrankiana**
Le: Enontekiö Urtas 769:26;
29.6.–1.7.2005; 60 exx.; K. Saloranta,
Ari & Arto Tervonen
- **Evergestis pallidata**
Ks: Taivalkoski Jurmu 727:54;
28.6.2004; 1 ex.; P. Tokola.
- **Udea accolalis**
Ka: Virolahti kk 671:53; 11.–
12.6.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila,

P. Sundell & B. Wikström
Kb: Ilomantsi Möhkö 695:71;
8.7.2004; 2 ex.; J.-P. Kaitila
& E. Tuomisto
• *Loxostege commixtalis*
Ka: Kotka 671:49; 30.6.2004; 1 ex.;
J.-P. Kaitila
• *Pyrausta auratus*
Ab: Tammisaari Bromarv 6659:278;
27.7.–5.8.2003; 1 ex.; H. Koski
• *Sitochroa palealis*
Al: Eckerö 670:08; 18.7.2004; 1 ex.;
T. Mäkinen
Al: Sund 669:12; 21.7.2004; 1 ex.;
T. Mäkinen

Al: Eckerö 670:08; 22.7.2004; 1 ex.;
T. Mäkinen
Al: Kökar Vervan 6663:157; 8.8.2004;
1 ex.; K. Nissinen
Ab: Dragsfjärd 667:24; 4. 13.8.2004;
1 ex.; E. & L. Laasonen
& R. Martikainen
Ka: Anjalankoski Kaipainen 675:50;
2004; 1 ex.; H. Kronholm, T.
Mutanen, T. Mäkinen & P. Välimäki
Ab: Dragsfjärd Rosala 6646:243;
17.–22.7.2005; 1 ex.; P. Hirvonen
Ab: Dragsfjärd Dahlsbruk 6664:249;
24.7.2005; 1 ex.;
P. Välimäki

• *Paratalanta hyalinialis*
Ka: Virolahti Hurppu 670:54; 9.–
25.7.2004; 2 ex.; P. & T. Hirvonen
Ka: Virolahti Eerikkälä 671:53;
25.–26.7.2004; 1 ex.; J.-P. & P. Kaitila
& S. Korpela
Ka: Virolahti 671:53; 21.7.2004;
1 ex.; P. Pakkanen
N: Pernaja Strömsland 669:45;
26.6.–7.7.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
• *Agrotera nemoralis*
Ab: Korpoo Ävensör 6699:198;
2003; 1 ex.; P. Välimäki
N: Hanko 664:28; 14.–24.6.2005;
1 ex.; C. Hublin & M. Landtman

N: Pernaja Tjuvö 669:45;
12.–16.6.2005; 1 ex.; I. Kontuniemi
• *Diasemia reticularis*
N: Nurmijärvi Lepsämä 669:37;
14.–15.7.2004; 1 ex.; K. Keinänen
Ok: Kajaani 713:54; 30.6.–7.7.2004;
250 ex.; T. Mutanen
& T. Nupponen
• *Palpita unionalis*
N: Hanko 664:27; 10.7.2005; 1 ex.;
P. Koskinen & C. Hublin

Kirjallisuus

Baran, T. & Buszko, J. 2005: *Elachista baltica* Hering, 1891 sp. rev. – a valid species of Elachistidae from the Baltic shore (Lepidoptera: Gelechiidae). — *Entomologica Fennica* 16: 9–18.

Bina, P., Källander, C. & Ryrholm, N. 2007: Fjärilsrapporter från Sverige [www-dokumentti]. Päivätty 6.9.2007 [viitattu 8.12.2007]. <http://www.bugbase.dk/obs/Sreps.php>

Betholtz, P.-E. 2007: Fjärilsrapporter från Sverige [www-dokumentti]. Päivätty 19.9.2007 [viitattu 8.12.2007]. <http://www.bugbase.dk/obs/Sreps.php>

Bradley, J. D., Tremewan, W. G. & Smith, A. 1973: British tortricoid moths. Cochyliidae and Tortricidae: Tortricinae. — *The Ray Society*. London. 251 s.

Buhl, O., Falck, P., Jørgensen, B., Karsholt, O., Larsen, K. & Vilhelmsen, F. 2004: Fund av småsommerfugle fra Danmark i 2003 (Lepidoptera). — *Entomologiske Meddelelser* 72: 33–46.

Emmet, A. M., Watkinson, A. & Wilson, M. R. 1985: Gracillariidae. — *Teoksessa: Heath, J. & Emmet, A. M. (toim.): The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland. Volume 2: Cossidae–Heliodina*. — *Harley Books*. Colchester. 460 s.

Fauna Europaea Web Service 2007: Fauna europaea v. 1.3 [www-dokumentti]. Päivitetty 19.4.2007 viitattu [8.12.2007]. <http://www.faunaeur.org/>

Gustafsson, B. 2006a: Svenska fjärilar (Lepidoptera) [www-dokumentti]. Päivitetty 4.1.2006 [viitattu 9.12.2007]. http://www2.nrm.se/en/svenska_fjarilar/svenska_fjarilar/c/cochyliida_moguntiana.html

Gustafsson, B. 2006b: Svenska fjärilar (Lepidoptera) [www-dokumentti]. Päivitetty 9.1.2006 [viitattu 9.12.2007]. http://www2.nrm.se/en/svenska_fjarilar/svenska_fjarilar/c/eana_derivana.html

Hannemann, H.-J. 1964: Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile. 50. Teil. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die Wickler (s.l.) (Cochyliidae und Carposinidae), Die Zünslerartigen (Pyraloidea). Jena.

Hrdy, I., Liska, J., Vrkoc, J., & Hochmut, R. 1989: New records on sex attractants for males and faunistic comments on moths (Lepidoptera) from Czechoslovakia. — *Acta Entomologica Bohemoslovacica* 86: 252–268.

Itämes, J., Mutanen, M. & Mutanen, T. 1996: *Lampronia standfussiella* (Zeller, 1839) (Lepidoptera, Prodoxidae) Suomelle uusi pikkuperhoslaji. — *Baptria* 21: 119–121.

Ivinskis, P. 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. — *Ekologijos Institutas, Vilnius*. 211 s.

Ivinskis, P. 2004: Lepidoptera of Lithuania – annotated catalogue. Vilnius. 380 s.

Jürivete, U., Kaitila, J., Keskül, T., Nupponen, K., Viidalepp, J. & Öunap, E. 2000: Eesti liblikat kataloog. Tallinn. 151 s.

Kaila, L. & Kerppola, S. 1993: Mikroperhostiedonnot 1992. — *Baptria* 18: 103–113.

Kaila, L. & Kerppola, S. 1995: Mikroperhostiedonnot 1993–94. — *Baptria* 20: 91–106.

Kaila, L., Mutanen, M., Saarela, E., Siloaho, R., Sippola, L. & Tabell, J.: *Elachista derivata* sp. n. (Lepidoptera, Elachistidae: Elachistinae), a new species from southern Finland. — *Entomologica Fennica, painossa*.

Karsholt, O., Aarvik, L., Agassiz, D., Huemer, P. & Tuck, K. 2005: *Acleris effractana* (Hübner, 1799) – a Holarctic Tortricid. — *Nota lepidopterologica* 28: 93–102.

Kullberg, J. 2000a: *Helcystogramma lutellum* (Herrich-Schäffer, 1854) (Gelechiidae) Suomelle uusi pikkuperhoslaji. — *Baptria* 25: 133–135.

Kullberg, J. 2000b: *Loxostege turbidalis* (Treischke, 1829) (Pyralidae) Suomelle uusi kosalaji. — *Baptria* 25: 136–137.

Kullberg, J., Albrecht, A., Kaila, L. & Varis, V. 2001: Suomen perhosten luettelo – Checklist of Finnish Lepidoptera. — *Sahlbergia* 6: 45–190.

Kullberg, J., Albrecht, A., Kaila, L. & Varis, V. 2007: Suomen perhosten luettelo – Checklist of Finnish Lepidoptera. [www-dokumentti]. Päivitetty 1.9.2007 [viitattu 8.12.2007]. <http://www.fmnh.helsinki.fi/elainmuseo/hyonteiset/perhostet/index.htm>

Kullberg, J. & Junnilainen, J. 2002: *Catoptria verella* (Zincken, 1817) (Lepidoptera: Pyralidae) Suomelle uusi kosalaji. — *Baptria* 27: 86–88.

Kullberg, J. & Sundell, P. R. 2002: *Eucosma flavispecula* Kuznetsov, 1964 (Tortricidae), Suomelle ja Pohjois-Euroopalle uusi kääriäinen. — *Baptria* 27: 75–76.

Kyrki, J. 1978: Suomen pikkiperhosten levinneisyys. I. Luonnontieteellisten maakuntien lajisto (Lepidoptera: Micropterigidae–Pterophoridae). — *Notulae Entomologicae* 58: 37–67.

Laasonen, E. M., Karvonen, J., Kyrki, J. & Peltonen, E. O. 1988: *Phyllonorycter pastorellus* (Zeller, 1846) Suomesta (Lepidoptera, Gracillariidae). — *Baptria* 13: 21–23.

Mutanen, M., Itämes, J., Junnilainen, J., Kaitila, J., Kullberg, J., Mutanen, T. & Välimäki, P. 2003: Huomionarvoiset pikkuperhoshavainnot 2000. — *Baptria* 28: 4–16.

Mutanen, T., Kaitila, J.-P. & Välimäki, P. 2007: Huomionarvoiset suurperhoshavainnot ja vaelluskatsaus 2005. — *Baptria* 32: 40–67.

Mutanen, M. & Nupponen, K. 2003: Huomionarvoiset pikkuperhoshavainnot 2001. — *Baptria* 28: 6–14.

Mutanen, M., Nupponen, K. & Kaitila, J.-P. 2005b: Huomionarvoiset pikkuperhoshavainnot 2003. — *Baptria* 30: 124–135.

Mutanen, M., Nupponen, K. & Välimäki, P. 2005a: Huomionarvoiset pikkuperhoshavainnot 2002. — *Baptria* 30: 61–69.

Palm, E. 1986: *Nordeuropas Pyralider*. Danmarks Dyreliv 3. — *Fauna Bøger*, København. 287 s.

Razowski, J. 2001: Die Tortriciden (Lepidoptera, Tortricidae) Mitteleuropas. Bratislava. 319 s.

Razowski, J. 2002: Tortricidae of Europe. Vol. 1 (Tortricinae and Chlidanotinae), 247 s.

Saarela, E. & Sippola, L. 2006: *Coleophora filaginella* Fuchs, 1881 – Suomelle uusi pussikoi (Lepidoptera, Coleophoridae). — *Baptria* 31: 40–41.

Slamka, F. 2006: Pyraloidea of Europe, Vol. 1: Pyralinae, Galleriinae, Epipaschiinae, Cathariinae & Odontiinae. Bratislava. 140 s.

Svensson, I. 1993: Fjärilskalender. Kristianstad. 124 s.

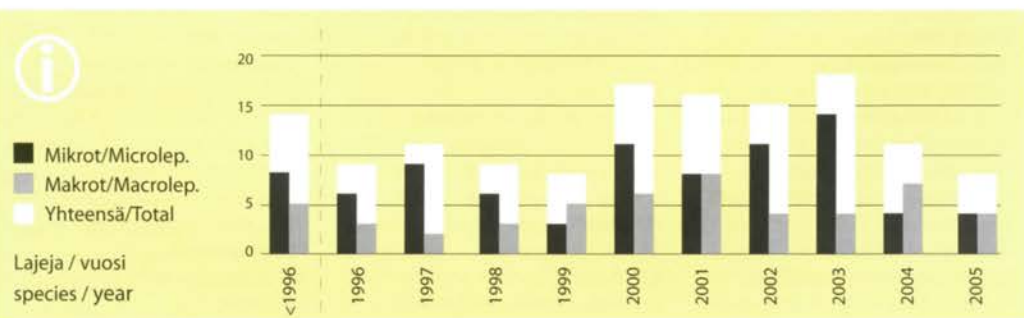
Svensson, I. 2005: Remarkable records of Microlepidoptera in Sweden during 2004. — *Entomologisk Tidskrift* 126: 21–33.

Svensson, I. 2006: Nordens vecklare – The Nordic Tortricidae. — *Entomologiska Sällskapet i Lund, Kristianstads Boktryckeri AB*. 349 s.

Viidalepp, J. & Mikkola, K. 2007: The distress of northern Lepidoptera: retreat in Estonia – a consequence of climate change? — *Baptria* 32: 90–99.

Zagulajev, A. K. 1989: *Incurvariidae*. — *Teoksessa: Medvedeva, G. S. (toim.): Lepidoptera. Keys to the Insects of the European Part of the USSR. Volume IV Lepidoptera Part I. Fauna USSR IV. ss. 75–92.*

Suomelle uusien perhoslajien määrät vuosina 1996–2005. Vuosiluku viittaa vanhimpaan tunnettuun löytöön. <1996 tarkoittaa, että laji on ilmoitettu vasta vertailuajankotana, mutta havaitu ennen vuotta 1996. | Species reported as new to Finland during period 1996–2005. The year means actual collecting year of the first known specimen.

Apua harmokääriäisten tunnistukseen

Teksti: Jari-Pekka Kaitila & Jaakko Kullberg,
kuvat: J. Kullberg (JK) & P. Malinen (PM)

Harmokääriäisiä, jotka käsittävät suvut *Cnephasia* ja *Eana*, tunnetaan Pohjois-Euroopasta yhteensä 14 lajia (Razowski 2002). Harmokääriäisiä pidetään yleisesti muutamaa lajia lukuun ottamatta ulkoisten tuntomerkkien perusteella vaikeasti tunnettavina. Ne eivät kuitenkaan välttämättä ole erityisen vaikeita, sillä useimpien lajien sisäinen vaihtelu on miellyttävän vähäistä ja siksi samankäyttöisetkin lajit ovat yleensä tunnistettavissa pelkän ulkonäön perusteella. Kohtuukuntoiset yksilöt ovat ehkä lajien *C. pasiuana* ja *C. genitalana* koiraita lukuun ottamatta suhteellisen varmasti tunnistettavia ja mainitun koirasparinkin määrittäminen on pienellä varauksella mahdollista hyväkuntoisista yksilöistä. Määrittämissä vaikeuksien syy ei ehkä olekaan lajien todellinen samankaltaisuus, vaan pikemminkin se, että harmaista harmokääriäislajeista valtaosa on meillä hyvin harvinaisia. Vastaamme tulee yleensä vain kolmea lajia, joista *C. as-*

seclana on meillä erittäin yleinen ja muita ehkä vaihtelevampi *C. stephensiana* sekä *E. incanana* yleisiä. Kun vain kolmea edellä mainittua löytyy, alamme helposti epäillä, ettemme tunnista meillä harvinaisempia lajeja.

Tässä harmokääriäiset on jaettu kolmeen eri ryhmään niiden tunnistettavuuden ja koon perusteella. Lajien vertailu on tehty ryhmän sisällä suhteessa toisiinsa niin koon kuin lentoajan osalta. Muiden lajien molemmat sukupuolet ovat ulkonäöltään samankaltaisia paitsi *C. communanalla*, *C. genitalanalla*, *C. incertanalla* ja *C. longanalla*. Tätä ei enää erikseen mainita tunnistusteksteissä. Lajien toukkien elintapoja ei käsitellä. Siltä osin kun tiedetään, lajit ovat polyfageja. Poikkeuksena tähän sääntöön on *Neosphaleroptera nubilana*, joka ei varsinaisesti kuulu harmokääriäisiin, mutta ulkoisen samankaltaisuutensa vuoksi esitellään tässä yhteydessä.

1. Isot ja keskikokoiset "vaikeat" lajit

Cnephasia communana

Cnephasia-suvun lajeilla sisempi poikkiviiru mutkikas. *C. communana* isokokoinen ja aikainen laji, joka lentää meillä lähinnä kesäkuussa. *C. communan* sisäinen vaihtelu on pientä, mutta sukupuolet ovat erinäköisiä naaraiden ollessa selvästi koiraita kontrastisempia. Lajin koiras on sekoitettavissa lähinnä *C. alticolan*aan, mutta *C. communana*-koiras on tätä pitkäsiipisempi ja pohjaväritään selvästi tummempaa. Tummat *C. stephensiana*-yksilöt taas eroavat *C. communana*-koiraista lyhytsiipisinä ja kuvioinniltaan voimakkaasti kontrastisempina. *C. communan* naaras on yleensä selvästi kontrastisempi kuin koiras, sillä tummempat kuvioinnit ovat koirasta voimakkaampia. Siksi *C. communana*-naaras sekoittuu helposti *C. alticolan*aan, mutta *C. communan*alla siipiripset ovat samanväriset kuin muu etusiipi ja *C. alticolan*alla taas siipiripset ovat muuta siipeä vaaleammat (Razowski 2002).

Cnephasia alticolana

Isokokoinen ja aikainen laji, jonka parasta lentoaikaa meillä on kesäkuun puoliväli ja loppupuoli. *C. alticolan*alla siivenmuoto sekä kuvioinnin muoto voi vaihdella melko paljon, mutta kuvioinnin voimakkuus ja kontrasti ei juurikaan. Sotkettavissa lä-

1. ISOT JA KESKIKOKOISET "VAIKEAT" LAJIT

JK

tyvikuvio työntyy ulospäin, kapeat siivet, koiras heikkokonstrastinen

Cnephasia communana ♂ 20 mm

Cnephasia communana ♀ 20 mm

tasaleveä siipi, keskikuvio suorahko, keskellä ruskeita suomuja

Eana derivana ♂ 16 mm

ripset pohjaväriä vaaleammat, tyvikuvio ks. yllä, levenvät siivet

Cnephasia alticolana ♂ 21 mm

Cnephasia alticolana ♀ 19 mm

Eana derivana ♂ 15 mm

kontrastinen, keskisarake leveä, tyvikuvio ei työntynyt ulospäin

Cnephasia stephensiana ♂ 17 mm

Cnephasia stephensiana ♀ 17 mm

tumma, selkeä, etureunaa kohti levenevä tyvikuvio

Eana incanana ♂ 17 mm

hinnä *C. communana* ja *C. stephensiana*, mutta näillä etusiiven siipiripset ovat samanväriset kuin muu siipi, kun taas *C. alticolanalla* ripset ovat muuta siipeä vaaleammat (Razowski 2002). Lisäksi verrattuna *C. communana* lajin etusiiven pohjaväri on selvästi vaaleamman harmaa ja kuviointi selvästi kontrastisempaa. Verrattuna *C. stephensiana* laji on pitkäsiipinen ja sen pohjaväri on tasaisesti mustia suomuja.

Cnephasia stephensiana

Yleinen, iso- tai keskikokoinen ja myöhäinen laji, jonka ensimmäisiä yksilöitä tapaa kesä- ja heinäkuun vaihteen tienoilla. Runsaampana laji lentää vasta heinäkuun puolella ja viimeisiä yksilöitä tapaa elokuun puolivälissä. *C. stephensiana* pohjaväri voi vaihdella vaalean harmaasta tumman harmaaseen (*C. incanana*/*C. communana* sävy). Samoin kuviointi vaihtelee jonkin verran lukuun ottamatta siiven tyven kuviota, joka aina tyyppillisen muotoisena on hyvä tuntomerkki. Ulkonäöltään se on sotkettavissa lähinnä *C. alticolana* ja *C. derivana*, naaras myös *C. communana* (ks. eroja ed. lajien kohdalta).

Eana derivana

Suvun harmaila lajeilla (myös *E. incanana*) sisempi poikkiviiru muodostaa selkeän kulman. *E. derivana* vaalean harmaasta pohjaväristä ja kontrastisesta kuvioinnista johtuen *E. derivana* on yleisolemukseltaan kuin iso, pitkäsiipinen *C. incertana* -koiras. Koko- ja siivenmuotoero ovat kuitenkin niin suuret, ettei näitä juuri voi toisiinsa sekoittaa. Kontrastisuuden lisäksi erittäin hyväkuntoisissa *E. derivana* huomio kiinnittyy ”keskisarakekuviossa” näkyvään vaalean punertavaan/ruskeaan väriin, joka puuttuu muilta harmokääriäisiltä. *E. derivana* on ulkonäöltään selvästi helpoimmin sekoitettavissa *C. stephensiana* naaraan, mutta *E. derivana* siivet ovat kuitenkin selvästi jälkimmäisen lajin siipiä kapeammat eikä siiven tumma kuviointi ole yleensä mutkittelevaa. Lisäksi *E. derivana* siiven tyven ja keskiosan tumma kuviointi on yhtä voimakasta tai keskiosan kuviointi on jopa tyven kuviointia voimakkaampaa. Sen sijaan *C. stephensiana* lajin tyven kuviointi on keskiosan kuviointia voimakkaampaa. Kuvioinniltaan ja siivenmuodoltaan *C. communana* muistuttaa *E. derivana* naaraan ja *C. stephensiana* lajin tyven kuviointi on keskiosan kuviointia voimakkaampaa. Kuvioinniltaan ja siivenmuodoltaan *C. communana* muistuttaa *E. derivana* naaraan ja *C. stephensiana* lajin tyven kuviointi on keskiosan kuviointia voimakkaampaa. Kuvioinniltaan ja siivenmuodoltaan *C. communana* muistuttaa *E. derivana* naaraan ja *C. stephensiana* lajin tyven kuviointi on keskiosan kuviointia voimakkaampaa.

ripanalla. Tarvittaessa määrittäminen on helppo tarkistaa genitaaleista, joiden yksityiskohdat eroavat *Eana* ja *Cnephasia* -sukujen välillä huomattavasti sekä koiraiden että naaraiden osalta. Genitaaleista samanlaisempi *E. incanana* ei ulkonäkönsä puolesta ole sotkettavissa *E. derivana* naaraan. *E. derivana* lentää Ruotsissa kesäkuun lopulta heinäkuun puoliväliin (Svensson 2006).

Eana incanana

Yleinen, keskikokoinen ja myöhäinen laji, jonka lentoaika on kutakuinkin sama kuin *C. stephensiana* laji (ks. yllä). Lajin sisäinen vaihtelu on vähäistä ja sen erottaa helposti muista harmokääriäisistä voimakkaasta, sekä sisä- että ulkoreunasta kaarimaisesta etusiiven tyven kuviosta. Muilla harmokääriäisillä tuo kuvio on vähintään ulkoreunastaan kulmikas.

2. Pienet ”vaikeat” lajit

Cnephasia incertana

Varhaisin pienistä *Cnephasia*-lajeista, jolla sukupuolet ovat keskenään erilaisia. *C. incertana* -koiras on aina pohjaväriältään hyvin vaalean harmaa ja sen kuviointi erottuu voimakkaamman kontrastisena verrattuna muihin lajeihin. Myös etusiiven tyvässä olevan kuvion muoto on erinomainen tuntomerkki. *C. incertana* -naaras on pohjaväriältään koirasta tummempi ja siksi vähemmän kontrastinen. Lisäksi naaraiden tummuusaste vaihtelee melko paljon — vaaleimpien naaraiden näyttäessä edelleen kontrastisilta muihin lajeihin verrattuna. Tummimmat *C. incertana* -naaraat eivät kontrastisuudellaan erotu *C. asseclana* -naaraista. Näiden kohdalla huomiota kannattaa kiinnittää etusiiven tyvässä olevan kuvion muotoon. Lisäksi *C. incertana* on lyhytsiipempi ja usein vähän *C. asseclana* pienempi. Tarvittaessa myös naaraat on helppo tarkistaa genitaaleista.

Cnephasia asseclana

Hyvin yleinen, pienikokoinen laji, joka lentoajaltaan ei erityisen myöhäinen tai aikainen. *C. asseclana* aloittaa lentonsa kesäkuun lopulla ja lopettaa elokuun alussa. Pienistä *Cnephasia*-lajeista *C. asseclana* on vaihtelevin ja siksi periaatteessa sotkettavissa mihin tahansa kolmesta muusta ”pikku-*Cnephasia*”-lajista. Sen etusiiven pohjaväri voi vaihdella tummuusasteeltaan melko vaalean harmaasta mustahtavan harmaaseen. Pohjaväriin tummuusasteesta riippumatta kuviointi on aina tummako. Etusiiven tyvikuvioinnin muoto on kohtalaisen muuntelematon, mutta muutoin kuviointi aika vaihtelevaa. Takasiivet tummemman harmaat kuin muilla pienillä *Cnephasia*-lajeilla.

Huom! *C. asseclana* tavataan Suomessa kahta tyyppiä, joiden koirasgenitaalit eroavat toisistaan. Valtaosa yksilöistä kuuluu tyyppiin, jonka *sacculus* ulottuu valvan kärjen yli. Toisaalta Kaakkois- ja Itä-Suomessa tavataan myös yksilöitä, joilla *sacculus* ulottuu vain valvan puoliväliin (kuten *C. pasiuana* la). Samantapainen tilanne on huomattu myös Latviassa (Nikolai Savenkov, suull. tieto). Tyyppien välisen eron havaitsee myös kirjallisuudessa esitetyissä genitaalikuvissa, sillä länsieurooppalaisissa kuvissa esiintyy ”pitkä-*sacculus*-muoto”, kun taas venäläisissä kuvissa esitetään ”lyhyt-*sacculus*-muoto”. Ulkonäössä näillä muodoilla ei näytä olevan eroa, joskin kaikki tarkastamani ”lyhyt-*sacculus*-muotoon” kuuluvat yksilöt (3 exx.) ovat olleet pohjaväriältään keskimääräistä *C. asseclana* tummempia. Materiaali on kuitenkin aivan liian pieni eron todentamiseen.

Cnephasia genitalana

Ehkäpä hankalimmin tunnistettava *Cnephasia*, jolla sukupuolten ulkonäkö eroaa toisistaan ja vain

2. PIENET ”VAIKEAT” LAJIT

JK

kontrastinen, pohjaväri ’puhdas’, koiraalla takasiivet vaaleat

Cnephasia incertana ♂ 12 mm

naaras tummempi, kuviointi silti selkeä

Cnephasia incertana ♀ 13 mm

pieni, leveäsiipinen, tummahko, levoton ja kirjava

Cnephasia asseclana ♂ 12 mm

Cnephasia asseclana ♀ 13 mm

tummahko pohjaväri ja selkeä, suorahko keskikuvio

Cnephasia pasiuana ♂ 15 mm

Cnephasia pasiuana ♀ 13 mm

’nuhruinen’, heikkokuvioinen, tumma, keskikuvio työntyy sisään

Cnephasia genitalana ♂ 15 mm

lähes yksivärinen, suuri

Cnephasia genitalana ♀ 17 mm

naaraissa on merkittävää vaihtelua. Lentoajaltaan se on muihin pieniin *Cnephasia*-lajeihin verrattuna myöhäinen ja sitä tapaa Pohjois-Euroopassa harvoin ennen heinäkuun puoliväliä. Koiras aina lähes tasavärisen lyijynharmaaa ja suttukuvioinen (joskus lähes kuvioton) *C. genitalana*-koiras muistuttaa läheisesti *C. pasiuanaa*, mutta myös *C. asseclanan* tummimmat yksilöt ovat melko samankaltaisia. Valtiosa *C. asseclana*-yksilöistä ja *C. incertanat* sen sijaan erottuvat heti kontrastisuutensa ansiosta *C. genitalana*-koiraista. Sekä tummaan *C. asseclanaan* että *C. pasiuanaan* verrattuna *C. genitalanan* kuviointi on keskimäärin epäselvemmän oloista. Tällä perusteella *C. genitalana*-ehdokkaat voi poimia siivun genitaalien tutkimista varten ja toistaiseksi kaikki yksilöt Suomesta tulisivatkin varmista genitaalileista. Naaras *C. genitalana* on selvästi koirasta ja *C. pasiuanaa* suurempi ja leveäsiipisempi, lähes kuvioton ja päällepäin yksivärinen. Se on helpommin erotettavissa *C. pasiuanasta* — lähemmässä tarkastelussa kuviot alkavat hahmottua, jolloin huomio kiinnittyy runsaaseen yksittäisten vaaleiden suomujen kontrastiseen kirjailuun.

Koirasgenitaalileista *C. genitalana* on helposti erotettavissa muista lajeista hyvin pitkistä sacculuksesta, joka ulottuu valvan kärkeen ja taipuu voimakkaasti alaspäin. Naarasgenitaalileista *C. incertana* eroaa helposti muita lajeja pidemmästä sterigmasta ja 8. selkäkivilvestä. *C. asseclanan* colliculum on selvästi leveämpi kuin ductus bursae, kun taas *C. genitalanalla* ja *C. pasiuanalla* nämä ovat kutakuinkin yhtä leveitä. Hankalimmin toisistaan erotettavia ovat juuri edellä mainitut *C. genitalana* ja *C. pasiuana*. Näistä jälkimmäisellä sterigman alareuna on pyöreä ja *C. genitalanalla* suora (kolmiomainen). Lisäksi *C. pasiuanalla* colliculumin skleriitti on voimakkaammin kitinisoitunut kuin *C. pasiuanan* vastaava rakenne (Razowski 2002).

Cnephasia pasiuana

Hyvin tasavärinen, tummahkon harmaa laji (vrt. *C. incanana*), joka on muita pieniä *Cnephasia*-lajeja pitkäsiipisempi. Sen etusiiven kuviointi on selvärajista, mutta vain jonkin verran pohjaväriä tummemman harmaata. Sekä *C. asseclanalla* että *C. incertanalla* kuviointi on kontrastisempaa ja myös tummemman harmaata. Hankalimmin erotettavalla tapauksella, *C. genitalana*-koirailla, kuviointi on epämääräisempää. Lentoajaltaan *C. pasiuana* on melko varhainen aloittaen lentonsa heti kesäkuun puolivälin jälkeen, jatkaen aina heinäkuun loppupuolelle.

3. Helposti tunnettavat lajit

Neosphaleroptera nubilana

Pieni, harmokääriäisiä muistuttava laji. Koiras on lähes yksivärinen, hyvin tumman ruskeanharmaa. Naaraan etusiiven pohjaväri on hyvin tumman ruskea ja siinä on epämääräistä "Cnephasia-kuviointia". Hyväkuntoisilla yksilöillä on selvästi enemmän ruskeita suomuja siivissänsä kuin *Cnephasia*- ja *Eana*-lajeilla. Molempien sukupuolten takasiivet ovat tumman harmaat eli huomattavasti tummemmat kuin millään Pohjois-Euroopan alueella esiintyvällä harmokääriäisellä. Laji on kasvatettu Suomessa yksinomaan tylppäliuskaorapihlajalta (*Crataegus monogyna*), Ruotsista mainitaan myös oratuomi (*Prunus spinosa*) (Svensson 2006). Lajin esiintymisen rajoittuu Suomessa Ahvenanmaalle ja N Hangon väliselle alueelle. Laji lentää heinäkuussa.

Cnephasia abrasana

Keskikokoinen ja yleensä kuvioton, *C. genitalana*-naarasta tasavärisempi tumman harmaa laji, joka ei ole sekoitettavissa kotimaisiin lajeihin. Suomea lähinnä laji on tavattu Liettuasta, josta on vanhoja

havaintoja maan kaakkoisosasta (Ivinskis 2004). Laji on laajalle levinnyt eteläisessä Keski-Euroopassa ja Balkanilla (Razowski 2002), jossa se lentää samoihin aikoihin kuin *C. incertana* ja *C. communana* (J. Kaitila, oma havainto) ja kuuluu sikäli suvun aikaisiin lajeihin.

Cnephasia longana

Lajin sukupuolet poikkeavat pohjaväritään toisistaan. Koiraan pohjaväritään kermankellertävissä etusiivissä ei ole minkäänlaista erottuvaa kuviointia. Naaraan etusiivet ovat pohjaväritään okranruskeat ja niissä on havaittavaa, joskin epämääräistä "Cnephasia-kuviointia". Suomea lähinnä sitä tavataan Tanskassa, Etelä-Ruotsissa ja Puolassa (Svensson 2006, Razowski 2002). Lajin lentää heinäkuun alusta elokuun alkuun. Jos mihinkään, laji voisi olla sekoitettavissa *E. osseanan* eteläisiin yksilöihin.

Eana osseana

Yleinen ja ainoa pohjoisimpaan Lappiin saakka levinnyt harmokääriäinen. Pohjaväritään suttuisen vaalean kellertävänruskeilla siivillä on heikkoa ja hyvin epämääräistä kuviointia. Lajin lentoaikaa on heinä–elokuu. Lappalaiset yksilöt ovat eteläisiä hie- man suurempia, pohjaväritään vaaleampia (ei valkeita, vrt. seur. laji) ja niillä kuviointi puuttuu toisinaan lähes kokonaan.

Eana argentana

Yleinen ja isokokoinen harmokääriäinen, jonka etusiipi on yksivärisen valkoinen. Laji lentää kesä–heinäkuussa.

Eana penziana

Yleinen, harmokääriäisten "jättiläinen", joka jo huomiota herättävän suuren kokonsa puolesta erottuu muista lajeista. Etusiivet ovat pitkät ja kapeat, pohjaväri on hyvin vaaleanharmaa. Laji lentää kesä–heinäkuussa.

KIRJALLISUUTTA:

Ivinskis, P. 2004: Lepidoptera of Lithuania – annotated catalogue. Vilnius, 380 s.

Razowski, J. 2002: Tortricidae of Europe. Vol. 1 (Tortricinae and Chlidanotinae), 247 s.

Svensson, I. 2006: Nordens vecklare – The Nordic Tortricidae. — Entomologiska Sällskapet i Lund, Kristianstads Boktryckeri AB, 349 s.

3. HELPOSTI TUNNETTAVAT LAJIT

PM

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2007

Kimmo Saarinen

Juha Jantunen

Kirjoittajan osoite — Author's address:

Kimmo Saarinen
Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti,
Lääkäritie 15, FI-55330 Tiuruniemi.
Sähköposti: all.env@inst.inet.fi

Lämmin alkukesä toi mukanaan runsaasti mansikkakirjosiipiä (*Pyrgus malvae*), kun taas viileän heinäkuun sateet veivät tummakirjosiiven lentokaudesta parhaan terän. Jälkimmäistä ilmoitettiin vain 18 yksilöä 15 ruudusta.

Tasainen ja tylsä päiväperhoskesä?

Vuosi 2007 oli vetinen ja leuto. Talven runsaiden lumisateiden vastapainoksi kevät tuli varhain ja oli suurimmassa osassa maata viiden lämpimimmän joukossa. Toukokuun lopussa lämpötilat kirivät monin paikoin hellelukumisiin, mutta kesän yleisilme oli

sateinen. Lämpimän elokuun takia kesän keskilämpötila oli 0,5–1,5 astetta keskimääräistä korkeampi, mutta päiväperhosten parhaaseen lentoaikaan heinäkuussa oli suorastaan koleaa ja useana päivänä satoi rankasti. Varsinkin Itä-Suomessa jäätiin heinäkuussa tyystin ilman hellepäiviä. Tämä voi osaltaan selittää, miksi päiväperhosten havaintopäiviä kertyi kesällä 2007 selvästi keskimääräistä vähemmän. Osallis-

tujenkin määrä laski edellisvuosista, mutta tästä huolimatta havaintoruutuja kertyi lähes ennätysellisen runsaasti. Seurannalle uusia oli peräti 72 (13 %), joten edellisen vuosikatsauksen kutsu tutkimattomille ruuduille oli kulttu! Uusia ruutuja ilmoitettiin varsinkin Pohjois-Savosta Kainuun ja Rovaniemen kautta käsivarren Lappiin. Kaikkiaan havaintoja tehtiin ilahduttavan tasaisesti etelärannikolta pohjoisimpaan Lappiin

National Butterfly Recording Scheme in Finland (NAFI): summary for 2007

Data for the NAFI is based on the Finnish uniform 27°E grid, 10×10 km quadrats. In 2007, records from 176 amateur and professional lepidopterists covered 104 species and 189,000 specimens (Table 2) from 560 quadrats all over the country (Fig. 1, black dots). Poor weather in July probably hampered observations, resulting in fewer observation days per quadrat than average. Butterfly abundance (individuals per observation days), however, remained at normal levels (Table 1). Only a few species reached a new minimum (3) or maximum (3) abundance compared to the previous ten years (1997–2006). Yet, for most butterflies the summer was worse than the two outstanding ones (2005 and 2006). A tendency for distribution changes (mostly northwards) remained clear. Eleven new provincial finds for the scheme included *Hesperia comma* (*Ta*), *Leptidea reali* (*Sa*), *Lycaena phlaeas* (*Lkor*), *Lycaena dispar* (*Ab*, *Kb*), *Aricia artaxerxes* (*Lkor*), *Apatura iris* (*Sb*), *Araschnia levana* (*Oba*), *Euphydryas iduma* (*Lkoc*), *Melitaea athalia* (*Le*) and *Maniola jurtina* (*Kl*). Underlining indicates the first observations ever in the province. As of December 2007 the NAFI records can be viewed at (www.luomus.fi/nafi). Currently the website only provides distribution maps for all species and years, but the intention is to make it possible in the near future for all participants in the recording scheme to enter new records in the database online.

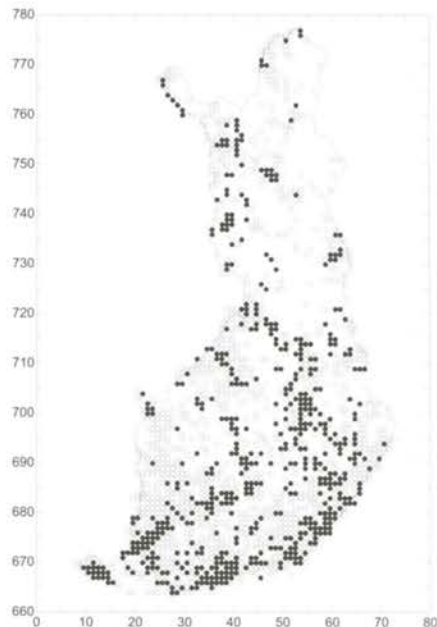

	2007	ka (mean)	suurin (max)	pienin (min)	yhteensä (total)
Henkilöt (participants)	176	205	231 (03)	180 (97)	584
10×10 km ruudut (quadrats)	560	518	566 (00)	455 (02)	1 837
Havaintopäivät (obs.days)	5 683	6 572	7 222 (02)	5 374 (97)	98 048
Lajit (species)	104	102	106 (05)	95 (97)	113
Yksilöt (individuals)	189 405	227 853	302 193 (02)	124 937 (97)	3 262 514
Päivää/ruutu (days/quadrat)	10	13	16 (02)	11 (01)	
Lajia/ruutu (species/quadrat)	15	17	20 (02)	15 (04)	
Yksilöä/päivä (individuals/day)	33	35	43 (06)	23 (97)	

Taulukko 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan havainnointiaktiivisuus vuonna 2007 verrattuna edelliseen kymmenvuotiskauteen 1997–2006.

Table 1. The observation data of NAFI.

Kuva 1. Figure 1. Yhtenäiskoordinaattiruudut (10×10 km), joista seurantaan on ilmoitettu tietoja: ● = vuosi 2007, ○ = vuodet 1991–2006.

asti (kuva 1). Lomakkeita palautettiin eniten Etelä-Savosta (98), Uudeltamaalta (85) ja Pohjois-Savosta (77), jonka havaintoaktiivisuus nosti maakunnan selvimmin keskivertovuoden yläpuolelle.

Vuonna 2007 päiväperhosseurannassa saavutettiin jälleen merkittävä rajapyykki: lomakkeita on nyt palautettu yli 10 000. Vaikka paperilomakkeet tuskin katoavat lähivuosina, niiden osuus kuitenkin vähenee. Jo nyt havaintoja lähetetään runsaasti excel-tiedostoina ja kehitteillä oleva tietojen tallennusmahdollisuus verkossa hämärtää entisestään lomakkeen käsitettä. Tämän takia havaintoaktiivisuuden ja perhostietojen vertailussa painotetaan yhä enemmän havaintoruutuja. Muutokset näkyvät selvimmin taulukoissa 1 ja 2. Paperilomakkeista ei kuitenkaan tarvitse luopua! Pääasia, että havainnot päiväperhosista päätyvät tulevinakin vuosina seurantaan tutkimusten tueksi (ks. erillinen tietolaatikko, s. 33).

Päiväperhosille kesä 2007 oli selvästi kahta edellistä heikompi muttei missään nimessä huono. Havaintopäiviin suhteutettuna perhosten runsaus oli lähellä viimeisen kymmenen vuoden keskiarvoa, vaikka ko-

konaisyksilömäärä jäikin selvästi alle 200 000 yksilön (taulukko 1). Edellisen kerran näin tapahtui sateisena kesänä 1998. Runsausien perusteella kesä oli hämmästyttävän tasainen ja lajikohtaiset ennätykset olivat harvassa. Kun edellisenä kesänä peräti 17 lajia oli runsaimmillaan kymmeneen vuoteen, nyt lista jäi kolmeen: paatsamasiisiipi (*Celastrina argiolus*), kalliosiniisiipi (*Scolitantides orion*) ja rahkahopeatäplä (*Boloria frigga*), joista ensimmäinen ja viimeinen ovat tosin olleet seurannan alkuvuosina vielä runsampia. Toisaalta vain tummakirjosiiven (*Pyrgus alveus*), loistokultasiiven (*Lycaena virgaureae*) ja hietahainäperhosen (*Hipparchia semele*) yksilömäärä jäi alle edellisen kymmenvuotisjakson minimin.

Vuonna 2007 tietoja annettiin 104 päiväperhoslajista (taulukko 2). Maan eteläosissa viime vuosina tavatuista lajeista jäi ilmoittamatta vain etelänhopeatäplä (*Argynnis laodice*) ja Lapista kääpiöhopeatäplä (*Boloria improba*). Päiväperhoslajiston viime aikojen myönteistä pohjavirettä ei tämäkään kesä horjuttanut, sillä seurannalle uusia maakuntahavaintoja tehtiin paljon

(11), tasaisesti Varsinais-Suomesta Enontekiön Lappiin asti. Näistä ilmeisesti pikkukultasiipi (*Lycaena phlaeas*) Lkor Pelkosenniemeltä ja neljä isokultasiipeä (*Lycaena dispar*) Kb Kesälahdelta ovat maakuntiansa ensihavaintoja.

Kesän mielenkiintoisimpia havaintoja esitellään seuraavassa lajiryhmittäin. Yksilömäärien, havaintopäiviin suhteutettujen runsausien ja levinneisyyttä kuvaavien frekvenssien (lajin havaintoruutujen osuus kaikista ruuduista) vertailupohjana on käytetty pääasiassa edellistä kymmenvuotiskautta (1997–2006).

Paksupäitä ilmoitettiin keskimääräistä vähemmän ja varsinkin edellisenä kesänä yksilöennätyksensä tehneiden lauhahiipijän (*Thymelicus lineola*) ja piippopaksupään (*Ochlodes sylvanus*) määrät laskivat roimasti. Myös tummakirjosiiven erinomaista vuotta seurasi syvä notkahdus, sillä näin vähän lajia on ilmoitettu vain aloitusvuonna 1991. Mansikkakirjosiipi (*Pyrgus malvae*) oli ryhmänsä ainoa, jonka yksilömäärä nousi edellisestä kesästä. Lajia löytyi jälleen useista Pohjanmaan ruuduista Om Raa-

Den riksomfattande dagfjärilsmoniteringen i Finland (NAFI): sammandrag för år 2007

Data insamlade inom ramarna för NAFI är baserat på det finländska enhetskoordinatsystemets (27°E) 10×10 kilometers rutor. År 2007 bidrog 176 amatörer och professionella lepidopterologer med observationer av 189 000 exemplar fördelade på 104 arter (Tabell 2) från 560 rutor i hela landet (Fig. 1 svarta prickar). Dåligt väder i juli inverkade troligtvis negativt på antalet observationer så att antalet per ruta blev mindre än medeltalet. Fjärilarnas abundans (exemplar per observationsdag) förblev emellertid på normal nivå (Tabell 1). Endast ett fåtal arter uppvisade ett nytt minimum (3) eller maximum (3) i fråga om abundans jämfört med de föregående tio åren (1997–2006). Ändå var sommaren för de flesta arter sämre än de två åren 2005 och 2006 som var speciellt gynnsamma. Tendensen att utbredningsområden förändras (förskjuts mestadels norrut) var fortsättningsvis tydlig. 11 nya provinsfynd för uppföljningen gjordes: *Hesperia comma* (Tu), *Leptidea reali* (Sa), *Lycaena phlaeas* (Lkor), *Lycaena dispar* (Ab, Kb), *Aricia artaxerxes* (Lkor), *Apatura iris* (Sb), *Araschnia levana* (Oba), *Euphydryas iduna* (Lkoc), *Melitaea athalia* (Le) and *Maniola jurtina* (Kl). En understreckning anger att arten totalt sett var ny för provinsen. Sedan december 2007 kan NAFI-observationerna ses på (www.luomus.fi/nafi). För närvarande finns på denna hemsida endast utbredningskartor för alla arter och år, men avsikten är att i den närmaste framtiden göra det möjligt för alla som deltar i uppföljningen att föra in nya observationer i databasen i realtid.

Taulukko 2. Seurannan lajitiedot vuoden 2007 runsausjärjestyksessä. Yksilömäärien, runsauden ja frekvenssin vertailussa on käytetty edellistä kymmenvuotiskautta (1997–2006), havaintoruutujen osalta koko seuranta-aineistoa (1991–2006). | **Table 2.** Butterfly species in the order of abundance in 2007. Other columns as follows: 2) the mean number of individuals (years 1997–2006), 3) the number of individuals per observation day in 2007 and 4) compared to the average (%), 5) the proportion of positive quadrats in 2007 and 6) compared to the average (%), 7) the number of positive quadrats in 2007 and 8) on average (1991–2006).

Laji/species	Yksilömäärä		Runsaus		Frekvenssi		Ruutuja	
	2007	ka	2007ero%	2007ero%	2007	ka	2007	ka
1. Tesmaperhonen (<i>A. hyperantus</i>)	24585	29642	4.33	-3	49.5	-8	277	234
2. Lanttuiperhonen (<i>P. napi</i>)	16951	24284	2.98	-18	57.0	-17	319	305
3. Kangasperhonen (<i>C. rubi</i>)	13518	11723	2.38	36	47.9	1	268	222
4. Sitruunaperhonen (<i>G. rhamni</i>)	12758	14448	2.24	2	49.8	-11	279	250
5. Nokkosperhonen (<i>N. urticae</i>)	10168	12140	1.79	-2	54.3	-2	304	255
6. Metsänokiperhonen (<i>E. ligea</i>)	8724	8750	1.54	12	37.1	0	208	164
7. Lauhahiipijä (<i>T. lineola</i>)	8557	10250	1.51	-5	39.5	-13	221	204
8. Kangassinisiipi (<i>P. argus</i>)	7526	6591	1.32	31	31.3	-7	175	153
9. Niittyhopeatäplä (<i>B. selene</i>)	7457	5367	1.31	60	41.8	-8	234	205
10. Angervohopeatäplä (<i>B. ino</i>)	5812	6135	1.02	10	37.5	-12	210	191
11. Piippopaksupää (<i>O. sylvanus</i>)	5395	5034	0.95	25	38.6	-16	216	199
12. Neitoperhonen (<i>N. io</i>)	4505	14564	0.79	-64	34.1	-14	191	163
13. Loistokultasiipi (<i>L. virgaureae</i>)	4154	7344	0.73	-35	37.1	-25	208	215
14. Pursuhopeatäplä (<i>B. euphrosyne</i>)	3702	3578	0.65	20	35.7	-10	200	188
15. Ketosinisiipi (<i>P. idas</i>)	3628	2666	0.64	56	26.3	-4	147	123
16. Liuskaperhonen (<i>N. c-album</i>)	3390	3632	0.60	9	36.1	-14	202	187
17. Amiraali (<i>V. atalanta</i>)	3031	6307	0.53	-43	33.6	-3	188	142
18. Pihlajaperhonen (<i>A. crataegi</i>)	2960	3419	0.52	0	26.4	-14	148	129
19. Hopeasinisiipi (<i>P. amandus</i>)	2699	3565	0.47	-12	33.9	-11	190	170
20. Tummapapurikko (<i>L. maera</i>)	2447	3320	0.43	-14	30.5	-16	171	167
21. Paatsamasinisiipi (<i>C. argiolus</i>)	2394	1146	0.42	140	37.1	20	208	150
22. Juolukkasinisiipi (<i>A. optilete</i>)	2373	2265	0.42	20	30.7	-7	172	148
23. Auroraperhonen (<i>A. cardamines</i>)	2116	1811	0.37	36	32.9	-14	184	177
24. Ohdakeperhonen (<i>V. cardui</i>)	1895	1293	0.33	74	32.3	23	181	120
25. Orvokkihopeatäplä (<i>A. aglaja</i>)	1830	2263	0.32	-6	32.0	-14	179	166
26. Suruvaippa (<i>N. antiopa</i>)	1782	3453	0.31	-40	37.7	-22	211	208
27. Ruskosinisiipi (<i>A. eumedon</i>)	1590	683	0.28	165	12.3	-7	69	66
28. Ratamoverkkoperhonen (<i>M. athalia</i>)	1564	1420	0.28	28	25.7	-5	144	125
29. Virnaperhonen (<i>L. sinapis</i>)	1483	2350	0.26	-26	26.1	-30	146	165
30. Hohtosinisiipi (<i>P. icarus</i>)	1475	1730	0.26	0	21.3	-30	119	132
31. Niittysinisiipi (<i>P. semiargus</i>)	1427	1971	0.25	-16	25.5	-21	143	144
32. Idänniittyperhonen (<i>C. glycerion</i>)	1403	2164	0.25	-24	11.6	-27	65	72
33. Rämehopeatäplä (<i>B. eunomia</i>)	1375	979	0.24	62	10.5	-24	59	67
34. Ketohopeatäplä (<i>A. adippe</i>)	1309	1958	0.23	-22	20.5	-29	115	131
35. Metsäpapurikko (<i>L. petropolitana</i>)	1041	1433	0.18	-16	20.4	-27	114	122
36. Pikkukultasiipi (<i>L. phlaeas</i>)	1021	1397	0.18	-15	24.8	-9	139	118
37. Mustatäplähiipijä (<i>C. silvicola</i>)	945	1257	0.17	-11	21.6	-24	121	122
38. Kaaliperhonen (<i>P. brassicae</i>)	941	1155	0.17	-4	17.7	-29	99	104
39. Suokeltaperhonen (<i>C. palaeno</i>)	813	1219	0.14	-21	18.4	-31	103	121
40. Keltaniittyperhonen (<i>C. pamphilus</i>)	785	969	0.14	-7	11.8	-32	66	82
41. Keisarinviihta (<i>A. paphia</i>)	680	488	0.12	61	13.9	42	78	40
42. Saraikkoniittyperhonen (<i>C. tullia</i>)	521	438	0.09	38	7.9	-23	44	49
43. Kirjoverkkoperhonen (<i>E. matura</i>)	488	647	0.09	-12	8.6	-25	48	51
44. Naurisperhonen (<i>P. rapae</i>)	463	1530	0.08	-64	10.4	-53	58	87
45. Ketokultasiipi (<i>L. hippothoe</i>)	444	451	0.08	14	11.3	-24	63	71
46. Lehtosinisiipi (<i>A. artaxerxes</i>)	443	493	0.08	5	11.4	-18	64	62
47. Suohopeatäplä (<i>B. aquilonaris</i>)	432	528	0.08	-6	8.9	-23	50	59
48. Haapaperhonen (<i>L. populi</i>)	402	535	0.07	-12	16.1	-11	90	70
49. Ritariperhonen (<i>P. machaon</i>)	342	321	0.06	24	22.7	-9	127	114
50. Mansikkakirjosiipi (<i>P. malvae</i>)	336	438	0.06	-11	14.6	-11	82	78
51. Rahkahopeatäplä (<i>B. frigga</i>)	320	189	0.06	97	3.9	12	22	19
52. Karttaperhonen (<i>A. levana</i>)	313	308	0.06	17	6.8	56	38	17

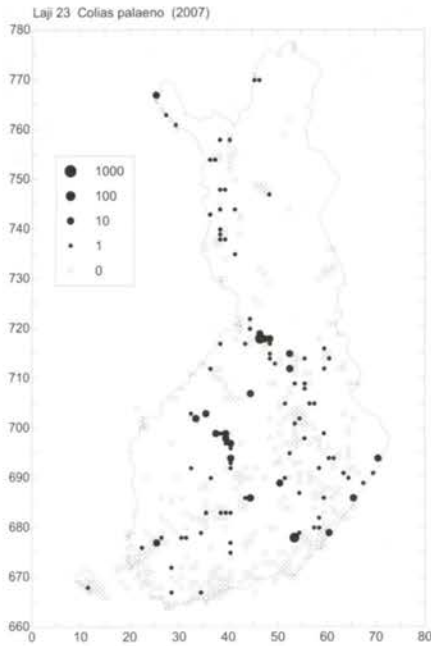
Täpläpaksupää (*Hesperia comma*) todistettavasti kahden vuosikymmenen tauon jälkeen Etelä-Hämeessä! Viime vuosina usein kehittyneen piippopaksupään toisen sukupolven yksilöitä kannattaa katsoa tarkemmin, sillä niiden joukosta voi löytyä harvinainen paluumuuttaja.

heen asti. Lauhahiipijä puolestaan ilmoitettiin Perä-Pohjanmaalta (*Obb* Ranua) jo toisena kesänä peräkkäin. Suurin yllätys oli kuitenkin *Ta* Hämeenkoskelta 28.7.2007 kuvattu täpläpaksupää (*Hesperia comma*)! Leo Kohonen seurasi yksilöä puutarhansa suopayrttien, poimulehtien ja ailakkien kullilla ja onnistui vielä nappaamaan otuksesta kuvankin. Kun muistetaan vuonna 2001 *Ka* Miehikkälästä löytynyt pieni esiintymä (lajia on havaittu paikalla myöhemminkin), täpläpaksupää on syytä pitää mielessä muuallakin Etelä-Suomessa. Hämeen tuoreella löydöllä on myös mielenkiintoinen linkki mahdolliseen hietäheinäperhoseeseen, josta lisää täpläperhosten yhteydessä.

Ritariperhosten kesä oli sekä runsauden että levinneisyyden suhteen keskiverto. Apolloa (*Parnassius apollo*) havaittiin itäisimmillään *Ab* Lohjalla ja pohjoisimmat ritariperhoset (*Papilio machaon*) ilmoitettiin *Obb* Ylitorniosta.

Kaaliperhosten yksilömäärät jäivät yleisesti viime vuosien tasosta, mutta auroraperhonen (*Anthocharis cardamines*) sentään oli edelliskesän tavoin runsas. Kahtena viime kesänä lajia ei kuitenkaan ole ilmoitettu lainkaan Ahvenanmaalta. Taustalla lienee vain vähäinen havainnointi lentoaikana, koska virnaperhosen (*Leptidea sinapis*) tilanne on sama. Sen sijaan suokeltaperhosen (*Colias palaeno*) uusi ruutu *Al* Lemlannista vahvisti lajin kuuluvan edelleen maakunnan faunaan (kuva 2). Pohjoisessa virnaperhonen havaittiin jälleen kahdesta *Lkor* Sodankylän ruudusta, pihlajaperhosen (*Aporia crataegi*) pohjoisimmat yksilöt löytyivät puolestaan *Obb* Rovaniemeltä. Ryhmän vaeltajista kaaliperhosen (*Pieris brassicae*) havainnot olivat keskitasoa, mutta naurisperhonen (*Pieris rapae*) väheni edelliskesästä ja laji mainittiin vain

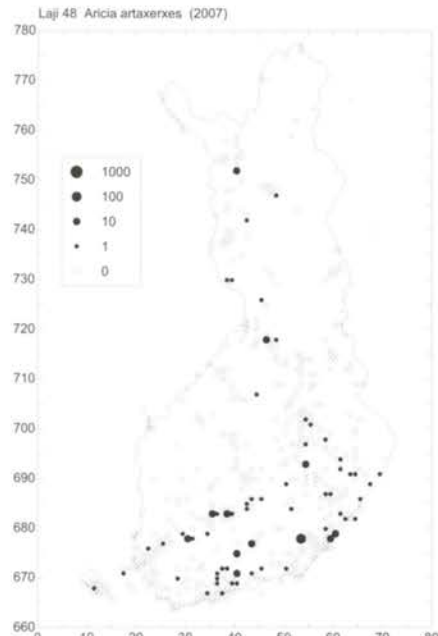
Kuva 2. Figure 2. Suokeltaperhonen (*Colias palaeno*) on tunnetusti Ahvenanmaalla harvinaisen, mutta onko se käynyt yhtä vähin muuallakin eteläisimmässä Suomessa? Kesällä 2007 laji ilmoitettiin vain kolmessa ruudussa lähes 100 km leveällä vyöhykkeellä Uusikaupunki-Lappeenranta -linjan eteläpuolella.

58 ruudusta. Vaaleakeltaperhonen (*Colias hyale*) löytyi neljästä ruudusta (N Helsinki/Vantaa, Ka Hamina, Ka Kotka, Sa Joutseno) ja sinappiperhonenkin (*Pontia daplidice*) palasi vuoden tauon jälkeen seurantaan, kun Ka Kotkan Viikarin saaresta ilmoitettiin kaksi yksilöä.

Nopsa- ja kultasiivistä on pääsääntöisesti myönteistä kerrottavaa, vaikka loistokultasiippiä ilmoitettiin yhtä vähän viimeksi 1990-luvun alkuvuosina ja pikkukultasiiven parin vahvan vuoden kausi päättyi. Ensimmäinen mainitusta tehtiin kuitenkin seurannan pohjoisin havainto *Lkoc* Kolarista, jälkimmäisen puolestaan löytyi ilmeisesti ensimmäistä kertaa Sompion Lapista (*Lkor* Pelkoseniemä). Pikkukultasiipi tavattiin myös uudelta alueelta *Le* Enontekiön Pättikkästä. Onko kyse kaksisukupolvisen eteläisen vai yksisukupolvisen pohjoisen alalajin leviämistä? Vai molemmista? Maan eteläosissa isokultasiipi vahvisti asemiaan, sillä laji havaittiin ensimmäistä kertaa Pohjois-Karjalasta (*Kb* Kesälähti) ja myös *Ab* Kemiö oli seurannalle uusi maakuntahavainto. Pienestä yksilömäärästä huolimatta ruostenopsasiipi (*Thecla betulae*) todettiin seurannassa vasta kolmannen kerran Satakunnasta (*St* Eura). Kangasperhonen (*Callophrys rubi*) oli runsaimmillaan vuosiin ja tamminopsasiipi (*Favonius quercus*) löytyi jälleen uudesta ruudusta itäisellä Uudellamaalla (*N* Pernaja).

Laji/species	Yksilömäärä		Runsas		Frekvenssi		Ruutuja	
	2007	ka	2007	ero%	2007	ero%	2007	ka
53. Täpläpurikko (<i>P. aegeria</i>)	293	578	0.05	-41	8.9	-43	50	68
54. Lapinnokiperhonen (<i>E. pandrose</i>)	233	418	0.04	-37	1.3	-6	7	9
55. Pikkuapollo (<i>P. mnemosyne</i>)	195	475	0.03	-51	0.7	-44	4	5
56. Suonokiperhonen (<i>E. embla</i>)	170	122	0.03	59	3.9	2	22	19
57. Muurainhopeatäplä (<i>B. freija</i>)	168	230	0.03	-15	3.9	-24	22	27
58. Kalliosinisiipi (<i>S. orion</i>)	153	51	0.03	250	1.3	79	7	4
59. Rinnehopeatäplä (<i>A. niobe</i>)	151	222	0.03	-22	3.2	-45	18	28
60. Apollo (<i>P. apollo</i>)	133	91	0.02	69	1.1	-28	6	7
61. Luhtakultasiipi (<i>L. helle</i>)	104	40	0.02	202	1.1	133	6	3
62. Keltaverkkoperhonen (<i>E. aurinia</i>)	89	146	0.02	-29	0.4	-63	2	5
63. Purohopeatäplä (<i>B. thore</i>)	78	77	0.01	16	0.5	-21	3	3
64. Helmihopeatäplä (<i>I. lathonia</i>)	75	114	0.01	-20	2.3	4	13	10
65. Tuominopsasiipi (<i>S. pruni</i>)	62	112	0.01	-34	4.3	-19	24	22
66. Virnasinisiipi (<i>G. alexis</i>)	59	48	0.01	46	1.8	-10	10	10
67. Tamminopsasiipi (<i>F. quercus</i>)	47	60	0.01	-10	2.0	7	11	8
68. Pikkusinisiipi (<i>C. minimus</i>)	45	59	0.01	-11	0.7	15	4	3
69. Häiveperhonen (<i>A. iris</i>)	44	124	0.01	-59	3.9	64	22	9
70. Tummaverkkoperhonen (<i>M. diamina</i>)	43	120	0.01	-60	0.2	-74	1	3
71. Keltatäplähiipijä (<i>C. palaemon</i>)	42	100	0.01	-53	2.5	-58	14	26
72. Huhtasinisiipi (<i>A. nicias</i>)	41	190	0.01	-78	1.6	-20	9	9
73. Ruijannokiperhonen (<i>E. polaris</i>)	37	91	0.01	-56	0.9	20	5	4
74. Lapinverkkoperhonen (<i>E. iduna</i>)	36	144	0.01	-72	0.7	117	4	2
75. Ruostenopsasiipi (<i>T. betulae</i>)	36	89	0.01	-52	2.7	-39	15	17
76. Hietahäinäperhonen (<i>H. semele</i>)	30	325	0.01	-89	2.1	-32	12	15
77. Tundrahopeatäplä (<i>B. chariclea</i>)	28	157	0.00	-80	0.4	-60	2	5
78. Jalavanopsasiipi (<i>S. w-album</i>)	26	40	0.00	-27	0.5	-20	3	3
79. Tummahäränsilmä (<i>M. jurtina</i>)	25	93	0.00	-68	1.4	-40	8	10
80. Suokirjosiipi (<i>P. centaureae</i>)	24	46	0.00	-39	1.8	-2	10	11
81. Lapinkeltaperhonen (<i>C. hecla</i>)	22	36	0.00	-31	0.4	-36	2	3
82. Täpläpaksupää (<i>H. comma</i>)	22	21	0.00	20	0.5	-45	3	5
83. Tummakirjosiipi (<i>P. alveus</i>)	18	63	0.00	-67	2.7	-31	15	18
84. Isokultasiipi (<i>L. dispar</i>)	16	7	0.00	143	1.3	146	7	2
85. Sarakylmänperhonen (<i>O. norna</i>)	15	66	0.00	-75	0.4	-31	2	4
86. Rämekylmänperhonen (<i>O. jutta</i>)	13	466	0.00	-97	0.9	-84	5	30
87. Tunturihopeatäplä (<i>B. napaea</i>)	13	89	0.00	-83	0.2	-60	1	2
88. Paljakkakylmänperhonen (<i>O. bore</i>)	13	38	0.00	-61	0.7	10	4	3
89. Muurahaissinisiipi (<i>G. arion</i>)	13	11	0.00	35	0.4	-9	2	2
90. Pikkuhäiveperhonen (<i>A. ilia</i>)	13	5	0.00	173	1.1	158	6	2
91. Tunturikeltaperhonen (<i>C. tyche</i>)	10	39	0.00	-70	0.2	-28	1	1
92. Pohjanhopeatäplä (<i>B. polaris</i>)	9	27	0.00	-63	0.2	-53	1	2
93. Harjusinisiipi (<i>S. vicrama</i>)	9	20	0.00	-48	0.2	-30	1	1
94. Vaaleakeltaperhonen (<i>C. hyale</i>)	8	6	0.00	54	0.7	42	4	3
95. Kannussinisiipi (<i>C. argiades</i>)	5	58	0.00	-90	0.4	-77	2	5
96. Täpläverkkoperhonen (<i>M. cinxia</i>)	5	15	0.00	-60	0.7	3	4	5
97. Tundrasinisiipi (<i>A. glandon</i>)	4	90	0.00	-95	0.2	14	1	1
98. Kirjopapurikko (<i>L. achine</i>)	4	28	0.00	-83	0.5	-30	3	3
99. Tunturikirjosiipi (<i>P. andromedae</i>)	4	13	0.00	-64	0.2	-23	1	1
100. Lehtohopeatäplä (<i>B. titania</i>)	3	15	0.00	-78	0.2	-57	1	2
101. Sinappiperhonen (<i>P. daplidice</i>)	2	269	0.00	-99	0.2	-95	1	12
102. Kairanokiperhonen (<i>E. disa</i>)	2	18	0.00	-87	0.4	0	2	4
103. Isonokkosperhonen (<i>N. xanthomelas</i>)	1	2	0.00	-23	0.2	-26	1	1
104. Tummavirnaperhonen (<i>L. reali</i>)	1	<1	0.00	>999	0.2	836	1	<1
105. Kääpiöhopeatäplä (<i>B. improba</i>)	0	30	0.00	-	0.0	-	0	<1
106. Etelänhopeatäplä (<i>A. laodice</i>)	0	18	0.00	-	0.0	-	0	4
107. Etelänkeltaperhonen (<i>C. crocea</i>)	0	1	0.00	-	0.0	-	0	<1
108. Kirsikkaperhonen (<i>N. polychloros</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1
109. Täplänokkosperhonen (<i>N. vaualbum</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1
110. Kuusamaperhonen (<i>L. camilla</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1
111. Purjoperhonen (<i>I. podalirius</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1
112. Idänhäränsilmä (<i>M. lycaon</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1
113. Vuorisinappiperhonen (<i>P. callidice</i>)	0	<1	0.00	-	0.0	-	0	<1

Kuva 3. Figure 3. Kesä 2007 toi lehtosinisiiven (*Aricia artaxerxes*) ensimmäisen seuranta-havainnon Sompion Lapista (Lkor Sodankylä). Kartan havaintojen lisäksi lajia todettiin Le Enontekiön Annjalonjilla, jonka erillispopulaatio on ollut tiedossa jo 1970-luvulta lähtien.

Kangasperhonen (*Callophrys rubi*) nousi viiden vuoden tauon jälkeen päiväperhosten kärkikolmikkoon yli 13 000 yksilön voimin.

Lähes 2 400 yksilöä nosti paatsamasinisiiven (*Celastrina argiolus*) runsauslistalla lähes kymmenen pykälää tavallista ylempäs. Laji ilahdutti myös monia Lapin retkeilijöitä.

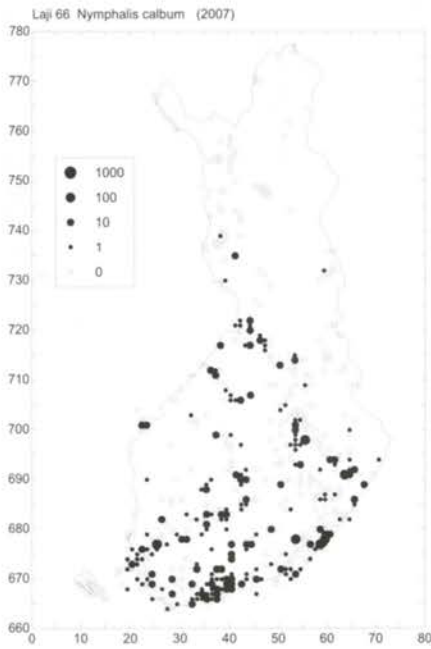
Sinisiiville kesä oli edellisen tavoin hyvä, mutta samanlaisia yksilöennätyksiä ei nyt tehty. Kalliosinisiipeä kuitenkin ilmoitettiin enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja paatsamasinisiipikin on ollut runsaampi vain vuonna 1996. Jälkimmäisen havainto Lkoc Muonion Pallastunturilla on seurannan toiseksi pohjoisin. Erityisesti Kittilästä kertyi useita havaintoja ”eteläisistä” lajeista: niittysinisiiven (*Polyommatus semiargus*) pohjoisin yksilö seurannassa, lehto-

sinisiiven (*Aricia artaxerxes*) yksi pohjoisimmista löydöistä (kuva 3) ja hopeasinisiipi (*Polyommatus amandus*) vasta toisen kerran maakunnasta. Lisäksi kannattaa mainita hohtosinisiiven (*Polyommatus icarus*) kolmas seurantatieto Inarin Lapista (Li Utsjoki, Karigasniemi). Pohjoisen tapahtumat antavat vahvaa näyttöä ilmaston lämpenemisestä. Ruskosinisiipi (*Aricia eumedon*) oli edelleen runsas kuten pienet keskikesän kangas- ja ketosinisiipikin, vaikka

”Tulossa saattaa olla kaikkien aikojen vaeltajaperhoskesä”, tiedotti Luonnontieteellinen keskusmuseo 14.6.2007. Kesä ei kuitenkaan edennyt toivomusten mukaisesti lämpimissä ja aurinkoisissa merkeissä. Vaaleakeltaperhosia (*Colias hyale*) sentään ilmoitettiin 8 yksilöä, enemmän kuin kolmena viime vuotena yhteensä. Tämä yksilö on kuvattu Kaakkois-Virossa, jossa lajilla on pysyviä kantoja.

Kuva 4. Figure 4. Liuskaperhosen (*Nymphalis c-album*) kesän 2007 tiedot pohjautuivat 202 ruutuun. Niiden joukossa oli peräti kolme ruutua Perä-Pohjanmaalla, pohjoisin *Obb* Pellossa.

molemmat vähenivät melkoisesti edellisestä huippukesästä. Ilahduttavaa oli muurahais-sinisiiven (*Glaucopsyche arion*) paluu seurantaan, vaikkakin vanhoilta tutuilta *Sa* Taipalsaaren ja *Kb* Liperin ruuduilta. Kannus-

sinisiiven (*Cupido argiades*) kannat olivat ilmeisen heikkoja, sillä tiedot jäivät vain kahden ruudun varaan (*Ka* Hamina, *Ta* Hämeenkoski).

Täpläperhosista kirjattiin seurantaan kaksi uutta maakuntahavaintoa, häiveperhonen (*Apatura iris*) Pohjois-Savosta (*Sb* Siilinjärvi) ja karttaperhonen (*Araschnia levana*) Perä-Pohjanmaalta (*Obb* Rovaniemi). Haaperhonen (*Limenitis populi*) puolestaan ilmoitettiin jo toisena vuotena peräkkäin Satakunnasta (*St* Ikaalinen ja Parkano). Kaikkien kolmen yksilömäärät kuitenkin laskivat selvästi edellisistä hyvistä vuosista. Neitoperhosen (*Nymphalis io*) kantojen hiipuminen on kuitenkin omaa luokkaaansa: runsaat 4 500 yksilöä on vain kymmenesosa kahden vuoden takaisista lukemista. Laji on joutunut luopumaan myös tuoreista aluevaltauksistaan, sillä pohjoisin havainto (*Om* Alavieska) jäi lähes 200 kilometriä etelämmäksi kuin edellisenä kesänä (*Obb* Keminmaa). Sen sijaan liuskaperhonen (*Nymphalis c-album*) rynnisti vahvasti pohjoiseen, tuloksena kaikkiaan kolme uutta ruutua Perä-Pohjanmaalla (kuva 4). Vaikka amiraali (*Vanessa atalanta*) ja ohdakeperhonen (*Vanessa cardui*) vaelsivat Suomeen suurin joukoin jo alkukesästä, keskikesän säät veivät parhaan te-

rän vaeltajien vahvaksi odotetulta kotimaiselta polvelta. Seurantaan ilmoitettiin vain yksi isonokkosperhonen (*Nymphalis xanthomelas*) *Sa* Joutsenosta.

Hopeatäplien vahva edellisvuosi heijastui myös kesään 2007. Niittyhopeatäplän (*Boloria selene*) runsas kausi jatkui, keisarinviitta (*Argynnis paphia*) ilmoitettiin uusilta alueilta Pohjois-Savon länsiosista (*Sb* Haukivuori, Pielavesi) ja angervohopeatäplä (*Brenthis ino*) tavattiin aivan Kittilän Lapin tuntumasta (*Obb* Pello). Suolajit olivat suohopeatäplää (*Boloria aquilonaris*) lukuun ottamatta ”runsaaita”, varsinkin rahkahopeatäplää on ilmoitettu seurantaan vain kerran aikaisemmin (1996) yhtä paljon. Sen sijaan rinnehopeatäplän (*Argynnis niobe*) tiedot jäivät 18 ruutuun ja ketohopeatäpläkin (*Argynnis adippe*) ilmoitettiin vain 115 ruudusta: luvut ovat olleet yhtä pieniä vain vuosina 1991 ja 1993.

Verkkoperhosista saatiin pohjoisesta kaksi uutta seurantamaakuntaa, kun lapinverkkoperhonen (*Euphydryas iduna*) löytyi Kittilän Lapista (*Lkoc* Muonio, Puljutunturi) ja ratamoverkkoperhonen (*Melitaea athalia*) Enontekiön Lapista (*Le* Enontekiö, Lammaskoski). Jälkimmäinen lensi ryhmänsä ainoana keskivertovuotta runsaampana,

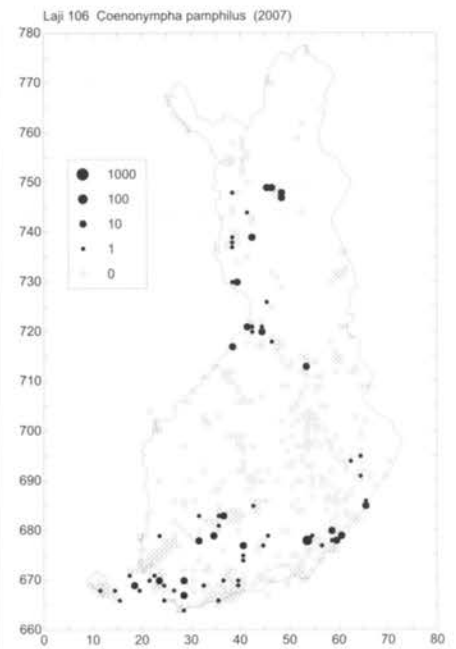
Karttaperhosen (*Araschnia levana*) elinalue laajenee edelleen. Perä-Pohjanmaan ensimmäisen seurantahavainnon ohella laji mainittiin jälleen Koillismaalta (*Ks* Kuusamon kaksi ruutua) ja Kainuusta (*Ok* Paltamo) sekä uudelta alueelta Savosta (*Sa* Leppävirta).

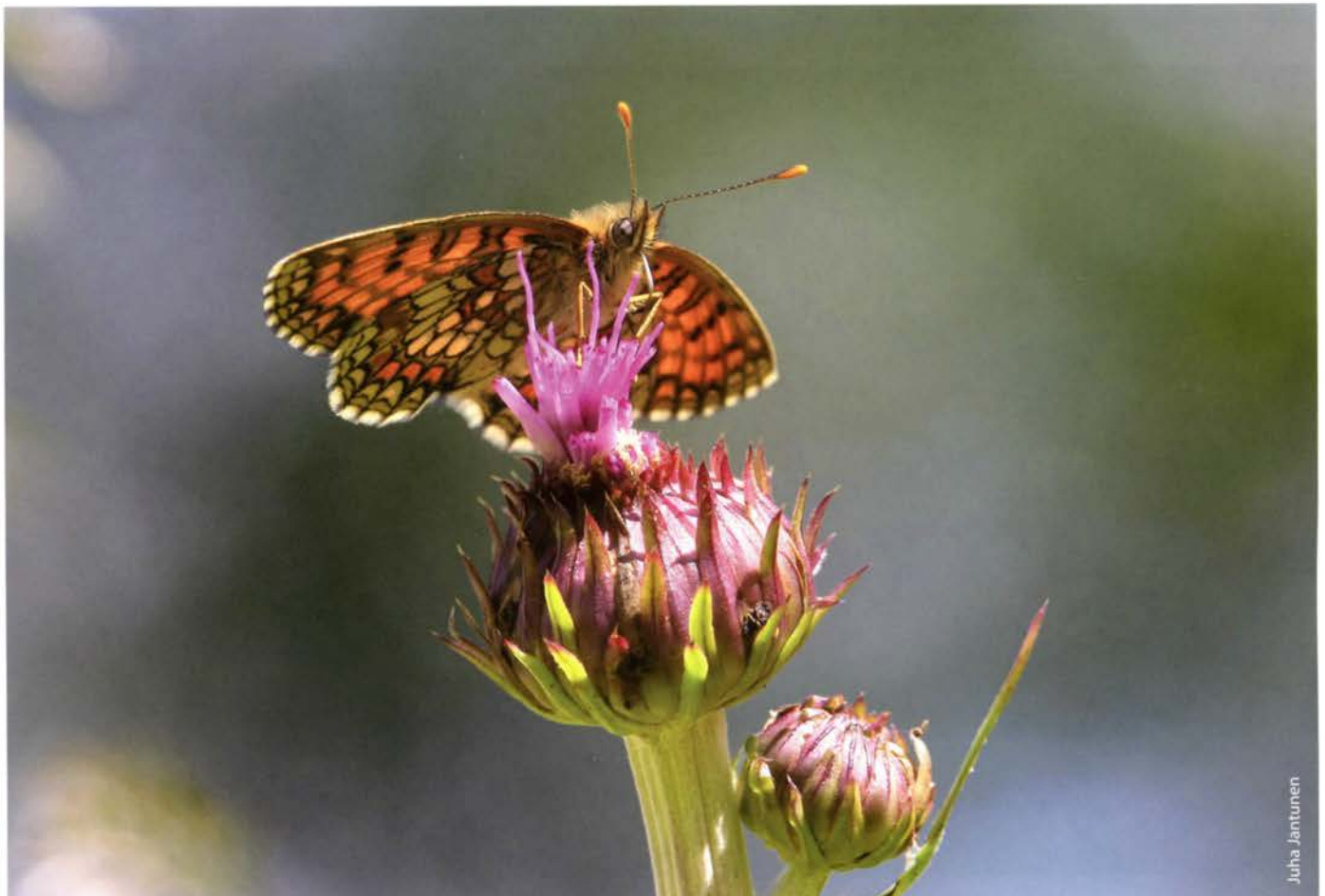
mutta myös kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) useamman heikon vuoden kausi kääntyi nousuun. Ahvenanmaan täpläverkkoperhosenkin (*Melitaea cinxia*) pa-lasi listoille vuoden tauon jälkeen.

Heinäperhoset jäivät yleisesti tavanomaisista määristä kuten edellisenäkin kesänä. Esimerkiksi hietahinäperhosia ilmoitettiin vähemmän kuin kertaakaan aikaisemmin, metsänokiperhosen (*Erebia ligea*) parittomien vuosien yksilömäärät ovat olleet yhtä pieniä vain seurannan alkuvuosina ja idänniittyperhosen (*Coenonympha glycerion*) oli nyt niukimmillaan 2000-luvulla. Suomen päiväperhosten runsauslistan ykkösti-laa pitävän tesmaperhosen (*Aphantopus hyperantus*) yksilömäärä jäi edellisen ker-ran alle 30 000 yksilön vuonna 1999. Vaik-ka heinäperhoset eivät yleisesti hätkähdytäneentä lentotaidoillaan, uusiakin alueita valloitet-tiin. Tummahäränsilmän (*Maniola jurtina*) ensimmäisiä seurantahavaintoja Laatokan Karjalasta (*Lk* Parikkala, kaksi ruutua) ja metsänokiperhosen toista löytöä Kittilän Lapista (*Lkoc* Kittilä) täydensivät seuran-nan pohjoisimpiin kuuluvat täpläpapurikko (*Pararge aegeria*) Sa Kuopiosta ja tum-mapapurikko (*Lasiommata maera*) Om

Raahesta. Keltaniittyperhosen (*Coenonympha pamphilus*) elinalueeseen (kuva 5) sen sijaan näyttää repeävän samanlainen aukko kuin idänniittyperhosella, jonka yksi ruutu Om Pietarsaassa oli lähes 300 km "irralaan" lähimmistä eteläisen esiintymis-alueen ruuduista (*St* Eura, *Sa* Leivonmäki). Tulevana kesänä näiden helposti tunnistet-tavien lajien havainnointiin kannattaa kiin-nittää erityistä huomiota Rauman, Joen-suun, Nurmeksen ja Kokkolan rajaamalla alueella. Koosteen loppuun vielä pari mie-lenkiintoista havaintoa. Paahteiselta rata-penkereen hiekalta ponnahti äkkinäiseen lentoon joko kaksi ilmeistä hietahinäper-hosta tai idänhäränsilmää (*Maniola lyc-aon*) Ta Heinolassa 25.7.2007, mutta yksi-löiden määritys jäi lopullisesti varmenta-matta. Joka tapauksessa ajankohta osuu kiehtovan hyvin yhteen vain muutama päi-vä myöhemmin Hämeenkoskelta kuvatun täpläpaksupään kanssa. Rämekylmänper-hosesta (*Oeneis jutta*) puolestaan tehtiin "väärän vuoden" havaintoja ennätykselli-sesti viidestä ruudusta (*Sa* Leivonmäki, *Tb* Uurainen, *Kb* Kesälahti, *Ok* Suomussalmi, *Lkoc* Kolari). Jokohan ilmastonmuutos se-koittaa vuorovuotisen suolajin säännöllistä elämänrytmiä?

Kuva 5. Figure 5. Keltaniittyperhosen (*Coenonympha pamphilus*) elinalue jakautuu uhkaavasti kahtia — vai onko havainnoissa vain aukko maan keskiosissa? Asiaan kannattaa paneutua, koska lähisukuinen idänniittyperhonen näyttäisi myös puuttuvan samoilta alueilta.

Ratamoverkkoperhosta (*Melitaea athalia*) on ilmoitettu seurantaan lähes 26 000 yksilöä, enemmän kuin muita verkkoperhosia yhteensä. Kesällä 2007 lajin kannat vahvistuivat edellisvuosista.

Perhostiedoilla yhä enemmän käyttöä

Kimmo Saarinen

Vuodesta 1991 lähtien päiväperhosseurantaan on saatu tietoja lähes 600 henkilöltä, joiden ansiosta instituutista löytyy 1,7 hyllymetriä arkistomappeja — sisällään yli 10 000 lomaketta. Omansa lähettäneet on ehkä joskus miettinyt, mihin ne lopulta joutuvat, mitä niillä tehdään ja onko kesämökin pihan vaatimattomasta lajilistauksesta todellakin hyötyä. Vastaus on kyllä, sillä vuosittain lähes 200 000 yksilöllä kasvavalle aineistolle on yhä enemmän kysyntää. Koska seurannan tietoja on käytetty laajalti tutkimuksessa ja suomalaisen luonnon monimuotoisuuden seurannoissa, tämä kirjoitus toivottavasti kannustaa seurantaaktiiveja jatkamaan arvokasta työtä päiväperhosten parissa!

Baptriaan laadittu vuosikatsaus on useimmille näkyvin osa seurantaan. Ennen seuraavaa maastokautta annettu osallistujapalaute onkin osoittautunut tehokkaaksi keinoksi ylläpitää vapaaehtoisuuteen perustuva seuranta pystyssä. 2000-luvun aikana kesän tuloksista on myös tiedotettu Suomen tietotoimiston kautta, mikä osaltaan on lisännyt yleistä kiinnostusta päiväperhosia kohtaan.

Vuodenvaihteen jälkeen paperilomakkeet lähinnä keräävät hyllyssä pölyä, mutta tiedot eivät ummehtu mappeihin. Aineistot olivat mukana jo Luonnontieteellisen keskusmuseon Perhosatlas-kirjassa (Huldén ym. 2000), jonka jälkeen niitä on käytetty kahdessa väitöskirjatyössä (Kimmo Saarinen 2002, Jussi Päivinen 2003). Viime vuosina tietoja ovat hyödyntäneet lähinnä ulkopuoliset tutkijaryhmät. Suomen ympäristökeskuksen Luonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelma on yhteistyössä Oulun yliopiston tutkijoiden kanssa käyttänyt seurantatietoja viimeaikaisissa hankkeissa (ALARM, LUMOTTU), joissa Miska Luoto, Juha Pöyry ja Risto Heikkinen ovat selvittäneet mm. ilmastomuutoksen vaikutuksia seuranta-aineiston avulla. Tuorein yhteistyösopimus laadittiin Helsingin yliopiston metapopulaatiobiologian tutkimusryhmän kanssa syksyllä 2007. Mar Cabezan johtama ryhmä selvittää suojelualueverkoston kattavuutta suhteessa lajien esiintymiseen ja tulokset on tarkoitus esittää *The International Congress of Entomology* -seminaarissa kesällä 2008. Päiväperhosseurannan tietoihin osittain tai kokonaan perustuvat tieteelliset artikkelit on koottu tekstin loppuun.

LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

1. Tavoitteet

Päiväperhosseuranta: havainnot

Havaintojen keskuksella laaditun lähes 600 lomakkeen...

Laji	vuoden	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Yhteensä		6912	261	396	672	258	331	1027	620	304	164
Yhteensä		1542	6	102	91	52	83	81	45	64	74
Yhteensä		282	9	54	26	4	38	13	23	23	
Yhteensä		877	64	27	97	80	30	153	39	105	84
Yhteensä		1444	63	179	324	208	227	127	168	138	101
Yhteensä		16750	220	728	130	232	613	841	938	828	1698

LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

Päiväperhosseuranta

Vuoden 2007 seuranta...

Vuosi	Käynnissä	Uusia	Havainnot	Lajit	Yhteensä
2007	1422	1817	110	112	2539
2006	1390	138	3681	96	91742
2005	988	230	4071	96	131500
2004	868	482	5447	96	133067
2003	804	473	1954	96	105401
2002	625	471	8113	87	114899
2001	546	478	8276	96	128017
2000	574	530	8877	96	140228
1999	610	440	6880	104	107934
1998	739	596	11481	102	180219
1997	739	596	4296	102	154989
1996	817	435	7222	104	102799
1995	715	524	4780	104	121487
1994	787	544	6629	104	154730
1993	742	559	4290	106	158011
1992	720	620	6434	101	127813
1991	541	582	5714	104	108881

Seurannan internetsivut ovat osoitteessa: www.luomus.fi/nafi.

Suomen ympäristökeskuksen vuonna 2006 käynnistämän hankkeen *Luonnon monimuotoisuuden mittarit* tavoitteena on kehittää Suomen biodiversiteetin tilaa ja muutosta kuvaava indikaattorikokoelma, joka on tarkoitus julkaista verkossa vuonna 2008. Sivuston yli 120 indikaattoria on ryhmitelty Suomen luonnon pääelinympäristötyyppien mukaan, lisäksi mukana on indikaattoreita myös ilmastomuutoksesta ja ihmisen toiminnan seurauksena leviävistä vieraslajeista. Seurannan tiedoista on jo laadittu indikaattori soiden päiväperhosille ja jatkossa kenties myös toinen Lapin lajeille. Kuten Viidalepp ja Mikkola kirjoittivat Baptriassa 3/2007, näissä ryhmissä ilmastomuutoksen kielteiset vaikutukset näkyvät ensimmäiseksi.

Loppuvuodesta 2007 seuranta sai myös omat internetsivut www.luomus.fi/nafi Luonnontieteellisen keskusmuseon palvelimelle. Sivustoa on tarkoitus kehittää niin, että päiväperhoshavainnot voi jatkossa tallentaa itse esimerkiksi lentoaikeidiedoilla tai tarkemmalla havaintoruudulla varustettuna. Havaintoja voi myös tallentaa päiväkohtaisesti tai nykyiseen tapaan kaikki kesän havainnot kerralla. Tavoitteena on vähentää päällekkäistä työtä sekä helpottaa tietojen lähettämistä ja niiden käsittelyä. Tietokantojen rakennetta jalostamalla puolestaan parannetaan seurannan ja SPS:n käyttöönsä omaksuman nk. Virtalan tietokannan yhteensopivuutta. Jatkossa meillä on toivottavasti järjestelmä, jossa kaikki päiväperhoshavainnot kertyvät yhteen ja samaan paikkaan,

josta ajantasaisen ja kattavien katsauksien tekeminen sujuu nykyistä paremmin. Klikkaa itsesi seurannan sivuille!

Tieteelliset seurantajulkaisut:

- Marttila O, Saarinen K, Jantunen J. (1999). The national butterfly recording scheme in Finland: First seven-year period 1991–1997. *Nota lepidopterologica* 22: 17–34.
- Saarinen K, Lahti T, Marttila O. (2003). Population trends of Finnish butterflies (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea) in 1991–2000. *Biodiversity and Conservation* 12: 2147–2159.
- Kotiaho J, Kaitala V, Komonen A, Päivinen J. (2005). Predicting the risk of extinction from shared ecological characteristics. *PNAS* 102(6): 1963–1967.
- Päivinen J, Grappotto A, Kaitala V, Komonen A, Kotiaho JS, Saarinen K, Wahlberg N. (2005). Negative density-distribution relationship in butterflies. *BMC Biology* 3: 5.
- Luoto M, Pöyry J, Heikkinen RK, Saarinen K. (2005). Uncertainty of bioclimate envelope models based on the geographical distribution of species. *Global Ecology and Biogeography* 14: 575–584.
- Luoto M, Heikkinen RK, Pöyry J, Saarinen K. (2006). Determinants of the biogeographical distribution of butterflies in boreal regions. *Journal of Biogeography* 33: 1764–1778.
- Kivinen S, Luoto M, Kuussaari M, Saarinen K. (2007). Effects of land cover and climate on species richness of butterflies in boreal agricultural landscapes. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 122(4): 453–460.
- Kuussaari M, Heliölä J, Pöyry J, Saarinen K. (2007). Contrasting trends of butterfly species preferring semi-natural grasslands, field margins and forest edges in northern Europe. *Journal of Insect Conservation* 11(4): 351–366.
- Pöyry J, Luoto M, Heikkinen R, Saarinen K. (2008). Species traits are associated with the quality of bioclimatic models. *Global Ecology and Biogeography* 17: 403–414.
- Mitikka V, Heikkinen RK, Luoto M, Araujo MB, Saarinen K, Pöyry J, Fronzek S. (2008). Predicting range expansion of the map butterfly in Northern Europe using bioclimatic models. *Biodiversity and Conservation* 17: 623–641.

1/2008 BAPTRIA 33

Juha Jantunen

Hietahäinäperhostesta (*Hipparchia semele*) annettiin kesällä 2007 tavallista vähemmän tietoja. Havainto kaukana sisämaassa (Ta Heinola) olisi ollut varsinainen jymypakku, mutta valitettavasti määritys jäi varmentamatta.

Idänhärsilmä (*Maniola lycaon*) on täpläpaksupään ohella loppukesän silmällä pidettäviä paluumuuttajia, jolla on vahva asema Virossa ja Venäjän puolella. Tähän mennessä seurantaan on ilmoitettu vain yksi perhonen Ka Virolahdelta vuonna 2003, mutta SPS:lle havaintoja on annettu 2000-luvulla lähes vuosittain. Takasiipien alapinnan tasainen pohjaväri ja musta juovitus kannattaa pitää mielessä, sillä varsinkin koiraiden erottaminen tummahärsilmästä voi olla vaikeaa.

Juha Jantunen

Seuranta jatkuu, paperilla ja netissä!

Runsaslajisimpien ruutujen määrät vuonna 2007 (taulukko 3) olivat kymmenen viime vuoden keskitasoa. Vähintään 40 lajin ruutujen osuus oli nyt noin 7 % havaintoruuduista. Ruutuja ilmoitettiin eniten perinteisiltä alueilta Etelä-Hämeestä, Uudeltamaalta ja Etelä-Savosta, joista löytyivät myös kaksi uutta rajan ylittäjää (*Ta* Luhanka, *Sa* Mäntyharju). Vähintään 50 lajia saavutettiin vain kuudessa ruudussa, joista *Kb* Kesälahti oli jo toistamiseen ykkösen hienolla lajimäärällä. Kaikkiaan ruudusta on nyt kirjattu seurantaan 66 päiväperhoslajia. Sen edelle kiillaa vain neljä Etelä-Savon (*Sa*) ruutua, joista ykköstitilan jakavat Imatra (678:59) ja Joutseno (677:58) 69 lajillaan.

Kesällä 2007 vain yhden lajin ruutuja oli 11 %. Viiden viime vuoden aikana näiden osuus onkin ollut melko säännöllisesti yksi kymmenestä. Sen sijaan kolmena ensimmäisenä seurantavuotena yleensä lyhytaikaiseen havainnointiin perustuvia yhden lajin ruutuja oli huomattavasti vähemmän (alle 3 %). Tämä kuvastaa hyvin seurannan luonteen muutosta laajamittaisempaan luonnon seuraamiseen. Esimerkiksi lintuharrastajat ovat viime vuosina osallistuneet yhä aktiivisemmin myös päiväperhosten seurantaan.

Seurannan alueellinen kattavuus on myös parantunut. Kesän 2007 kymmenien uusien ruutujen myötä havainnot sisältävät jälleen noin 1,8 % enemmän Suomen yhtenäiskoordinaatiston 10×10 km ruuduista. Tätä vauhtia tutkimattomia ruutuja riittää kuitenkin vielä lähes kolmeksi vuosikymmeneksi! Havaintojen kertymistä voi seurata nyt reaaliaikaisesti seurannan omilla sivuilla (www.luomus.fi/nafi), josta löytyvät mm. vuosikohtaiset levinneisyyskartat. Etusivun havaintopäiväkartassa näkyvät myös havainnoista tyhjät ruudut. Kaikki perhostiedot näiltä ovat enemmän kuin terveille!

Kaikille avoin seuranta jatkuu kesällä 2008. Missä tahansa Suomessa tehdyt havainnot sopivat mukaan, jos niistä ilmenevät yhtenäiskoordinaattiruutu (10×10 km), havaintovuosi, havaintopäivien määrä sekä havaittujen lajien laskettu tai arvioitu yksilömäärä. Havaintojen tallennusmahdollisuus päiväperhostietokantaan suoraan verkossa on valmisteilla ja työn edistymisestä tiedotetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon sivulla osoitteessa www.hatikka.fi. Sitä ennen jatketaan vielä perinteisin muotoin. Seurannassa käytetty lomake löytyy Instituutin (www.ekay.net) ja

Taulukko 3. Yhtenäiskoordinaattiruudut (10×10 km), joista ilmoitettiin vähintään 40 lajia vuonna 2007. Lajimäärän ollessa sama ruudut on järjestetty päiväperhosten runsauden (yksilöä/päivä) mukaan alenevasti.

Table 3. All 10-km quadrats with at least 40 butterfly species observed in 2007.

Seuran (www.perhostutkijainseura.fi) kotisivuilta ja sen voi lähettää sähköpostin liitteenä (muista tallentaa ennen lähettämistä) tai tulostettuna postin kautta. Havaintoja voi lähettää myös exceltaulukkona tai lajistana, kunhan olennaiset taustatiedot seuraavat mukana. Suomen ympäristökeskuksen linjalaskentaan lähetettyjä havaintoja ei tarvitse palauttaa erikseen valtakunnalliseen seurantaan.

Seuraavaan katsaukseen ehtivät tiedot, jotka palautetaan Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituuttiin perjantaihin 28.11.2008 mennessä. Antoisia kesäpäiviä päiväperhosten parissa!

Kiitokset

Kiitos kaikille vuonna 2007 seurantaan osallistuneille, joista osan havainnot Janne Heliölä ystävällisesti toimitti osana SYKE:n linjalaskentatietoja. Janne myös kokosi käyttööme runsaasti toisen sukupolven lentoaikatietoja. Käsikirjoituksen laadinnassa ja valokuvien hankinnassa avustivat Juha Jantunen, Anu Valtonen, Jari Kaitila, Panu Välimäki ja Leigh Plester. Tapani Lahti, Risto Heikkinen ja Ari-Pekka Auvinen tarkistivat ystävällisesti seuranta-aineiston käyttöä käsittelevän kappaleen. Lämmin kiitos myös Leo Kohoselle täpläpaksupään kuvasta. Ympäristöministeriö on tukenut seurantaan vuonna 2007.

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta (NAFI) kokoaa tietoja Suomen päiväperhosten levinneisyydestä, runsaudesta ja näiden muutoksista. Instituutti vastaa seurannasta yhteistyössä Suomen Perhostutkijain Seuran (SPS) kanssa. Kaikille avoimeen seurantaan on tähän mennessä lähettänyt tietoja lähes 600 perhosharrastajaa ja -tutkijaa.

Lajia species	Maakunta/kunta (ruutu) Province/Community (10×10 km)	Lajia species	Maakunta/kunta (ruutu) Province/Community (10×10 km)
59	<i>Kb</i> : Kesälahti (686:65)	43	<i>Ta</i> : Urjala/Kylmäkoski (678:31)
56	<i>Sa</i> : Joutseno/Imatra (678:59)	<i>Ta</i> : Kuhmoinen (683:39)	
55	<i>Sa</i> : Ruokolahti/Imatra (679:60)	42	<i>Kb</i> : Liperi (694:61)
54	<i>Sa</i> : Ruokolahti (680:58)	<i>Kb</i> : Pyhäselkä (692:65)	
50	<i>N</i> : Siuntio (667:34)	<i>Ab</i> : Kemiö (668:26)	
48	<i>Sa</i> : Savitaipale (678:53)	<i>Sa</i> : Mäntyharju (680:48)	
	<i>Ka</i> : Vehkalahti (672:50)	<i>N</i> : Vantaa/Kerava/Sipoo (669:39)	
47	<i>Sb</i> : Haukivuori (689:50)	<i>Sb</i> : Kuopio (698:55)	
	<i>Kb</i> : Rääkkylä (691:63)	<i>N</i> : Sipoo (670:40)	
46	<i>Kb</i> : Rääkkylä (691:64)	41	<i>N</i> : Mäntsälä (671:40)
	<i>Ta</i> : Urjala (678:30)	<i>Ab</i> : Laitila (676:22)	
	<i>Sa</i> : Lappeenranta (677:56)	<i>N</i> : Hyvinkää (672:38)	
45	<i>Ta</i> : Orivesi (683:35)	<i>Ta</i> : Valkeakoski (679:34)	
	<i>Kb</i> : Kitee/Tohmajärvi (689:67)	<i>Sb</i> : Varpaisjärvi/Nilsä (702:54)	
	<i>N/Ab</i> : Espoo/Vihti (669:36)	40	<i>Sb</i> : Leppävirta (693:54)
	<i>N</i> : Hyvinkää (672:37)	<i>Tb</i> : Keuruu (690:36)	
44	<i>Ta</i> : Kärkölä (675:40)	<i>Ka</i> : Ylämaa (674:56)	
	<i>Ta</i> : Kuhmoinen/Längelmäki (683:38)	<i>Ta</i> : Luhanka (685:42)	
	<i>St</i> : Säkylä (677:25)	<i>N</i> : Loviisa/Ruotsinpyhtää (670:46)	
	<i>Ta</i> : Nastola (677:43)		

Seurantaan vuonna 2007 osallistuneet (176) ja havaintokunnat (233)

Aaltio Jari: Sodankylä, Aarnio Hannu: Imatra, Joutseno, Tammisaari, Ahola Matti: Alavieska, Haapajärvi, Kokkola, Kuusamo, Lohtaja, Nivala, Reisjärvi, Siikajoki, Ylivieska, Aitolehti Milja: Espoo, Mikkelä, Rautavaara, Alatalo Jarkko: Kalajoki, Raahel, Alava Seppo: Helsinki, Sammatti, Alestalo Olli: Evijärvi, Sotkamo, Alestalo Pekka: Evijärvi, Sotkamo, Bagge Pauli: Korpilahti, Vuorame, Bagh Peter von: Parikkala, Porvoo, Punkaharju, Bruun Henrik: Houtskär, Colliander Hans: Kesälahti, Eerikko Riitta: Heinola, Elfving Olli: Enontekiö, Helsinki, Vihti, Ruokolahti, Eronen Jarmo: Kitee, Kärkölä, Fernelius Lars-Erik: Sipoo, Forss Aulis: Kuusamo, Haavikko Anja: Rovaniemi, Hagelin Hannu: Vihti, Hakalisto Arja: Imatra, Hamunen Paavo: Ilomantsi, Heikura Mikko: Hanko, Hyrynsalmi, Inko, Joensuu, Joutseno, Karjalohja, Kuhmo, Lieksa, Mikkelä, Tammisaari, Heino Ella: Ruokolahti, Heinonen Pentti: Pälkäne, Helastie Ilkka: Porvoo, Helin Isto: Rauma, Saltvik, Heliölä Janne: Orivesi, Vehkalahti, Holmberg Mia: Kotka, Horneman Risto: Keminmaa, Kolari, Pello, Tervola, Ylitornio, Huhtanen Jarmo: Brändö, Eckerö, Espoo, Eura, Finström, Föglö, Hammarland, Huittinen, Inko, Jomala, Kirkkonummi, Kustavi, Köyliö, Lemland, Lumparland, Längelmäki, Maarianhamina, Mietoinen, Mynämäki, Nummi-Pusula, Oripää, Pernaja, Sipoo, Sund, Säkylä, Taivassalo, Tammisaari, Turku, Uusikaupunki, Vampula, Vantaa, Vehmaa, Vårdö, Yläne, Hyttinen Erkki & Kaarina: Nilsä, Varpaisjärvi, Hyttinen Juha: Lapinjärvi, Hyttinen Reijo: Loviisa, Ruotsinpyhtää, Hyvärinen Liisa: Pielavesi, Iipponen Matti: Enontekiö, Kuusamo, Ruokolahti, Itämes Juhani: Enontekiö, Muhos, Paltamo, Ylitornio, Juononen Lassi: Virolahti, Jantunen Juha: Anjalankoski, Enontekiö, Joroinen, Joutseno, Imatra, Kittilä, Kuusankoski, Lappeenranta, Luumäki, Muonio, Paltamo, Ranua, Rovaniemi, Ruokolahti, Sonkajärvi, Utajärvi, Vaala, Vuolijoki, Ylitornio, Jarva Leena: Lieksa, Juutilainen Ilmari: Iisalmi, Kaavi, Oulu, Pudasjärvi, Yli-Ii, Järvinen Orvo: Lohja, Perniö, Kaasinen Pirkko: Rääkkylä, Kajo Ilkka: Kuhmoinen, Orivesi, Kalliojärvi Arto: Kittilä, Kalliojärvi Tapio: Kittilä, Kolari, Oulu, Utajärvi, Kankaansivu Juha: Espoo, Helsinki, Sipoo, Tammisaari, Vihti, Karhu Ali: Liperi, Karjalainen Raimo: Lohja, Karttunen Mika: Kesälahti, Kastu Merja: Raisio, Turku, Kelo Jorma: Inari, Kuopio, Rautavaara, Siilinjärvi, Utsjoki, Vantaa, Virolahti, Kelo Marko: Inari, Kuopio, Lapinjärvi, Rautavaara, Siilinjärvi, Utsjoki, Virolahti, Keltanen Seppo: Imatra, Ruokolahti, Kenttä Reijo: Kajaani, Kero Inkeri: Kerimäki, Kitunen Matti: Anjalankoski, Klaus Pentti: Mäntyharju, Klennetti Teemu: Imatra, Joutseno, Kohonen Leo: Hämeenkoski, Koivikko Matti & Elisabet: Luhanka, Koivumäki Kaija: Vesanka, Kokkonen Kirsti: Nastola, Kontiokari Seppo: Lappajärvi, Mustasaari, Nurmo, Oulu, Ranua, Vaasa, Koponen Juha: Kerava, Tuusula, Korhonen Juha: Sammatti, Tervo, Koskela Vesa: Joensuu, Kujala Pasi: Ikaalinen, Parikkala, Kulju Antti: Pyhäjärvi, Kulmala Kari: Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Korpilahti, Kuusamo, Multia, Pelkosenniemi, Petäjävesi, Sodankylä, Utsjoki, Uurainen, Kunttu Panu: Dragsfjärd, Kemiö, Vammala, Västanfjärd, Kuosmanen Antti: Pyhäselkä, Kuusaaari Mikko: Kuopio, Sipoo, Kytölä Raimo: Kyyjärvi, Käppi Anu: Laukaa, Kärkäs Juha: Imatra, Lahtinen Olli: Hankasalmi, Jyväskylän mlk, Lehtonen Ilari & Samuli: Kaarina, Lieto, Turku, Leinonen Reima: Enontekiö, Kajaani, Kuhmo, Muhos, Paltamo, Rautavaara, Suomussalmi, Vaala, Vieremä, Ylitornio, Lensu Terhi: Karstula, Kuhmoinen, Multia, Saarijärvi, Leppisalo Eila: Hyvinkää, Liikanen Janne: Eura, Lintervo Marikka: Mikkö, Lohko Pentti: Ylämaa, Lukumies Liisa: Anjalankoski, Hamina, Kotka, Lappeenranta, Luumäki, Miehikkälä, Taipalsaari, Virolahti, Ylämaa, Luojus Harri: Ikaalinen, Ylöjärvi, Läveri-Kenttä Merja: Kajaani, Majakallio Piia: Enontekiö, Helsinki, Inko, Virolahti, Majala Juha: Inari, Kankaanpää, Kannonkoski, Kiikoinen, Kuusamo, Rauma, Saarijärvi, Utsjoki, Uusikaupunki, Malinen Pekka: Elmäki, Espoo, Hallikko, Hamina, Hanko, Heinola, Helsinki, Inko, Joutseno, Kirkkonummi, Kisko, Kotka, Kustavi, Lappeenranta, Liljendal, Lohja, Loviisa, Leivonmäki, Marttila, Muurla, Nauvo, Parainen, Parikkala, Pernaja, Porvoo, Siuntio, Somero, Tammela, Vantaa, Malkio Harri: Pernaja, Marienberg Mauri: Rääkkylä, Martikainen Risto: Pälkäne, Mikonsaari Aarne: Anjalankoski, Hamina, Kotka, Lappeenranta, Luumäki, Miehikkälä, Taipalsaari, Virolahti, Ylämaa, Mutanen Tomi & Nestori & Anttoni: Kiiminki, Kuusamo, Utsjoki, Mäkelä Samu: Föglö, Mäkinen Merja: Huittinen, Niittyykoski Minna: Nilsä, Varpaisjärvi, Nivämäki Jorma: Laitila, Nupponen Pentti: Kirkkonummi, Näppä Annikki: Ala-Temmes, Liminka, Oulu, Temmes, Tyrnävä, Ojalainen Pekka: Joutseno, Lappeenranta, Puumala, Taipalsaari, Okkonen Harri: Enonkoski, Kerimäki, Laukaa, Rantasalmi, Savonlinna, Ormio Hannu: Kirkkonummi, Kuhmoinen, Lohja, Sipoo, Vihti, Paavilainen Anja & Pekka: Haukivuori, Jomala, Pajari Mika: Kontiolahdi, Liperi, Tohmajärvi, Partanen Pekka: Kuusamo, Rantasalmi, Ruokolahti, Savonlinna, Sulkava, Patrikainen Jari: Enontekiö, Heinävesi, Patrikainen Jarmo: Enontekiö, Kuopio, Patrikainen Jasmin, Joona & Salla: Enontekiö, Paukkunen Juho: Parikkala, Pelkonen Mika: Utajärvi, Peltier Gun: Pedersöre, Peltonen Eero & Elina: Isojoki, Kangasala, Kuhmoinen, Penttilä Kari: Inari, Tampere, Vesilahti, Pietiläinen Heikki & Mikko: Ruokolahti, Piipponen Marikka: Savitaipale, Piirainen Markus: Lieksa, Siilinjärvi, Plester Leigh: Pieksämäki, Pohjalainen Heikki: Rautjärvi, Poutanen Terho: Ruokolahti, Pulli Timo: Masku, Rymättylä, Pyhtilä Eeva: Rovaniemi, Pyykkönen Tuula: Kangasala, Kuhmalampi, Tampere, Pöyry Juha: Espoo, Mikkelä, Rautavaara, Raunio Anneli: Liperi, Ronkainen Jouni: Kuusamo, Ruohomäki Kai: Raisio, Turku, Rytteri Ate & Sussu: Mäntyharju, Saارين Kimmo: Anjalankoski, Enontekiö, Joroinen, Joutseno, Kittilä, Kuopio, Kuusankoski, Lappeenranta, Luumäki, Mikkelä, Muonio, Mäntyharju, Paltamo, Ranua, Rovaniemi, Ruokolahti, Savitaipale, Sonkajärvi, Taipalsaari, Utajärvi, Vaala, Vuolijoki, Ylitornio, Ylämaa, Sallinen Tatu: Rääkkylä, Sappinen Juhani: Valkeakoski, Savikko Rajja & Riitta: Äetsä, Savolainen Pekka: Kuopio, Schakir Ilhan: Kotka, Seuranen Olli: Virolahti, Sironen Tiia: Joutseno, Sojama Esa: Taipalsaari, Sormunen Juha: Espoo, Kirkkonummi, Lahti, Nastola, Somero, Styrman Reino: Siuntio, Sulkava Pentti: Keuruu, Virrat, Sulkava Reijo: Ruovesi, Vilppula, Sulkava Risto: Vilppula, Suojanen Tapani: Parkano, SYKE: Anjalankoski, Dragsfjärd, Espoo, Hämeenlinna, Jyväskylä mlk, Karkkila, Kitee, Kärkölä, Laitila, Lapinjärvi, Leppävirta, Liperi, Miehikkälä, Mäntsälä, Nastola, Nurmijärvi, Orivesi, Oulu, Parainen, Pietarsaari, Punkalaidun, Pyhäselkä, Rääkkylä, Salo, Sipoo, Tammela, Tammisaari, Turku, Tyrnävä, Urjala, Utajärvi, Vaasa, Vantaa, Vehmaa, Söderman Guy: Kuhmo, Tahvanainen Kari: Järvenpää, Leppävirta, Telenius Päivikki: Sipoo, Vantaa, Toikka Ari: Hamina, Tuoreniemi Sirkka: Espoo, Padasjoki, Tuovinen Eila: Kemi, Tuovinen Olavi: Kemi, Oulu, Turja Eja & Sauli: Urjala, Uusipaavalniemi Pentti: Hyvinkää, Vehkajärvi, Valta Olavi: Valtonen Anu: Enontekiö, Iisalmi, Joensuu, Joroinen, Joutseno, Juonkoski, Juva, Kaavi, Kangasala, Kittilä, Kontiolahdi, Kuopio, Lapinjärvi, Leppävirta, Liperi, Maaninka, Mikkelä, Muonio, Nilsä, Orivesi, Outokumpu, Paltamo, Ranua, Rautavaara, Rovaniemi, Ruokolahti, Savitaipale, Savonlinna, Sonkajärvi, Suonenjoki, Taipalsaari, Tuusniemi, Utajärvi, Vaala, Varkaus, Vieremä, Vuolijoki, Ylitornio, Vanhanen Hannu: Espoo, Korppoo, Kuhmoinen, Vantaa, Varonen Kari: Taipalsaari, Viitanen Esko: Nummi-Pusula, Orivesi, Utsjoki, Virtanen Olli: Anjalankoski, Kerava, Korppoo, Kökar, Lemi, Luumäki, Tuusula, Vuorinen Arto: Kärkölä, Äyräs Pirkko: Naantali, Ohman Ossi: Hamina, Virolahti

Ilman diapaussia kehittyvät sukupolvet yleistyneet päiväperhosillakin

Juha Jantunen, Jari Kaitila, Zdravko Kolev ja Panu Välimäki

U seimmat kotimaiset päiväperhoslajit esiintyvät vain yhtenä sukupolvena. Elinkiertoon kuuluu, että yksilöt talvehtivat jossakin kehitysvaiheessa. Vaihtoehtoisesti lajit voivat esiintyä joko kaksi- tai korkeintaan kolmpolvisina. Tällöin vähintään osa alkukesällä lentävän talvehtivan polven tuottamista yksilöistä kehitty suoraan aikuisiksi saman kesän aikana ilman diapaussia muodostaen ns. kesäsukupolven. Päiväperhoskesä 2007 oli suoraan kehittyviä sukupolvia koskevien havaintojen suhteen valju. Kun vaeltajat ja säännöllisesti useita sukupolvia muodostavat lajit jätetään pois, kesäpolven yksilöitä ilmoitettiin vain neljäsentä lajista. *Ab Paraisilla* havaittiin keltaniittyperhonen (*Coenonympha pamphilus*) 23.8.2007 ja *Ta Urjalassa* hopeasinisiipi (*Polyommatus amandus*) 17.8.2007. Virnaperhosia (*Leptidea sinapis*) ilmoitettiin heinäkuulta kuusi yksilöä ja niittyhopeatäpliä (*Boloria selene*) elokuulta 45 yksilöä.

Kannusiniisiipi (*Cupido argiades*), hohtosiniisiipi (*Polyommatus icarus*) ja eteläranikolle vuonna 1999 kotiutunut karttaperhonen (*Araschnia levana*) voitaneen laskea Etelä-Suomessa säännöllisesti kaksipolvisten lajien joukkoon lanttuperhosen (*Pieris napi*), pikkukultasiiven (*Lycaena phlaeas*), nokkosperhosen (*Nymphalis urticae*) ja helmihopeatäplän (*Issoria lathonia*) ohella. Vaeltajista kotimaisia suoraan kehittyviä sukupolvia muodostavat ainakin kaaliperhonen (*Pieris brassicae*), naurisperhonen (*P. rapae*), sinappiperhonen (*Pontia daplidice*), vaaleakeltaperhonen (*Colias hyale*), ohdakeperhonen (*Vanessa cardui*) ja amiraali (*V. atalanta*).

Vaikka tuoreita havaintoja ei juuri kerätynyt, aikaisemmilta vuosilta löytyy runsaasti julkaisematonta tietoa. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen maatalousympäristöjen päiväaktiivisten perhosten linjalaskenta-aineistossa on paljon suoraan kehittyneitä kesäpolven yksilöitä

Monilla lajeilla eri sukupolvien yksilöiden ulkonäkö poikkeaa selvästi koon tai värityksen suhteen. Kuvassa lanttuperhosnaaraat touko- ja heinäkuulta.

koskevia havaintoja. 2000-luvun lämpimät vuodet ovat tuoneet maahamme uusia lajeja ja muuttaneet lentoaikoja. Samanaikaisesti kesäpolvet ovat yleistyneet ja runsastuneet. Esimerkiksi SYKE:n linjalaskentaverkostoon kuuluvalla *Sa Joutsenon* päiväperhoslinjalla kirjattiin kesäpolven yksilöitä kuudesta lajista vuosina 1991–1998, mutta 13 lajista vuosina 1999–2006. Vastaavasti kesäpolven hohtosiniisiipiä havaittiin ensimmäisellä kaudella vain yksi yksilö (11.8.1992), mutta jälkimmäisellä kaudella peräti 23. Kesäpolvi jäi havaitsematta vain vuosina 2000 ja 2004. Vuodesta 1999 lähtien suoraan kehittyvän sukupolven yksilöitä on Suomessa havaittu säännöllisesti seitsemällä alussa mainitulla lajilla sekä 18 muulla päiväperhosella.

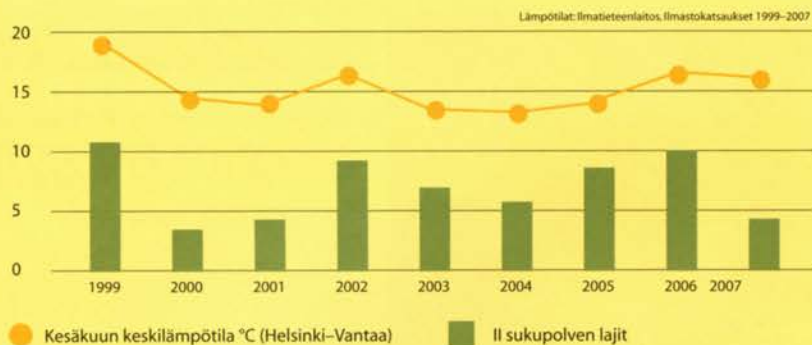
Laji	Suomen päiväperhoset	uudet ajat								BG		
			99	00	01	02	03	04	05		06	07
piippopaksupää <i>Ochlodes sylvanus</i>	syyskuu 1988	6.9.99, 2.–15.9.01, 3.9.06	x		x						x	1
ritariperhonen <i>Papilio machaon</i>	17.7.–23.8.	21.7.99, 2.8.03, 4.–5.8.06	x				x				x	1–2
virnaperhonen <i>Leptidea sinapis</i>	21.7.–8.8.	23.7.–29.9.	x		x	x	x			x	x	2
auroraperhonen <i>Anthocharis cardamines</i>	–	1.8.99 ja 26.8.00	x	x								1
kangasperhonen <i>Callophrys rubi</i>	26.9.1979	30.7.–11.9.99, 30.8.–21.9.02, 26.9.04	x		x				x			1
luhtakultasiipi <i>Lycaena helle</i>	(1.8.1949; ei tulkittu kesäpolveksi)	26.7.2000		x								–
isokultasiipi <i>Lycaena dispar</i>	–	12.9.1999	x			x					x	2
ketokultasiipi <i>Lycaena hippothoe</i>	20.8.1989	23.8.2005								x		–
kalliosiniisiipi <i>Scolitantides orion</i>	–	?				x						1–2
paatsamasiniisiipi <i>Celastrina argiolus</i>	16.7.–23.9.	7.7.–22.8.	x		x		x	x	x	x	x	2
kangassinisiipi <i>Plebejus argus</i>	–	3.9.99	x									2
niittysiniisiipi <i>Polyommatus semiargus</i>	1.8.–21.9.	29.7.–5.9.					x	x	x	x		1–2
hopeasinisiipi <i>Polyommatus amandus</i>	23.7.–26.8.	17.–23.8.					x	x	x	x		1
niittyhopeatäplä <i>Boloria selene</i>	1.8.–21.9.	21.7.–11.9.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1
herukkaperhonen <i>Nymphalis c-album</i>	–	kesäpolvi										2–3
haapaperhonen <i>Limenitis populi</i>	–	16.–22.9.01				x						1
häiveperhonen <i>Apatura iris</i>	–	–										1
keltaniittyperhonen <i>Coenonympha pamphilus</i>	20.8.–6.9.	13.8.–2.9.					x		x	x	x	2–3
idänniittyperhonen <i>Coenonympha glycerion</i>	–	25.8.–20.9.01, 20.8.–3.9.02					x	x				1
täpläpapurikko <i>Pararge aegeria</i>	19.8.1989	1.7.–16.9.	x	x	x	x	x			x	x	2
tummapapurikko <i>Lasiommata maera</i>	–	13.9.06									x	2
metsäpapurikko <i>Lasiommata petropolitana</i>	–	28.7.02 ja 12.9.99	x			x						1

Taulukossa viimeisessä sarakkeessa (BG) on esitetty Zdravko Kolevin arvio lajien sukupolvien määrästä Bulgariassa. "–"-merkki tarkoittaa, että laji ei esiinny Bulgariassa.

Timo Lehto

Näistä vuosittain kaksipolvisena on havaittu niittyhopeatäplä ja lähes vuosittain virnaperhonen, paatsamasinisiipi (*Celastrina argiolus*) sekä täpläpapurikko (*Pararge aegeria*).

Suomen päiväperhoset -kirjan (Marttila ym. 1990) tietoihin verrattuna uusia kesäpolven muodostajia on ainakin seitsemän (ks. taulukko). Auroraperhonen (*Anthocharis cardamines*) elokuussa on varmasti ollut hämmäntävä näky *Ta* Nastolassa ja *N* Nurmijärvellä, mutta esiintymisaluettaan laajentaneella isokultasiivellä (*Lycaena dispar*) kesäpolven havainnot (*Ka* Kotka 1999, *N* Helsinki 2002, 2006) olivat sen sijaan odotettavissa. Kesäpolven havainnot ovat jääneet vain yhden varaan kalliosinisiivellä (*Scolitantides orion*; *N* Siuntio), kangassinisiivellä (*Plebejus argus*; *St* Säskylä) ja tummapapurikolla (*Lasiommata maera*; *Ab* Parainen) sekä kahteen vuoteen idänniittyperhosella (*Coenonympha glycerion*; *Ab* Paimio, *N* Mäntsälä). Ensimmäinen kesäpolven metsäpapurikko (*Lasiommata petropolitana*) nähtiin *Sa* Joutsenossa 9.8.1992. Viime vuosina kesäpolvi on ollut edelleen harvinainen, sillä lajia on loppukesällä tavattu sittemmin vain *St* Säskylässä 1999 ja *Sb* Leppävirralla 2002.

Suoraan kehittyvän sukupolven siemenet kylvetään alkukesästä. Mitä lämpimämpi alkukesä, sitä aikaisemmin perhoset pääsevät lentoonsa ja sitä useammat yksilöt useammasta lajista kehittyvät suoraan aikuiseksi saman kesän aikana. Kesäpolvia onkin havaittu runsaimmin vuosina, jolloin kesäkuun keskilämpötila on ollut korkea (>16 °C) (ks. kuva). Vuosi 2007 poikkeaa linjasta. Vaikka kesäkuu oli lämmin (15,8 °C), perhoskesän latisti viileä heinäkuu (17,4 °C). Jaksolla 1999–2007 kesäkuun keskilämpötila on ollut viileämpää vain vuosina 2000 (16,9 °C) ja 2004 (16,5 °C). Muut heinäkuut ovat olleet 1,7–3,1 astetta lämpimämpiä kuin vuonna 2007. Myös satunnaistekijöillä on oma osuutensa poikkeavissa lentoajoissa, jolloin varsinaisesta kesäpolven kehittämisestä puhuminen saattaa olla harhaanjohtavaa. *Sa* Joutsenossa 21.8.1996 lentäneen keltaverkkoperhosen

(*Euphydryas aurinia*) arveltiin kehittyneen loisten riivaamasta toukasta ja vuonna 2001 poikkeukselliset sääolot (elokuun alkupuolen kylmyys ja syyskuun helteet) vaikuttivat joidenkin lajien diapaussiin saaden yksilöitä kehittymään kuten keväällä.

Yleisesti perhosten kehittyminen joko suoraan aikuisiksi tai talvehtivaan sukupolven on tarkoin säädeltyä ja riippuu valorytmiikasta, lämpötilasta sekä näiden yhdysvaikutuksesta. Tämän seurauksena yksilöt ajautuvat itselleen edullisimpaan kehitysreittiin paikallisesti oikeaan aikaan suhteessa kesän pituuteen, mikä kasvaa pohjoisesta etelään. Kesän pidentyessä riittävästi (vähintään sukupolven pituuden verran), sukupolvien määrä usein kasvaa. Tästä syystä monella lajilla on esimerkiksi Bulgariassa useampia sukupolvia kuin Suomessa. Vakituksista lajeistamme Bulgariassa joko säännöllisesti tai usein 2-sukupolvisia ovat mm. mansikkakirjosiipi (*Pyrgus malvae*), tamminopsasiipi (*Favonius quercus*), pikkusinisiipi (*Cupido minimus*), harjusinisiipi (*Scolitantides vicrama*), virnasinisiipi (*Glaucopsyche alexis*), ratamoverkkoperhonen (*Melitaea athalia*) ja pikkuhäiveperhonen (*Apatura ilia*). Kesien mahdollisesti edelleen aikaistuu ja/tai lämmitettyä yhä useampi Bulgariassa monipolvinen laji voi alkaa kehittää kesäpolvia myös meillä ja eräistä meillä nyt kaksipolvisista lajeista voi ennustaa tulevan kolmipolvisia bulgarialaisten lanttuperhosten tapaan. Sukupolvisuuden määräytyminen on kuitenkin edellä esitettyä monitahoisempaa, sillä Suomen lyhyessä kesässä suhteellisen säännöllisesti kahtena sukupolvena tavattavat lajit eivät välttämättä muodosta kesäpolvia Bulgariassa koskaan. Tällaisia lajeja ovat esimerkiksi hopeasinisiipi ja niittyhopeatäplä, joista jälkimmäisen lajin kesäpolvesta on havaittu pohjoisessa aina *Lkor* Sodankylästä saakka. Sukupolvien lukumäärään vaikuttavat ympäristötekijät sekä erityisesti erot ylimääräisten sukupolvien tuottamiskyvyssä yksilöiden välillä kuuluvatkin intensiivisimmin selvitettäviin tutkimusaiheisiin tällä hetkellä.

Muita päiväperhoshavaintoja kesältä 2007

Jari Kaitila ja Kimmo Saarinen

Kesä 2007 ei hymyillyt varsinkaan Lappiin päiväperhosten perässä matkanneille. Tunturikankailla runsaana esiintyneen vaivaismittarin (*Macaria fusca*) seurassa nähtiin vain joidakin tundra- ja pohjanhopeatäplä (*Boloria chariclea*, *B. polaris*), sen sijaan kääpiöhopeatäplästä (*B. improba*) ja pohjanpäpläpaksupäästä (*Hesperia comma* ssp. *catena*) ei liene yhtään havaintoa, vaikka varsinkin jälkimmäistä etsittiin toisinaan Annjalonjilta. Vaan eipä sitä näkynyt Norjan puolellakaan, vaikka muutamasta vanhastaan tunnetusta paikasta yritettiin. Purohopeatäplä (*Boloria thore* ssp. *borealis*) sen sijaan lensi melko runsaana Kilpisjärven maastoissa. Muita maininnan arvoisia olivat niittyhopeatäplä (*B. selene*) Kilpisjärveltä ja kaksi lehtosinisiipeä (*Aricia artaxerxes*) Annjalonjilta.

Viime vuosina asemaansa vahvistaneet häiveperhoset romahtivat varsinkin yksilömäärien osalta, vaikka levinneisyyksissä mainittavaa muutosta ei tapahtunutkaan. Häiveperhosen (*Apatura iris*) vahvimmat kannat olivat Uudenmaan rannikolla *N* Tammisaaren ja Kirkkonummen välillä, mutta hajahavaintoja tehtiin Pohjois-Karjalaan (*Kb* Rääkkylä 12.7., Joensuu 21.7.) ja Pohjois-Savoon (*Sb* Siilinjärvi 22.7.) asti. Pikkuhäiveperhosta (*Apatura ilia*) todettiin vain muutamia kymmeniä yksilöitä lähinnä Uudenmaan rannikolla, mutta sentään yksi yksilö löytyi itärajan tuntumasta *Sa* Joutsenosta (11.7.). Myös Virossa molempien kannat romahtivat, kaakossa todella pahasti. Siellä kevät eteni todella nopeasti ja toukokuun alussa puissa oli jo täysikokoiset lehdet. Sitten tuli takatalvi ja 30 cm lunta! Käräjien joukkoon kuului häiveperhosten ohella moni muukin loppukesän laji.

Kesä ei suosinut nokkosperhosen isompia serkkujakaan, sillä kirsikkaperhosta (*Nymphalis polychloros*) ja täplänokkosperhosta (*N. vaualbum*) ei havaittu lainkaan. Varsinkin jälkimmäiseen

Kuvan jalavanopsasiipi (*Satyrrium w-album*) tavattiin niinkin pohjoisesta kuin Kuopiosta!

panostettiin aiempaa enemmän riiputtamalla syöttirysyä Pohjois-Karjalassa. *Sa Joutsenosta* seurantaan ilmoitettu isonokkosperhosen (*N. xanthomelas*) koiras ei sentään ollut sukunsa ainoa, sillä *KI Parikkalasta* saatiin yksi naaras heinäkuun alkupuoliskolla.

Lähilajien joukossa piilottelevista harvinaisuuksista tehtiin muutama löytö kaakonkulmalta. Idänhäränsilmän (*Maniola lycaon*) koiras nähtiin jälleen Kymenlaaksossa 3.8. täsmälleen samalla paikalla kuin muutamana aikaisempana vuotena 2000-luvulla, joten kyse lienee paikalla kehittyneistä perhosista. Joko alueen kanta on hyvin niukka tai se "hotspot" on jossakin lähellä. Tummanvirnaperhonen (*Leptidea*

Tundrahopeatäplä (*Boloria chariclea*) väritti Lapin vaisua päiväperhoskesää 2007.

reali) puolestaan varmistettiin *Sa Imatran* ohella *Ka Ylämaalta*. Samana päivänä (27.5.) saatiin kaksi hyväkuntoista koirasta, joiden määrittäminen on varmistettu genitaaleista. Yksilöt valokuvattiin luonnossa ennen pyydystämistä ja havainnoijan mukaan ne erottuivat maastossa virnaperhosta "keltaisempina ja kapeasiipisinä".

Jalavanopsasiipeä (*Satyrrium w-album*) nähtiin edellisvuosien tavoin sekä Turun että pääkaupunkiseudun jalavilla, mutta löytö *Sb Kuopiosta* (4.7.) on melkoinen loikkaus! Muutama vuosi sitten tehty kysely kaupunkien puistopuihin sidoksissa olevista nopsasiivistä kannattaa siis pitää edelleen mielessä. Karttaperhosen (*Araschnia levana*) maakuntalistaan voidaan puolestaan lisätä Etelä-Häme (ensimmäisen polven koiras *Ta Hattulassa* 2.6.) ja Keski-Pohjanmaa (toukkahavainto *Om*

Pattijoelta). Kalliosinisiiven (*Scolitantides orion*) seurantaan ilmoitettu yksilö *Sa Rantasalmelta* ei jäänyt ainoaksi pohjoisen Saimaan alueelta, sillä *Sa Ristiinassa* nähtiin ahomansikan kukilla yksi yksilö 2.6. Alkukesän säät suosivat lajin tunnettuja kantoja Varsinais-Suomessa (*Ab Dragsfjärd, Lohja*) ja Uudellamaalla (*N Siuntio*).

Vaikka vaeltajakesä jäi odotuksiin nähdessä, elokuun puolivälissä tehtiin mahdollinen näköhavainto purjeperhostesta (*Iphiclides podalirius*) *St Kokemäeltä*. Havainnon aikaan vallitsi kaakkoinen ilmavirtaus, joka toi useita ainakin osin päiväaktiivisiä kaukovaeltajia Suomeen.

Loppuun vielä kuulumisia Venäjän Karjalan puolelta. Alexej Matovin selvityksen mukaan luhtakannussinisiipi (*Cupido alcetas*) elää paikallisena Laatokan itäpuolisella alueella ja myös heinähiipijä (*Heteropterus morpheus*) ja kuusamaperhonen (*Limenitis camilla*) ovat selvästi levinneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Molempia tavataan nyt Laatokan länsipuolella aivan Suomen rajan tuntumassa. Tuoreessa muistissa ovat lisäksi edellisenä kesänä Kostamuksessa havaitut kultasiivet (*Lycaena tityrus, L. dispar*), Lugaan alueella (Suomenlahden rannasta vajaa 100 km etelään, noin Virolahden kohdalla itä-länsi-suunnassa) eläviä suomalaisittain eksoottisia päiväperhoslajeja (mm. *Maculinea alcon, Plebejus argyrognomon, Polyommatus damon* ja *Melitaea didyma*) unohtamatta. Joka tapauksessa lähivuodet voivat tarjota mielenkiintoisia yllätyksiä Itä-Suomessa retkeileville!

Uhanalainen vai ei? Kaksi kirjosiipeä ja sinisiipeä erityistarkkailuun

Suomen uhanalaisten lajien arviointi on taas ajankohtainen. Niinpä seurannassa toivotaan vuonna 2008 kiinnitettävän erityistä huomiota neljään päiväperhoslajiin: tummakirjosiipi (*Pyrgus alveus*), suokirjosiipi (*Pyrgus centaureae*; havainnot Oulun eteläpuolelta), virnasinisiipi (*Glaucopsyche alexis*) ja huhtasinisiipi (*Aricia nicias*). Tuoreiden havaintojen ohella pyydetään ilmoittamaan kaikki edellisen 15–20 vuoden aikana kertyneet tiedot, joita

vielä ei ole ilmoitettu. Mukaan kelpaavat myös ”epämääräisemmät” havainnot, esimerkiksi ”vielä 1980-luvun lopulla Rantasalmella yhdessä kohdin näin muutamia yksilöitä”, jos tarkempaa tietoa ei muista tai sitä ei ole kirjattu ylös. Mahdollisimman täsmällinen dokumentointi auttaa tietenkin eniten. Havainnot voi toimittaa seurantalomakkeiden yhteydessä tai ilmoituksen voi antaa vapaamuotoisesti uhex-ryhmän sihteerille Olavi Blomsterille (olavi.blomster@phnet.fi). Havaintoja voi lähettää vaikka heti, mutta mielellään vuoden 2008 loppuun mennessä. Näin lajeista voidaan tehdä yhteenveto seuraavan seurantaraportin yhteyteen.

Panu Välimäki ja Kimmo Saarinen

Baptria VINKKI

Teksti: Kalle Männistö (mannisto@cc.joensuu.fi), piirroksat: Timo Lehto

Taukokin voi olla tuottoisa

Aurinko paistaa ja on lämmin, mutta tuuli hankaloittaa perhosten lentoa, tuttu tunne monelle Lapinkävijälle. Monesti tuulisella säällä on tapana käyttää keräilymenetelmää, jossa kuljetaan sivutuuleen, tällöin keräilijän liike saa maassa olevat perhoset lentoon ja voimakas tuuli kuljettaa ne haaviin, jos kuljettaa. Menetelmä on toki hyvä, mutta tulokset ovat enemmän tai vähemmän onnenkauppaa, eikä lajimäärityksiä voi ainakaan perhosten lennon perusteella tehdä.

Yksi vaihtoehtoinen keräilymenetelmä tuuliselle säälle voisi olla seuraavanlainen, nimitään se vaikka tuulitunnelikeräilyksi. Kyse nimestä huolimatta on tuulettoman tunnelin ”rakentamisesta” perhosten lennon helpottamiseksi. Tunturin rinteä alas puhaltava tuuli saa aikaan sen, että perhoset pyrkivät lentämään vastatuuleen, erilaiset tuulensuojat esimerkiksi kivet helpottavat luonnollisesti perhosten lentämistä. Tuulensuojaksi käy varsin hyvin myös paikallaan oleva perhosharrastaja, eli istahda kivelle ja odota. Vastatuuleen perhoset lentävät tuulensuojien takana ja näin luovimalla ne etenevät tunturin rinteä ylös. Mikäli kivi muodostaa kohtalaisen pitkän tuulensuojan, voi perhonen lentää sen turvassa useita metrejä. Tuulensuojana toimivan kiven ei kuitenkaan tarvitse olla korkea, puoli metriäkin korkea kivi voi oikeanlaisessa maastossa muodostaa varsin merkittävän tuulitunnelin. Mikäli paikallaan olevan perhosharrastajan muodostama tuulensuoja sattuu olemaan sopiva, voi perhoset käyttää sitä hyväkseen muita esteitä herkemmin. Suojan takana lentävä perhonen vaihtaa suojaa vasta saavuttaessaan suojan, joten perhosharrastaja pääsee hyvin läheltä havainnoimaan lentäviä perhosia. Lopulta perhosten lajimääritys jo lennosta on yllättävänkin helppoa, vaikka kyseessä olisi päivällä lentävät yökköset.

Tuulitunnelikeräily soveltuu erityisesti tunturien ylärinteille, joissa maasto on kohtalaisen tasaista. Tasaisten tunturirin-

Tuulensuojaa antavat kivet ja jyrkänteet toimivat usein välietappeina perhosten lentoreiteillä.

teellä jo muutama kivi muodostaa merkittäviä tuulensuojia. Mikäli rinne on kovin kivikkoisen, perhosten lentoa on hyvin vaikea ennakoita ja tuulensuojaa tarjoavia kiviä on koko rinne täynnä. Tuulen voimakkuus vaikuttaa paitsi lentoaktiivisyyteen myös lentävien lajien määrään. Esimerkiksi valkohoipeayökkönen (*Syngra-*

pha parilis) ei kaihda kovaakaan tuulta, mutta käyttää mielellään rinteellä olevia tuulensuojia. Muita tuulitunnelimenetelmällä helposti havaittavia lajeja ovat muun muassa rakkayökkönen (*Hadula melanopa*), jäkälänopsayökkönen (*Symphista lapponica*) ja paljakkakirjoyökkönen (*Lasionycta staudingeri*). Menetelmän avulla voi toki saada paljon harvalliskin lajeja, jos vain onni on myötä. Menetelmä toimii erityisen hyvin aurinkoisena iltapäivänä ja iltana, jolloin aurinko vastavalo saa perhosten siivet kiiltelemään ja näin niiden havainnointi on huomattavasti helpompaa. Tuulitunnelikeräilyn avulla on lisäksi helppo havaita eri lajien käyttäytymistä, mikä laji lentää erityisen matalalla jne.

Mikäli keräilet tulevana kesänä Lapin tuntureilla, eikä perinteikäs haaviminen tuulen vuoksi tahdo onnistua, istahda kivelle ja odota että perhoset lentävät luoksesi.

- s. 3 Pääkirjoitus
- s. 4 Uutisia ja tiedotuksia
- s. 5 Perhoshavaintoja Enontekiöltä elokuussa 2007 Mutanen T.
— Paljakkajuuriperhosen (*Hepialus fuscoargenteus* Bang–Haas 1927) parveilu Mutanen T.
- s. 6 Pikkuperhoshavainnot 2004–2005 Mutanen M., Kullberg J., Kaitila J.-P., Mutanen T. & Välimäki P.
- s. 23 Apua harmokääriäisten tunnistukseen Kaitila J.-P. & Kullberg J.
- s. 26 Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2007 Saarinen K.
33 — Perhostiedoilla yhä enemmän käyttöä Saarinen K.
36 — Ilman diapaussia kehittyvät sukupolvet yleistyneet päiväperhosillakin
Jantunen J., Kaitila J., Kolev Z. & Välimäki P.
37 — Muita päiväperhoshavaintoja kesältä 2007 Kaitila J.-P. & Saarinen K.
39 — Uhanalainen vai ei? Kaksi kirjosiipeä ja paksupäätä erityistarkkailuun Välimäki P. & Saarinen K.
- s. 39 Taukokin voi olla tuottoisa Männistö K.
- s. 40 Koivukehräjän naaraita etsimään! Välimäki P.

Baptria VINKKI

Koivukehräjän naaraita etsimään!

Koivukehrääjä (*Eriogaster lanestris*) on yleinen, joskin runsaudeltaan ailahteleva laji. Toisina vuosina lajia tavataan huhti- ja toukokuun vaihteessa runsain määrin ja toisinaan se on näennäisesti kateissa vuosiakin. Tämä on seurausta sen poikkeuksellisesta elinkierrosta — kotelovaihe voi ainakin kasvatusolosuhteissa vaihdella yhdestä 12 vuoteen. Koiraita saa helposti valolla, mutta naaraita vain äärimmäisen harvoin. Kehitysajan mahdollinen veny-

minen ei välttämättä innosta lajin kasvatamiseen, vaikka toukkapesyeitä löytää suhteellisen helposti. Kasvattamiseen ei tosin ole tarvettakaan, sillä myös naaraita voi kerätä aikuisena. Naaraat munivat kerralla kaikki munansa, mitkä ne asettelevat ohuen koivunoksan (harvoin pajuille) ympärille harmaaksi ”piippurassia” muistuttavaksi viitisen senttiä pitkäksi ja helposti havaittavaksi muodostelmaksi (kuva 1). Muniminen tapahtuu yöllä ja munineet

naaraat ovat aamulla löydettävissä suoraan munaston alapuolelta maasta (kuva 2). Liikkeellä kannattaa olla melko varhain, sillä muuten linnut ovat ehtineet purkaa osan munastoista tai syödä maahan pudonneet naaraat. Kuolleita naaraita uhkaavat myös etanat, jotka syövät ikäviä lovia tai reikiä siipiin. Hyvä tapa on merkitä munasto (esim. oksaa kevyesti taittamalla), jolloin pysyy kärryillä jo tarkasteleista munastoista etenkin, jos naaraita etsii useampana päivänä.

Panu Välimäki

Kuva 1. Koivukehräjän munastoja | Kuva 2. Maasta kerätyt koivukehrääjän naaraita (alla) ovat takaruumista lukuun ottamatta kunnoltaan kelpollisia.